TRACTATUS JURIDICUS *De* JURE OCCIDENDI PREHENSUM *in* ADULTERIO

QVATENUS

PATRI & MARITO

competit.

AUTHORE

JOHANNE Zeithopf.

LIPSIÆ

SUMTIBUS ac LITERIS RITZSCHIANIS

Anno cIↄ Iↄc LXVII.

VIRO

Magnifico, Nobilissimo, Amplissimo, Consultissimo

DN. D. GEORGIO TOBIÆ SCHWENDENDÖRFFERO,

JCto Famigeratissimo,

Facultatis Juridicæ, qvæ Lipsiæ est, Ordinario eminentissimo, Decretalium Prof. Publ. excellentissimo, Electoralis ac Ducalis Curiæ Provincialis Supremæ Assessori gravissimo, Canonico Martisburgensi maximè Reverendo, Collegii Principum Majoris Collegiato, Academiæ Lips. Decem-Viro, & Bavaricæ Nationis ibidem Seniori,

Patrono ac Fautori meo plurimùm honorando.

Agnifice Patrone, Vir Amplissime, Anno 1640. conscripsi Theses de hoc Jure Occidendi, prout sparsim invenitur, atqve hîc aliqvâ facie exhibetur, easqve volui defendere, utpote per annos plurimos in Academiis versatus, sine Præside; Sed Incluta Facultas Juridica, cujus tute jam Præses es, seu, ut vocant, Ordinarius, de eo cœpit deliberare; Verùm posteà mihi denegavit, eò qvòd sine

Præſide diſputare hîc eſſet aliqvid novi, id qvod Facultas admittere dubitaret: Eâ occaſione ad hoc genus præſidii ipſemet te obtuliſti, qvamvis tùm temporis eras tertiùm hujus Academiæ Rector meritiſſimus & occupatiſſimus. Qvod ipſum deniqve non recuſavi, & igitur die 25. Junii anno prædicto theſes illas, qvas publicè tunc ventilarunt præcipui hujus Academiæ Viri, utpote Magnificus ProRector Dn. D. DANIEL Putzſcher / JCtus præcellentiſſimus & Capituli Wurtzenenſis Decanus, nec non Theologi decantatiſſimi, Dn. D. HENRICUS Höpffner / Dn. D. JOHANNES Höpner / Superintendens hujus loci, Dn. D. HIERONYMUS Kromayer / omnes in hac Academiâ Profeſſores Publici, ut & Dn. CANDIDATI Juris, qvi eo tempore erant in procinctu Inſignia Doctoralia capeſſendi, Te Præſide in cathedrâ publicâ, uti ſcis, defendi. Proinde tibi, Vir Magnifice, hoc ſcriptum, cujus exemplaria non ampliùs extant, & tamen à qvibusdam deſiderantur, ac jam longè ultra dimidium ſunt amplificata, ſvaſu Viri Clariſſimi & Conſultiſſimi Dn. D. TOBIÆ MOEBII, Facultatis Juridicæ hîc Aſſeſſoris, & Advocati in Curiâ provinciali ſupremâ ordinarii, Amici mei haut vulgaris, typis publicis imprimi permiſi, dedico ob patrocinium, qvod mei causâ ſuſcepiſti: dedico, inqvam, ut me gratum & beneficii memorem cognoſcas:

Movet

Movet me etiam ſummus favor, qvo Frater tuus Dn. LEONHARDUS Schwendendörffer / Conſul hujus Civitatis primarius & Senior, Patronus meus ſingularis, piæ memoriæ, olim me proſecutus eſt. DEUS Opt. Max. te tuamqve familiam, adeoqve filium tuum, Excellentiſſimum Doctorem, Dn. BARTHOLOMÆUM LEONHARDUM SCHWENDENDÖRFFERUM, Inſtit. Juris hîc Profeſſorem Publicum, qvi hactenùs in præſidendo juris Cultoribus, atqve aliis tùm publicis tùm privatis Juris Exercitiis ſeſe ita præſentavit, ut omnimodò patriſſet, diutiùs ſalvos & incolumes conſervet. Suſcipe qvæſo exile Scriptum hilari fronte, & mihi favore perge. Dabam Lipſiæ properante calamo, qvantum mihi per labores officii publici jam præfari licuit, die 27. Novembris Anno Chriſti 1666.

TUI

obſervantiſſimus

JOHANNES Zeithopf
ERPHORDIANUS.

Pars prima.

Continens præliminaria iſtius Juris, ubi agitur de ſeqventibus.

Jure

Jure Civili Romano tantùm patri ac marito sub certis conditionibus ita occidere permittitur N. 28. & 29.

Hoc jus occidēdi approbatur etiā in cōstitutione Imp. Caroli V. N. 30.

Nec abrogatur jure Saxon. N. 31.

Nec jure Canonico N. 32. 33. & 34.

Jus Civile à qvibusdam solet in sensum à mente legislatoris alienum trahi N. 35.

Aliqvi statuunt hoc jus occidendi deviare à justitiâ N. 36.

Occisio adulteri in actu prehensi coram Deo non excusatur N. 37.

Permissio qvarundam legum sobriè est accipienda N. 37.

Non omne, qvod leges permittunt, approbatur à legibus N. 38.

Duplicia sunt legum permittentium objecta N. 39.

Permissio legum alia est absoluta, alia comparata, qvæ posterior vocatur tolerantia N. 40.

Si qvid inhonesti seu impii in jure Civili permittitur, id improbatur per generalia juris præcepta N. 41.

Qvædam ignoscuntur, non tamen sunt sine vitio N. 42.

Jus istud occidendi verè non potest argui injustitiæ N. 43.

Sub nomine præcepti comprehenditur etiam lex permittens N. 44.

Impunitas legis pro circumstantiis data nō facit legē injustam N. 45.

Lex humana juri Divino non adversatur, si ex justa causa pœnam remittit N. 46.

Lex civilis non est iniqva, qvæ patri ac marito in adulterio prehensum occidenti dat impunitatem N. 47.

Jus hoc occidendi pertinet ad classem eorum, qvæ ignoscuntur N. 48.

Ostenditur, qvòd occisio hujusmodi in jure non approbetur, nec in foro conscientiæ excusetur, qvamvis pater & maritus taliter occidens sit impunis N. 49.

Non est verisimile, qvòd Imperator Justinianus hanc cædem approbarit N. 50.

Respondetur ad instantiam, qvòd aggressor violentus, in defensione necessariâ, plerumq; animæ detrimentum faciat N. 51.

Conjicitur, qvòd occisio talis adulteri nec Legis Juliæ authori, eiq; ethnico, placuerit N. 52.

Occisio hæc à jure civili tantùm toleratur, adeoq; jus illud occidendi hinc reprehendi non potest N. 53.

Refel-

NUME-

Numerus I.

MAriti adversus deprehensum in adulterio uxoris suæ tantus plerumqve calor est & impetus, ut eum facilè occidat *l. nec in ea. 22. §. fin. ff. ad L. Jul. de Adult. coercend.* Qvippe maritus tunc indignatur & fremit ac per zeli dolorem apprehendit gladium *c. nec aliqva. circa med. 27. q. 1.* & zelus atqve furor ejus in die vindictæ haud parcit, nec cujusqvam precibus acqviescit, aut dona pro redemptione suscipit, *Prov. 6. vers. 34. & seq.*

II. Vix enim similem invenias illi Paulo Eremitæ, qvi, cum uxorem haberet bonâ specie, eamqve in adulterio prehenderet, tacitè subridens, juratò affirmabat, se nunqvam cum ea rem habiturum: ad adulterum verò, tibi, ajebat, eam habeto, ut *ex Socratis tripartit. histor. lib. 1. cap. 2.* recenset *Tiraqvellus leg. connub. 8. num. 14. in fin.*

III. Et rarò contigerit, ut adultero partes misericordiæ occinat maritus, ceu Byzantius ille, qvem, cùm adulterum cum uxore suâ deformi comprehendisset, dixisse ferunt: O miser! qvæ necessitas te huc adegit? teste *Plutarcho de cupid. divitiar. circa med.* Nisi uxoris deformitas maritum lenire velit, ut hâc occasione sibi potiùs gratuletur, qva nexu illius exolvatur, quàm ut stomachetur.

IV. Siqvidem dolorem justè hinc conceptum temperare marito est difficillimum *l. si adulterium, 38. §. Imperator. 8. ff. ad L. Jul. de Adult.* Et qvomodo maritus patiatur adulterium inultum, ut ne genialis thori maculam deprehensi adulterii sangvine diluat, maleqve initos complexus adulterorum morte dividat, qvod ad æternum suum dedecus commissum cognoscatur? ut Crispiano rescribit Rex Theodoricus *apud Cassiodorum variar. lib. 1. constit. 37. incip. Qvamvis homicidii facinus. pag. 58. & Goldast. tom. 3. constit. imperial. Theodor. 21. fol. 36. & seq.*

V. Qvamvis autem maritus interdum, præter internecionem in adulterio prehensi, iram suam evomat: prout C. Gallium flagellis cecidit Sempronius Musca; & Cn. Furium Brochum qvidam familiæ stuprandum objecit, referente *Valerio Max. lib. 6. cap. 1. n. 13.*

VI. Attamen plerosqve in adulterio prehensos à maritis occidi, per experientiam observavit *Menochius de arbitrar. judic. casu 419. num. 91.*

VII. Qvam in rem exempla passim sunt obvia: Sic in adulterio occisus est Radoaldus Rex Longobardorum, *Paul. Diacon. histor. Longobard. lib. 4. cap. 50.* Joannes Papa decimus tertius *Platina in vita ejus sub fin. pag. 155. edit. Colon. anno 1611.* Otto Dux Moraviæ ultimus, cùm qvidem à marito nobili vitam sibi donari frustrà petiisset his verbis: Ach laß mich leben/ich will dir Berrenth geben/ und Blaßenburg das neue/daß dichs nicht gereue/ut habet *Christoph. Pezel. mellific. hist. part. 1. sub anno 27. belli Peleponeſ. pag. 112. in margine edit. Lampad. Marpurg. anno 1631.* Barnimus Dux Pomeraniæ secundus *Limnæ. lib. 5. jur. publ. cap. 13. pag. 275. circa fin. ex Reusnero.* Eratosthenes occisus à Lysia, ut patet ex oratione Lysiæ de nece Eratost. adulteri *Tiraqvel. leg. connub. 13. n. 9. Tholosan. lib. 36. Syntagm. jur. cap. 6. num. 22.* Gracchus à Numerio *l. Gracchus. 4. C. ad Leg. Jul. de adult.* Molurus ab Hyetto *Cæl. Rhodigin. lib. 11. lect. antiq. cap. 15.* & alius qvidam à Crispiano *apud Cassiodor. & Gellast d. loc.* item Marianus ille ab Antonio Savio, de qvo fuit consultus *Rolandus à Vall. consil. 34. incip. Scio etenim. vol. 2.* qvali etiam in casu ubi Sacerdos unà cum uxore à marito interfectus fuerat, de jure respondit *Zasius consil ult. pag. 453. inter consil. German. tom. 2.*

VIII. Et nimirùm tantas egit radices hujusmodi vindictæ genus, ut secundùm judicium vulgi reputentur viles & cornuti, qvi suis manibus tales haud ulcifcuntur, sed judicem expectant; eoqve deventum, ut judices de his non soleant jus reddere, sed cachinnari, ut loqvitur *Paulus Castrensis part. 2. consil. 277. incip. in causa carceratorum. num. 3. post med.*

IX. Variis autem gentibus vindicta illa privata, qvæ de adulteris in actu comprehensis ex justo dolore plerumq; sumeretur, causam dedisse videtur, ut legem conderent, qva taliter occidentibus liceret esse impunibus.

X. Et origo qvidem istius juris adscribenda videtur Hyetto, viro Argivo; qvem acceptâ post cædem Moluri in adulterio uxoris deprehensi, ab Orchomeno, Minyarum seu Orchomeniorum, populi in Græcia, principe, parte regionis, primum omnium in adul-

adulteros legem tulisse; eamqve postea Draconem imitatum esse, tradit *Cælius Rhodigin. lib. 20. lect. antiq. cap. 25. ante fin.*

XI. Qva ipsa lege marito adulterum in concubitu uxoris repertum occidere licuisse, conjicit *Menochius d. casu 419. num. 15. in fin.* & asseverat *Didac. Covarruv. de matrimon. part. 2. cap. 7. § 7. n. 1.*

XII. Id qvod probabile est, tum qvia Hyettus ipse Molurum in actu obscæno interfecerit, teste *Pausania in Commentar. de Regionibus Græciæ lib. 9. tit. Bæotica. pag. 698. & carminibus seqq.*

Hyettus Megaris temerata ob fœdera lecti,
Filium Arubantis cùm stravit cæde Molurum,
Herbosis longè profugus discessit ab Argis,
Orchomenumq; adiit Minyeium: excepit amicis
Ædibus illum heros, fortunarumq; benigno
Pectore participem non abnuit esse suarum.

qvæ laudat & Eoæ magnæ, h. e. Orientis, monumenta appellata fuisse memorat *Romulus Amasæus in interpret. Pausaniæ d. loc.* Adeoqve qvod in se culpatum noluit, id in aliis punitum voluisse eum verisimile non sit: tum etiam qvòd marito idem dehinc licuerit ex lege Draconis, ut *post Pausan.* tradit *Tiraqvell. leg. connubial. 13. num. 9.* Qvam Draconis legem Solon qvoqve retinuit, teste *Plutarcho in Solon. post med.* Et igitur qvalis hac de re lex Draconis fuit, talem vel Hyetti adversus adulteros in actu prehensos fuisse, consentaneum est, cùm Hyetti legem Draco sit imitatus. *ex supr. traditis Num. 10 in fin.*

XIII. Cæterùm si conjicere hîc ampliùs sit licitum, videri possit (1) Hyettum hac ipsa de causa partem regionis ab Orchomeno accepisse, qvòd Molurum in adulterio uxoris suæ repertum enecando; qvasi factum laudabile perpetrasset. (2) Donum illud Hyettum impulisse, ibidem ut ferret legem, qva de impunitate mariti taliter occidentis caveretur.

XIV. Qvicqvid sit, illud obscurum non est, fuisse plurium & antiqvarum jus illud gentium: Planè Atheniensium lege adulterum in actu comprehensum necare licuisse, patet ex iis, qvæ de lege Draconis & Solonis, Atheniensium legislatorum, *supr. Num. 10. 11. & 12.* sunt prolata.

XV. Unde cùm Romani tres legatos, Sp. Postumium Album,

A. Manlium & Servium Sulpitium, Athenas mitterent, qvi cognitis & examinatis earum legibus exemplum inde ad imitandum caperent *Aymar. Rivall lib.2. hist. jur. civ. n.6. in fin. Rittershus. dodecadelt. prolegomen. cap.1. pag.3.* Istos è Solonis legibus, qvibus Athenienses utebantur, & hanc inter reliqvas, ut mæchum in adulterio prehensum necare liceret, delegisse tradit *Rivall. d. lib.2. n.7. vers. seqventia qvoqve.*

XVI. Qvam legem postea Decemviros in XII. tabulas inscripsisse ait *Rivall. ibidem num.8. circa fin.* Ejusq; hæc verba fuisse: Mœchum in adulterio deprehensum necato, referunt *Rivall. d. loc. Covarr. de matrim. part.2. cap.7. § 7. n 1. Oldendorp. var. lect. ad juris interpret. lib. LL. XII. tabb. tit. 11. de injur. Schickard. in comment. LL. XII. tabul. tabula 5. l.4. circa fin.*

XVII. Etsi verò Lege XII. tabb. de uxore necanda nihil expressè cautum fuerit, secundùm *Rivall. d. n.8. in fin.* Attamen & uxorem occidendi marito jus fuisse, patet ex oratione M. Porcii Catonis (antiqvi LL. XII. tabb. interpretis, ut eum vocat *Rittersh. dodecad. prolegom. cap. 6. pag. 13.*) qvam recenset *Aul. Gellius lib. 10. Noct. Attic. cap.23. in fin.* ibi: In adulterio uxorem tuam si deprehendisses, sine judicio impunè necares: Illa, te si adulterares, digito non auderet contingere, neqve jus est. Ubi qvidem non verbum necare, sed mulctare usurpatum ait *Cujacius lib.6. obs.25. circa med.* Sed qvem ex perspicuitate verbi necare reprehendit *Bodinus method. histor. cap.4. pag. (mihi) 78. edit. Argent. in 12.* Qvamvis & verbo mulctare intelligi videtur occisio, qvo sensu Cicero usurpat *in orat. pro Milone post princ.* ibi: qva in turba C. Vibienus ita est mulctatus, ut vitam amiserit.

XVIII. Et stante qvidem Rivallii sententia, qvòd nempe verba Legis XII. tabular. de uxore concepta non fuerint; si eam nihilominùs occidere licuit, oportet id vel per interpretationem Legis, qvia mæchi appellatione etiam mœcha venerit, vel per consvetudinem licuisse.

XIX. Utut sit, nihilominùs Legem XII. tabb. & hanc fuisse: Si uxorem in adulterio maritus deprehenderet, tùm eam occidendi jus haberet, tradunt *Crispin. de jur. privat. leg.12. tabul. n.21. Schickard. d. tab.5. leg.4 & Rittershus. dodecad. class.3. part.1. cap.7. pag.90.*

XX. Qvem

X X. Qvem ferè in modum concepta eſt Sententia Julii Pauli *lib.2. recept. ſent. tit.26.* Inventam in adulterio uxorem maritus ita demùm occidere poteſt, ſi adulterum domi ſuæ deprehendat. Niſi cum Cujacio ad hanc ſent. in fin. legendum ſit hoc modo: Inventâ in adulterio uxore, maritus ita demùm adulterum occidere poteſt, ſi eum domi ſuæ deprehendat. Qvomodò eam qvoqve apud Rufinum inveniri indicat editio ſententiarum Pauli, *adjectâ Codici Theodoſ. Lugduni impreſſo pag. 51.*

X X I. Et non abſimile eſt illud Papiani reſponſum: Maritus ſi adulterum cum uxore invenit, ita ut unum ſint, & ſeſe commiſceant, liberum arbitrium habebit utrumqve uno Ictu ferire, ſecundùm legem novellam Majoriani, qvi exinde ad jus vetus omnia revocavit, *libro reſponſor. Papiani tit.27. d. Cod. Theodoſ. p.133.* Cui convenit Lex iſta: Adulterum cum adultera qvi deprehenderit, dum utrumqve corpus interficiat, ſine fraude ſit, qvam refert *Seneca lib.1. controv.4. & lib.4. controv.24.*

X X I I. Idem jus extitit apud Longobardos, Gothos, Neapolitanos & alios: Sic enim Longobardorum rex Rotharus conſtituit: Si qvis cum uxore ſuâ liberum aut ſervum fornicantem invenerit, poteſtatem habeat eos ambos occidendi, & ſi eos occiderit, non reqviratur *leg.2. de adulter. lib.1. LL. Longob.* Et marito hac in re impunitatem reſcripſit Theodoricus rex Gothorum *apud Caſſiodor. d. epiſt.37. lib.1. & Goldaſt. d. cônſtitut. Theodor.21. tom.3. fol.36.* Fuitqve lex Wiſigothorum iſthæc: Si adulterum cum adulterâ maritus vel ſponſus occiderit, pro homicidâ non teneatur *Lindenbrog. lib.3. LL. VViſig. tit.4. leg.4.* Cujus etiam tenoris fuit lex Rogerii regis Neap: Si maritus uxorem in ipſo actu adulterii deprehenderit, tàm adulterum qvàm uxorem occidere licebit; nullâ tamen morâ protracta *Lindenbr. conſtit. Neapol. lib.3. tit.49.*

XXIII. Qvò pertinet, qvod Tenediorum Reip. præſcripſerat rex Tenes: Ut, ſi qvis adulterum deprehendiſſet, eum ſecuri trucidaret; prout *ex Heraclide in polit.* refert *Tholoſan. Syntagm. juris lib.36 cap.6. num.22.* Et qvod Burgundionum rex Gundebaldus: Si adulterantes inventi fuerint, & vir ille occidatur & fœmina; dummodò uterqve occidatur *Lindenbrog. LL. Burgund tit.68.* Ut & lex Baivvariorum: Si adulter in lecto fuerit cum adulterâ interfectus,

In ſuo ſcelere jacet ſine vindictâ, *Lindenbr. LL. Baiv. tit. 7. cap. 1. §. 2. Tholoſan. d. cap. 6. num. 31.*

XXIV. Sic & in Hiſpaniâ jure regio uxorem & adulterum in flagranti delicto repertos, ſive adulter ſit vilis, ſive honeſtæ conditionis, dummodò unum ſine alio non occidat, à marito impunè necari, idq; practicari, tradit *Anton. Gomez. ad L. Tauri. 82. num. 51.* Qvod etiam innuunt reliqvi Hiſpani *ut Didac. Covarruv. de matrimon. part. 2. cap. 7. §. 7. n. 2. & ſeqq. Vasq. lib. 1. controverſ. cap. 8. num. 1. Gutirrez. qvæſt. canon. lib. 2 cap. 6. num. 40.* Et in ſpecie de regno Caſtellæ teſtatur *Alfonſus Toſtat. ad Geneſ. cap. 38. verb. dixitq; Judas. lit. a.*

XXV. Cæterùm qvemadmodum maritus iram ſuam ſangvine adulterantium, qvos in actu offendit, explere ſolet, *ex dict.* Ita patrem qvoqve non ſemper manus cohibere, qvin ex eodem dolore in adulterum cum filia in actu prehenſum ſæviat, exemplo eſt Hippomenes Athenienſium princeps è Codridarum familia, qvi cum apud filiam ex Athalanta Limonam, adulterum deprehendiſſet, crudeliter utrumqve necaſſe traditur *Suid. in hiſtor. verb. Hippomenes. pag. 431. Heraclid. in polit. circa princ. Tiraqvell. leg. connubial. 13. num. 9. ſub fin. Tholoſan. Syntagm. jur. lib. 36. cap. 6. num. 22.* Qvò ſpectat Ovidius in diris ad Ibin:

Utq; novum paſſa eſt genus Hippomeneia pœnæ,
Tractus & Actæâ fertur adulter humo.

Et rurſum ibidem:

Solaq; Limone pœnam ne ſenſerit illam,
Et tua dente fero viſcera carpat eqvus.

Atqve facti ſpecies apud *Joan Cephal. conſil. 305. incip. In præſenti lib. 3.* ubi refert. patrem illuſtrem occidiſſe unicam filiam & ejus adulterum in flagranti crimine repertos nocturno tempore in filiæ lecto.

XXVI. Nimirum licuit hoc non minùs patri ex Lege Draconis; imò & filio in matris. atqve fratri in ſororis adulterum ita prehenſum: Sic enim lex Draconis habet: Si qvis occiderit deprehenſum ſuper uxore, vel matre, vel ſorore, vel filia. ob hæc. qvi cædem fecerit, ne exulato vel fugito *Joan. Calvin. in Themid Hebræo-Roman. cap. 7. tmemate 2. pag. 185.* Cui reſpondet Lex iſthæc: Liceat

adul-

adulterum in matre & filia vindicare, qvam recenset Seneca *lib. 1. controvers. 4.*

XXVII. Et Wisigothorum lex hæc fuit: Si filiam in adulterio pater domi suæ occiderit, nullam pœnam aut calumniam incurrat; Si certè eam reservare voluerit, faciendi de ipsâ & adultero, qvod voluerit, habeat potestatem. Similiter & fratres sive patrui post obitum patris faciendi potestatem habeant. *Lindenbr. leg. VVisigoth. 4. tit. 4 lib. 3. Tholosan. Syntagm. jur. lib. 36. c. 6. n. 6. in fin.*

XXVIII. Jus civile Romanum qvod attinet, tale id nemini permittit, præterqvàm patri ac marito; nec tamen indistinctè, verùm in terminis propemodùm angustis: Eqvidem cùm pater filiam sic deprehensam rariùs & difficiliùs occidat, utpote plerunqve consilium pro liberis capiens *l. nec in ea. 22. §. fin. ff. ad L. Jul. de adulter.* Inde Lex Julia ansam arripuisse videtur, ut patri qvidem necare adulterum filiæ permittat, sed inter alia sub durâ hac conditione: si nempe & filiam simul occidat *l. qvod ait. 23. §. ult. l. nihil. 32. in princ. d. tit.* Prout econtrà marito, ut facile sævienti, nec uxorem, nec qvemvis, sed abjectæ conditionis adulterum in actu prehensum occidere concedit *d. l. nec in ea. §. fin.* Eo scilicet utrumqve fine, ut tùm patrem ab occidendo submoveat, tùm ut mariti calorem & impetum refrænet *d. l. nec in ea. 22. §. fin.*

XXIX. Qvamvis *per Novell. 117. cap. hi qvoq; 15. in pr.* laxior marito sit licentia, ut vel eum, qvem de adulterio uxoris suæ suspectum, post trinas contestationes ei ex scripto cum testimonio trium testium oblatas, reperit apud uxorem in loco suspecto, etiam non in turpitudine, occidere qveat.

XXX. Idqve jus occidendi approbat *Constitutio Imp. Caroli V. art. 142* ibi: So iemand einen unkeuscher Wercke halben bey seiner ehelichen Tochter oder Weibe fünde/und darum gegen denselben Ubelthäter tödtliche Handlung wie zu recht zugelassen fürnehme. *Et art. 150.* ibi: Es seind sonst mehr Entleibungen/ die ein a aus unsträfflichen Ursachen/ so dieselben recht und ordentlich gebraucht werden/ als da einer iemand umb unkeuscher Wercke willen/ die er mit seinem Eheweibe oder Tochter übet/ schlägt.

XXXI. Nec Jure Saxon. id abrogatum esse, innuit *gloß.* im Sachsenspiegel *ad artic. 50. n. 2. lib. 1.* ibi: Wer einen bey seinem Weibe

im

im Ehebruch ergreifft/ den mag er tödten. *Et ad artic. 37. n. 5. lib. 1. item ad art. 1. num. 4. vers.* Dann du solt wissen. *lib. 3.* ibi: Ob ein Mann sein Weib verdächtig hielte mit einem andern/ und untersagte demselbigen mit seinem Weibe ferner umzugehen zu drey malen mit Gezeugen/ wo er ihn darnach heimlich mit ihr reden findet/ so mag er ihn wol ohn alle gefehrde erschlagen.

XXXII. An verò & Jure Canónico id jus occidendi obtineat, ut pater vel maritus taliter occidens impunè ferat? Affirmo *cum Mariano Socino ad c. pervenit. 17. n. 363. X. de sent. excom.* ubi, contrariis præmissis, concludit, idem in iis terminis, qvibus secundùm leges adulterum in actu prehensum occidere licet, de jure Canon. permissum esse. *& Nevizano sylv. nupt. lib. 1. num. 85.* ubi statuit, patrem vel maritum etiam in terris ecclesiæ taliter occidentem in foro contentioso tutum esse. Qvam opin. communem esse tradunt *Paris. consil. 154. incip. Ad resolutionem. n 12. vol. 4 ac Bajard. in addit. ad Clar. §. homicidium. n. 173.* Et probari potest hoc modo: Qvicqvid jure civili, id etiam canonico impune est, nisi canones innuant contrarium: qvia temerè non est statuenda dissensio inter leges & canones *c. lege. c. si in adjutorium. 10. dist. & c. 1. X. de nov. oper. nunciat. & ibi gloss. verb. adjuvantur. Felin. in c. ecclesia. 10. X. de constit. n. 37. Sichard. ad l. civile. 5. n. 8. C. de furt.* Sed internecio in adulterio prehensi facta secundùm formam lege præscriptam impunis est jure civili, *de qvo I. part 2. num. 6. 7. 8. & 96.* Nec canones innuunt contrarium. Ergò & jure Canon.

XXXIII. Dissentiunt *Joan. de Anan. in c. interfecisti. 2. X. de homicid.* qvi tradit, jure canon. esse correctam omnem licentiam interficiendi adulteros, adeò ut taliter occidens in terris ecclesiæ decapitari qveat, referente *Sebast. Sapia in addit. ad Panormitan. in c. si verò. 3. n. 10. X. de sentent. excom. Covarruv. de matrimon. part. 2. cap. 7. §. 7. n. 23.* ubi statuit, hujusmodi interfectorem non esse liberum à pœna in terris ecclesiæ qvantum ad temporalia subjectis; qvia in iis non sint servandæ leges, etiam inter laicos, sed canones *c. si duobus 7. §. denique. X. de appellat. Panormit. in d. c. si verò. n. 10.* ubi ait, de jure civili qvidem licitum esse in adulterio prehensum occidere, non verò canonico, cùm pater seu maritus hoc in casu peccet, adeoq; pœnitentia gravis ei sit imponenda. *Felin. ibid. n. 1.*

Ber-

Bermond. Choveron. tract. de publ. concubinar. rubr. de adulter. n.21. Galvan. de different. leg. & can. num.73. Joan. Fab. in breviar. Cod. ad L. Jul. de adulter. n.2. Aymar. Rivall. histor. jur. civil. & pontific. lib.2. n.11. & Citati à Farinacio oper. criminal. part.5. qvæst.121. n.53. Qvorum fundamentum consistit *in c. inter hæc. 33. qvæst.2 & potissimùm in gloss. ibidem verb. liceat. vers. item licet.* qvæ ait, patrem seu maritum occidendo prehensum in adulterio, à pœnâ qvidem civili, non autem peccato excusari. Sed respondeo, qvî possit. *d. c. inter hæc.* corrigere jus civile, qvo cum omninò convenit? Loqvitur enim de uxore, qvam in adulterio prehensam maritus nec jure civili impunè occidit *l.1. §. fin. ff. ad L. Cornel. de sicar.* Unde ipsa glossa *in d. c. inter hæc verb. liceat. in princ.* ait, per legem mundanam intelligi non Romanam, sed Lombardam, *de qva sup. num.22.* Atqve *ex gloss. in d. c. inter hæc. vers. item licet.* ad discordiam juris civilis & canonici planè nihil infertur; nec enim seqvitur: Hoc vel illud jure civili impunè relictum sapit peccatum, ergò hoc ipso per jus canonicum intelligitur correctum; & ergò jure canon. punitur: qvoniam vel ipso jure canonico qvædam permittuntur, qvæ tamen sine peccato haud sunt *c. hac ratione. in fin. 31. qvæst 1. c. nervi. in fin. 13. dist.* Ut proinde *Nevizanus d. n.85. & 87.* rectè statuat, illam *gloss. in c. inter hæc. non probare Joannis de Anan. intentionem*, cùm solùm velit inducere differentiam inter jus fori & poli. non inter jus canon. & civile: Jus autem canon. non possit dici corrigere jus civile, nisi ubi id expressim reperiatur.

XXXIV. Possit etiam pro Dissentientibus adduci *c. si verò alicujus. 3. vers. nec ille compellendus. X. de sent. excom.* secundùm interpretationem *Innocentii*, qvi hîc *circa fin. verb. venire.* ait, literam hujus text. innuere, qvòd violentas manus injiciens clerico cum uxore, matre, sorore vel filia turpiter invento, excommunicationis sententiam incurrat, non tamen compellatur ad sedem apostolicam venire, verùm possit absolvi ab episcopo. Sed textum hunc, præterqvàm qvòd agat de clerico ita violato, adeoqve non benè ad laicos trahatur, contrà explicant *Lancelotus in §. ex contrario Instit. de sentent. excom. & Covarruv. de matrim. part.2. cap.7. §.7 n.19.* scilicet, ut clerico taliter reperto violentas manus injiciens ab excommunicatione planè liber sit. Qvorum sententia est probabilior,

lior, (1) qvia id arguit casus præcedens *in d. c. si verò alicujus.* ubi itidem dicitur, qvòd ad sedem apostol. transmitti non debeat, qvi clericum vim inferentem lædit, vim in continenti repellendo, qvi tamen nec excommunicationem, nec ullam aliam pœnam incurrit, qvoniam subjicitur, omnes leges, omniaqve jura id permittere. (2) qvia verba non compellendus est ad sedem apost. venire non semper præsupponit excommunicationem, à qva episcopus absolvat, sed interdum omnimodam impunitatem significant, ut patet *ex c. si verò aliqvis. 4. X de sent. excom.* Qva ita præsuppositâ sententiâ, à violentâ manûs injectione *in d. c. si vero alicujus. 3. vers. nec ille compellendus.* ad ipsam occisionem arguit *Gomez. ad L. Tauri. 80. & seqq. n. 55.* ubi tradit, per hunc text. patrem vel maritum occidendo adulterum in actu prehensum non incurrere sententiam excommunicationis, etiamsi adulter sit clericus in sacris constitutus. Verùm haud scio, an istud ex hoc textu possit firmiter probari: Siqvidem violenta manus injectio videtur aliqvid minus ipsa occisione, adeoq; ab illâ ad hanc vix solidè infertur. Propterea in qvæstione, an pater vel maritus prehensum in adulterio etiam jure canonico impune ferat? potiùs recurrendum erit ad vulgatum juris principium, qvo jus canon. cum civili in iis, qvæ non adversantur, convenire intelligitur. Et igitur si pater filiæ aut maritus uxoris adulterum juxta legis formam in terris ecclesiæ necaverit, vel hîc de impunitate ejus non erit dubitandum, adeò ut nec pœnam temporalem, ut appellatur *in c. ult. in fin. X. de delict. puceror.* qvam episcopus, seu prælatus aut clericus, cui temporalis jurisdictio competit, imponere potest *c. contra. 26. q. 5. c. fin. Ne cleric. vel monach. secular. negot. se immisc. in 6.* nec censuram ecclesiasticam, puta vel interdictum vel suspensionem, vel excommunicationem *c. qværenti. 20. X de Verb. signif.* hîc incurrat.

XXXV. Verum enimverò qvemadmodum Jus civile in aliis qvibusdam articulis improbari, inq; sensum à mente Legislatoris alienum trahi solet, ut apparet ex iis, qvæ contra *Anton Matth. de fundament. qvibusd. alic. jaciend. qvàm vulg. jact. sunt disp 12.* differit *Herman.* Wolhauf. *part. 1. pericul. academ. q. 14. pag. 40. & seqq.*

XXXVI. Ita vel in hoc, qvòd patri & marito adulterum in actu prehensum intra certos terminos occidere permittat, à justitiâ devia-

deviare, exeoq; nullum, & hinc patrem ac maritum, sicubi talem necaverint, puniendum esse, statuit *Fortunius Garcias tract. de ult. fin. jur. canon. & civil. num. 174. & seqq.* qvem seqvitur *Ayrer. ad l. ut vim. ff. de justit. & jur. part. 1. num. 448.* In qvam sententiam etiam inclinare videtur *Bachov. ad Treutl. vol. 2. disp. 32. thes. 6. lit. c. verb. sic pater licitè. pag. 1277.* ubi ait, jus illud veræ justitiæ rationi non satis conveuire.

XXXVII. Sed qvamvis negari haud possit, qvòd hæc adulteri occisio peccatum oleat, adeoq; coram Deo excusari neqveat, *ex traditis inf. num. 49.* Sobriè tamen & sano sensu hujusce & similium permissio accipiatur, oportet; ut menti Legislatoris conveniat, ne sententiam ejus circumveniamus *l. contra. 29. ff. de LL. l. non dubium. 5. C. eod.*

XXXVIII. Qvippe legum permittentium virtus, cujus fit mentio *in l. virtus 7. ff. de LL.* tam crassè interpretanda non est, ut illicò lex omne, qvod permittit, etiam approbare censeatur *Alberic. Gentil. de nupt. lib. 1. cap. 5. fol. 22. & seqq.* aliàs cujusdam impuritatis argui posset lex purissima, utpote inventum ac munus Dei, prudentumqve decretum *l. nam & Demosthenes 2 ff. de LL.*

XXXIX. Eqvidem duplex est legum permissio; ut duplicia legum permittentium sunt objecta: cùm ultra ea, qvæ simpliciter permittunt, adeoq; simul approbant aliqva secundùm qvid tantùm permittant, non qvidem approbando, nullam tamen ex causa pœnam ab eo qvi talia perpetrat, exigendo.

XL. Prior permissio absoluta dicitur. Posterior comparata, & uno verbo tolerantia *gloss. in c. omnis verb. permittit. 3. distinct.* item permissio per privationem pœnæ *Alfons. Tostat. ad Evangel. Matth. cap. 19. qvæst. 49. vers. prima est permissio.* & permissio conniventiæ ob cordis duritiem *Didac. Covarruv. de matrimon. part. 2. cap. 7. §. 4. num. 7 circa med.* Ad hanc pertinet jus deprehensum in adulterio filiæ & uxoris sine judice occidendi, *ex traditis inf. n. 48.* Impunitas facti magici hominibus proficui, ut si magus ægrotantibus subveniat, grandines vel tempestates arceat, efficiatq; ne segetes corrumpantur *l. eorum 4. vers. nullis verò. C. de malefic.* concubinatus *ex num. seq.* & si qva alia occurrunt, qvæ similiter aliqvid impii aut inhonesti redolentia de jure civili impunè abeunt.

XLI. Qvæ ipſa utcunqve lex conniventibus oculis impunè prætereat, ut alibi loqvitur Imp *in præfat. Novell. 142. verſ. qvomodò impunè.* Ea tamen ut approbet, tantum abeſt, ut vel omninò improbet, cùm per generalia juris præcepta *§. juris. 3. Inſt. de juſt. & jur. Alberic. Gentil. de nupt. lib. 1. cap. 5. fol. 14.* tùm ex Chriſtianâ juris regulâ: Qvæ lædunt pietatem, exiſtimationem, verecundiam, & generaliter, qvæ contra bonos mores fiunt, ea nec facere nos poſſe credendum eſt *l. filius. 15. in fin. ff. de condit. inſtit.* Atqve his ipſis concubinatum improbari, licet in qvibusdam terminis ſit permisſus, arguit Golhauſ. *part. 1. peric. acad. qvæſt. 14 pag. 41.* cui addi poteſt, concubinatum vel hinc à lege non approbatum intelligi, qvòd vocetur vitium, & ex eo natus degener *l. fin. C de naturalib. liber.* Sic & Imperatorem *in d. l. eorum. 4. verſ. nullis verò. C. de malefic.* facta magica hominibus proficua non tàm approbare, qvàm non punire, ait *Anton. Perez. ad d. tit. n. 4.* Qvamvis *Johan. Brunneman. in Cod. fol. 820. d. verſ. ſi verò.* id probabiliter explicet non de incantamentis, ſed luſtrationibus agrorum & proceſſibus ſolennibus, qvæ cum publicè decantatis litaniis fiunt, cujus Sententiæ jamdudum fuit *Alberic. Gentil. ad d. l. eorum. 4. fol. 43.* qvem benè de eo divino cultu, qvi dicebatur luſtratio agrorum, *dictam l. 4. accipere*, ait *Petr. Theodoric. colleg. crim. diſput. 7. th. 6. lit. c. verſ ſicuti qvoq; benè.* Qvod tamen à textu videtur alienum: cùm qvia de his nihil *in d. l. eorum. verſ. nullis verò.* habetur, tùm qvia *d. l. eorum.* expreſsè loqvitur de magicis, eosqve diſtingvit inter eos. qvi nocent *in princ.* & qvi prodeſſe cupiunt *d. verſ. nullis verò.* Licet magici reipſa nunqvàm proſint *c. admoneant. 26. qvæſt. 7. Novell. Leon. 65. verſ. & ut boni qvicqvam.* Ac conſtitutione Imp. Caroli V. magici nemini nocentes arbitrariè puniantur *artic. 109. verſ.* Wo aber jemand. *Hunn. diſcurſ. criminal. poſit. 225. circa med. Dn. Carpzov. pract. crim. part. 1. qvæſt. 50. n. 51.* Cæterùm de *d. l. eorum. verſ. nullis verò. C. de malefic.* videri poſſunt *Heig. part. 2, qvæſt. 39. num. 74. & ſeqq. Farinac. prax. criminal. lib. 1. tit. 3. qvæſt. 20 num. 95. Bachov. ad Treutl. vol. 2. diſp. 32. theſ 7. lit. C. ad verba illud non intereſt, in fin. Berlich. part. 5. concluſ. 5. num. 69. & 70 Petr. Theodoric. d. thiſ. 6. lit. c. verſ. & qvamvis etiam. Dn. Carpzov. d. qvæſt. 50. n. 52 Brunnem. d. loc.*

XLII. Atqve de talibus verè dicitur, qvòd ignoſcantur qvidem,

dem, non tamen sine vitio sint *c. nervi. in fin. 13. dist. c. qvicqvid. 32. qvæst. 2.* Et qvadrant huc verba: qvæ permittimus, nolentes præcipimus qvia malas hominum voluntates ad plenum prohibere non possumus *c. hac ratione. in fin. qvæst. 1.* ubi gloss. verbum præcipimus pro permittimus accipit, *exemplo c. qvi partem 55. dist.*

XLIII. Nunqvid verò injustitiæ lex argui possit, qvòd hujusmodi occisionem adulteri peccato suffectam, & similia mala permittat, seu impunita relinqvat? Non eqvidem: Qvia etiam Moyses talia qvædam ex prægnante causa permisit, velut divortia, qvæ tamen indistinctè justa & sine peccato non fuere, utpote ob duritiem cordis Judæorum concessa *Matth.19 vers.8. D.Gerhard. loc. de conjug. num. 596. Joan. Scharp. in Symphon. prophetar. & apost. p. 2. epoch. 2. loc. 83. pag 396. Tiraqvel. leg. connub. 9. n. 5.* Wolhauss. *p. 1. peric. acad qvæst. 14. pag. 40 & seq* pota, sine justâ causa facta. qvorum turpis licentia apud populum Judaicum invaluerat *Andreas Osiand. ad Marci cap. 10. vers. 11.* velut ob fæditatem vel odium *Deuter. 24. vers. 1. & 3.* & tamen lex Mosaica exinde justa & pia esse non desiit, qvoniam ipse Deus per Mosen eam constituit *Alfons. Tostat. ad Deuter. cap. 24. qvæst. 2. in princ. & vers. & secundum hoc. Andr. Osiand ad idem cap. 24. vers. 1. in fin.* Sic impunitam dimisit vindictam ejus, qvi homicidam sui propinqvi illicò occidit, non præcedente ordinaria causæ cognitione *Numeror. cap. 35. vers. 19. & 21.* qvam à Deo in populo duræ cervicis toleratam veriùs, qvàm approbatam ait *Augustin. in Numeros qvæst. 64.* item Zelotypiam mariti, qvi uxorem etiam ex falsâ suspicione adulterii publicè coram Sacerdote diffamare potuit *Numeror. cap. 5. vers. 14. & seqq.* ne fortè eam ex furore occideret *D. Marbach. ibid* & sævitiam domini servum occidentis, qvæ impunè abit, si uno die vel duobus supervixerit *Exod 21. vers. 21.* In qvibus casibus cessavit qvidem pœna politica sed non gehennæ, nisi insuper veniâ à Deo impetrata *Andreas Osiand. ad hæc loca.*

XLIV. Et qvamvis in his plerisqve casibus non tàm permissionis qvàm præcepti formulis utatur Moyses per futura indicativi, qvæ utiqve significationem habent imperandi: Attamen futura indicativi non semper hanc significationem habere, patet exemplo divortii ob fæditatem seu odium præcepti *Deut. 24. v. 1. & 3.*

qvod Christus ipse explicat pro permisso ob cordis duritiem *dict. cap. Matth.19. vers 8. D.Gerhard. loc. de Conjug. n.596. pag 1001.* Et est alioqvi præceptum vox æqvivoca, qvando lex omnis dicitur in genere præceptum *l.1.ff. de legib.* & tamen non qvælibet lex imperat, sed qvædam etiam permittit *l. virtus 7.ff. d. tit.*

XLV. Sic qvando etiam alia, qvæ cum Lege decalogi non usqveqvaqve congruunt, evitari ob duram populi cervicem vix qveunt, non injusta lex erit, si pro circumstantiis locorum, temporum & personarum *κατὰ τὸ δυνατὸν* & ad rationem politicæ consociationis attemperata, talia dissimulet ac impunita prætereat, ne status publicus turbetur, utq; majora mala evitentur *D. Chemnit. in harmon. evang. cap.51.p.557. Petr.Rebuff.ad constit. regn.Gall tom.1. in proœm. gloss.1. n.37. & duob.seqq. Ant.Gomez. ad Leg. Tauri 76. n 15.*

XLVI. Sanè Lex humana Divino juri non adversatur siqva tantùm pœnam ex justâ causâ prætermittit: qvia ipse Deus pœnæ à se dictatæ gratiam fecit pro circumstantiis: qvando præcepit qvidem, ut, qvicunqve sangvinem effuderit humanum, illius qvoqve sangvis per hominem fundatur *Genes.9. vers.6.* & tamen vitam ejus servari voluit, qvi occidisset non temerè, non per insidias *Exod.21. vers.13.seq.* qvi nesciens & sine odio præconcepto *Deuter.19. vers.4.5.6.* qvi servum suum percussisset, ex qvo demùm post unum vel alterum diem mors seqveretur *Exod.21. vers 2.* qvi dolore stimulatus extinxisset statim interfectorem sui proximi *Numer.cap.35. vers.19 & 21. juncto Deut 19. vers.6.* Jam verò magistratus est Dei vicarius *Andr. Osiand. ad Genes.9 vers.6.* & minister cum tantâ potestate à Deo ordinatus *ad Roman 13.* Hinc enim & Principes appellantur Dii *Psalm.82. vers.6.* qvòd scilicet Judicium Dei exerceant & populum perinde ac Deus ipse, judicare debeant *2. Paralip.19. vers 6. & ibi Andr. Osiand.* Ideoqve similibus pro circumstantiis ex pio arbitrio considerandis magistratus pœnam politicam à Deo constitutam mitigandi vel planè remittendi facultatem habebit. Qvâ ipsâ ratione defenditur Constitutio D. Augusti Serenissimi Electoris Sax. 19.§. Jedoch wollen wir. *part. 4.* qvæ pœnam mortis adulteræ jure Divino expresse statutam *Deuter.22. vers.22.* in simplici adulterio ob favorem matrimonii convertit in perpetuam relegationem, si maritus pro ea intercedat, eiq; cohabitare velit; & hujus generis aliæ.

XLVII.

XLVII. Atqve sic Legem non iniqvam esse, qvæ patri maritoqve in adulterio prehensum occidentibus impunitatem facit; nec legislatores eam condendo, neqve judices secundùm eandem judicando, peccare; imò potiùs, si hanc tanqvam legibus fori conscientiæ dissimilem tollerent, eos conscientiis suis scrupulum injicere, in terminis statuit *Alfons. Tostat. ad Evang. Matth. cap. 5. qvæst. 113. in fin. pag. 158.*

XLVIII. Et porrò, qvòd jus occidendi in adulterio prehensum ad permissionem legis comparatam, seu classem eorum, qvæ qvidem ignoscuntur, non tamen approbantur, *ut supr. num. 4. dictum* pertineat, haud obscurè censent *Tiraqvell. d. leg. connubial. 9. num. 2. & seqq. Hug Grot. tract. de jur. bell ac pac. lib. 2. cap. 20. n. 17.* ubi ait: dubium non est, leges humanas, qvæ interfectionem qvorundam hominum permittunt, interfectoribus in certis casibus tam jus verum præstare posse apud Deum, qvàm inter homines impunitatem: utrùm autem voluerint, partim ex verbis legum, partim ex materiâ intelligendum, nam si dolori lex indulget, pœnam humanam tollit, non vitium, ut in marito, qvi adulterum occidit. Et *Alfons. Tostat. ad Josua cap 11. qvæst. 11. pag. 17.* ubi inqvit: jus occidendi adulterum in actu prehensum viro & patri permissum est ad duritiem cordis, sicut permisit Deus in lege Mosaica, ut daretur libellus repudii: qvod ipsum sicut non erat bonum per se; Ita nec bonum est. qvòd reperiens adulterum, eundem occidat, qvanqvam lex permittat. Idqve jamdudùm sentit *Felin. in c. ecclesia. 10. n. 42. X. de constitut* dùm ait, legem tolerare id homicidium, tanqvam excusabile, propter magnitudinem doloris, qvem temperare difficilimum. Et *Anton. Perez. in Codic. ad L. Jul. de adulter. num. 23. circa fin.*

XLIX. Qvæ sententia potest confirmari Primò hac ratione: qvæ lædunt pietatem, ea non possunt dici à jure approbata *arg. d. l. filius. 15. in fin. ff. de condit. instit.* Jam verò hujusmodi privata adulteri occisio lædit pietatem: Ergò ea occisio non potest dici à jure approbata. Minorem pro indubitatâ habent, qvi patrem maritumve in adulterio inventum occidendo à pœnâ qvidem politica, non autem à culpâ seu peccato immunem esse, adeoqve nec in foro conscientiæ, ut vocant, excusari statuunt: Ut sunt

Alfonſ. Toſtat. ad Evangel. Matth. cap. 5. quæſt. 113. Petrus Caballus tr. de omni genere homicid. num. 14. Antonius Matthæus, Profeſſor juris Ultrajectinus in comment. de criminib. lib. Digeſt. 48. tit. 3. num. 19. Johann. Brunneman. ad l. Gracchus. 4. C. ad L. Jul. de adult. fol. 805. verſ. ſed ſi pater. & ad auth. ſi quis ei. C. d. tit fol. 812. Atqve inprimis Gloſſa *in c. inter hæc. 33. q 2. verb. liceat.* qvam dicit ſingularem *Panormitan. in c. cùm eſſes. 10. lectur. 2. n. 10. circa fin. X. de teſtament.* auream *Felin. in c. ad noſtram 12. num. 1. ante fin. X. de probat.* communiter approbatam *Fortunius Garc. tract. de ultim. fin. jur. n. 175.* & ſeqvuntur *Covarr. de matrimon. cap. 7. §. 7. n. 15. Panormit. in c. ſi verò. 3 num. 10. X. de ſentent. excommun. Tiraqvel. d. lege connubial. 9. n. 4.* ibiq; relati, *item Tholoſan. Syntagm. jur. lib. 36. cap. 6. n. 7. circa med. & Jacob. Ayrer. ad l. ut vim. ff. de juſt. & jur. part. 1. n. 437.* ubi etiam ad contraria reſpondet. Atqve hanc opinionem, qvòd ſcil. pater & maritus taliter occidendo peccent, communem & freqventioribus votis approbatam teſtatur *Franciſc. Vivius theſaur. com. opin lib. 1. opin 33. n. 25.* Rationem asſignat *Toſtat. d. loc.* qvia pater & maritus id faciunt ex iracundiâ, qvæ nihil eſt aliud qvàm vindictæ deſiderium, ex qvo omne qvod fit, ſecundùm legem Dei peccatum eſt *Jacob. 1. verſ. 20.* Aliam affert gloſſ. *in d. c. inter hæc.* qvòd in criminalibus ſpecialis concesſio canonis neceſſaria ſit, qvantum ad culpæ immunitatem; unde cùm *in c. ſi non licet. 23. qvæſt. 5.* dicatur non occides, nec ſpecialiter pater & maritus à canone excipiatur, ideò taliter necando peccent, nec authoritate juris civilis excuſentur. Rectiùs certè id de ipſo jure Divino dicetur, qvod nempe, cùm privata homicidia prohibeat, nec patrem vel maritum hac in re excipiat, hanc eorum vindictam ſub regula continere voluiſſe, ſuoqve hinc peccato reliqviſſe intelligatur: cùm utiqve repugnet dilectioni proximi, qvæ non admittit, ut alter alterum ſimul in animæ & corporis diſpendium, uti hîc fit, præcipitet. Diſſentiunt *Clar. Vasqv. Alber. Gentil. Bernhard. Zieritz. inf. num. 58 citati.*

L. Secundò per locum à minùs veriſimili: qvòd ſi enim Imp. Juſtinianus ejusmodi cædem approbaret, utiq; necandi modum approbaret, qvo ſimul anima cum corpore in æternum periret: Sed hoc veriſimile non eſt: Ergò nec illud. Ratio connexionis eſt, qvòd ferè ſit imposſibile, ut adulter tàm ſubitò in ipſo fornicationis

cationis actu ad pœnitentiam se convertere qveat. adeoqve si tùm occidatur, periculum animæ sit maximum, ut alibi arguit *Alfons. Tostat. ad Numeror. cap. 25. vers. 10. & seq. verb. perfodit ambos simul. & in hac specie Perez. in Cod ad L. Jul. de adult. n. 23. vers. ego tamen.* Minor hinc probatur, qvòd id ipsum Imperatori Christiano adscribi haud possit; ut qvi omne sibi studium esse deprædicat, ut subditi inveniant Dei placationem, & igitur ne anima alicujus pereat *Novell. 77. in præfat.* & cujus providentiâ magis pro animarum salute, qvam causis corporalibus adhibetur *Novell. 115. cap. 3. §. 14. circâ fin. vers. Si enim pro causis. & alibi passim.*

LI. Instantia hic dari possit: qvòd aggressor violentus in defensione necessariâ occisus plerumq. vel animæ detrimentum faciat; & tamen cædes illa in terminis inculpatæ tutelæ commissa à legislatore approbetur: cum etiam in foro poli sit excusabilis *Arumæ disp. 1. ad pandect. thes. 1. Treutler. disp. 1. th. 4. lit. c. vol. 1. Petr. Theodoric. colleg. crim. disp. ult. th. 1. lit. f. vers. sic denig. eandem. Ayrer. in procesf. cap. 1 obs. 3. n. 10. Dan. Otto de jur. publ. cap. 11. pag. 382. Harpr. ad §. item lex Cornelia de sicariis. 5. n. 112. & seqq Inst. de publ. judic.* Verùm longè alia istius cædis est ratio, qvàm occisionis adulteri in actu prehensi: illic enim in casu, qvo invasor violentus legitimè occiditur, alterum perire necesse est, adeoq. justius erit, ut pereat invasor ille, qvàm invasus *Bachov. ad Tr. vol. 2. disp. 32. th. 6. lit. e. pag. 1182.* Hîc verò nulla subest pereundi necessitas, qvia pater vel maritus in vitæ periculo non versatur, modò ipse non irritet adulterum; qvem utiq; dimittere potest, ut posteà accuset vel saltem judici deferat.

LII. Tertiò tantum abest, ut ejusmodi occisio ab Imp. Christiano approbetur; ut nec ipsi Legis Juliæ authori, eiq; ethnico, placuisse videatur, eo ipso, qvòd tùm patri, tùm marito adeò difficiles ac raros terminos præscripserit, intra qvos demùm impunitatem conseqvantur, ut liqvet *ex l. nec in ea. 22. §. ideò autem. 4. & l. qvod ait. 23. §. fin ff. ad L. Jul. de Adult. add. supr. Num. 28.*

LIII. Ex qvibus cùm appareat, factum illud patris & mariti adulterum interficientis à jure non approbari, sed tantùm tolerari, utiq; hinc jus civile reprehendi haud poterit; prout hoc præsupposito, arguit *Alb. Gentil. de nupt. l. 1. c. 2. p. 10.* ubi ait: qvòd si per-

missio ista occidendi adulteros non sit probans cædem, sed tantummodò non puniens, jam non præbeat se reprehendendum jus civile; qvia nec faciat cædem à peccato immunem, cùm qvæstio de non puniendo sit diversa.

LIV. Atq; hinc corruit opinio *Fortunii Garciæ supr. Num. 36.* relata, qva jus civile in hoc injustitiæ, adeoq; nullitatis arguit: qvoniam ejus argumenta falsâ nituntur hypothesi; qvasi videlicet leges civiles ejusmodi homicidium permittendo approbent: Id qvod negatur *ex dict.*

LV. Nec obstant, qvæ pro stabilienda ista hypothesi adducit *Garcias d. loc. n. 176.* ubi contra Felinum disputat, id leges non solùm tolerare, sed etiam approbare: Primò, qvòd dent ipsam occidendi potestatem *l. patri 20. ibi: datur jus occidendi. l. nec in ea. 22. § 2. ibi: jus occidendi patri conceditur. l. qvod ait. 23. in pr. ibi hanc potestatem patri competere. ff. ad L. Jul. de adulter.* Resp. Etenim dare potestatem seu jus occidendi hic nihil amplius significat, qvàm occisionem permittere qvomodò pro eodem ponuntur *in l. marito. 24. §. illud. 3. d. tit.* ubi, postqvàm JCtus dixit, licere patri occidere, statim subjicit, an id jus pater habeat. Sic vice versa, qvod *in d. l. patri.* jus, *& d. l. qvod ait*, potestas dicitur, id postea *in d. l. marito. pr.* vocatur permitti, licere, *& d. Novell. 117. cap. 15.* licentia. Nimirum jus illud occidendi pertinet ad virtutem legis permissivam, ad reliqvas enim *in d. l. virtus. 7. ff. de LL.* referri neqvit: Jam verò permissio est duplex, una cum, altera sine approbatione *ex dict. supr. Num. 39. & seqq.* Utrùm verò permissum aliqvid simul approbetur, nec ne, non tam ex his verbis jus seu potestas datur, qvàm ex subjecta materia cognoscitur: Sic qvoq; lex dat potestatem concubinam habendi *l. un. C. de concubin. l. 1. §. 1. ibi: posse. & §. 4. l. 3. & fin. ff. eod.* & tamen concubinatum haud approbat, *ex dict. sub Num. 41.*

LVI. Secundò per *l. Gracchus. 4. ibi: legitimè factum nullam pœnam meretur. & porrò: sed si legis authoritate. C. ad L. Jul. de adulter.* Ad qvam l. notare Baldum, ait *Garcias d. loc.* qvòd adulter in actu prehensus occidatur lege permittente, assistente & favente. Resp. Legitimè hîc idem denotat, qvod in terminis lege præscriptis, seu lege permittente, vel extra pœnam, ut arguunt verba

nullam

nullam pœnam meretur. Et legis auctoritas interdùm significat legis beneficium, ut *in l. qvod ait. 11. §. 1. & 2 ff. de divort.* qva ipsa significatione *in d. Gracchus.* accipi videtur, cùm magnum sit beneficium, impunitatem facere homicidæ, qvi aliàs animadversione digna plecteretur: Verba autem assistente & favente apud Bald. non inveniuntur.

LVII. Tertiò addi potest pro opinione Garciæ *l. mariti. 29. in pr. ff. ad L. Jul. de adult.* ubi lex coërcet maritum, ut lenonem, qvi adulterum in uxore prehensum dimisit: ut proinde lex occisionem ejus præcipere, adeoq; approbare videatur. Resp Non seqvitur: lex coërcet maritum, qvi adulterum dimisit; ergò præcisè vult, ut maritus ejusmodi adulterum occidat; datur enim alius modus adulterum non dimittendi, nempè includendi custodiæ privatæ, ut res dehinc ad judicem deferatur *l. capite. 25. d. tit.* vel possit verbum dimisit intelligi de omnimodâ dimissione seu veniâ, ita ut maritus posteà nec judicem de adulterio docuerit. Nisi *d. l. mariti.* sit explicanda *ex § plectitur, 2. in fin. juncto §. qvæstum. 4. sub fin. ejusdem legis*, ut sensus sit: maritus, ut leno, coërcetur, si adulterum accepto pretio dimittat: non verò ex indulgentia, si adultero parcat gratis, secundùm *Angel. in d. l. mariti. in fin pr.*

LVIII. Cæterùm opinioni illi, qva *supr. Num. 49.* assertum est, cædem illam in adultero patratam non esse peccati expertem, contraria est sententia *Clari lib. 5. receptar. sent. §. homicidium. n. 50. in fin* ubi tradit, opinionem communem, qva pater & maritus occidendo adulteros in actu prehensos peccent mortaliter, sibi placuisse nunqvam, eò qvòd impium sit dicere, apud nos vigere legem aliqvam, qvæ peccatum mortale committi permittat *Bernhardi Zieritz. ad constit. criminal. Caroli V. cap. 142. vers. in adulterio cum uxore aut filia pag. 149.* ubi ait, hoc etiam licere in foro conscientiæ: per hanc rationem, qvòd in eo tutus sit, qvi occidit ex auctoritate legis, maximè si fiat Zelo reip. vel justitiæ, exemplo Phineæ *Numeror. cap. 25.* qvi non fuerit magistratus. *& Vasqvii lib. 1. controvers. cap. 8.* qvi taliem occisionem justam & sine peccato esse, statuit: Primò *per c. si verò. 3. ante fin. X. de sent. excom. ibi: nec ille compellendus est ad sedem apostolicam venire, qvi in clericum cum uxore, matre, sorore, vel filiâ turpiter inventum manus violentas injecerit.*

 Sed

Sed respondeti potest; etiamsi ponas, *per text. in d. c. si verò.* non solùm violentas manus injicientem, sed etiam taliter occidentem ab excommunicatione, aliaq; censurâ ecclesiasticâ immunem esse: inde tamen haud seqvi, qvod hoc ipsius factum peccati sit expers: cùm impunitas jure data non præcisè supponat absentiam vitii seu peccati *arg. c. nervi in fin. 13. dist. & c. hac ratione. in fin. 31. q. 1. add. infr. Num. 60.*

LIX. Deinde *arg. à contrario c. interfectores. 33. q. 2. ibi: interfectores suarum conjugum sine judicio, cùm non addis, adulterarum, qvid aliud habendi sunt, qvàm homicidæ, ac per hoc ad pœnitentiam redigendi. item c. qvicunq;. d. causa 33. q. 2. & c. admonere. eád. m caus. q. 2. ibi: crudeliter homicidium perpetrasti, uxorem occidisti tuam; non invenisti eam cum alio viro nefariam rem facientem.* Resp. argumentum illud á contrar. sensu elidi per text. expressum *in c. inter hæc 33. q. 2.*

LX. Tertiò, qvia lex civilis, si præcipit vel vetat, uti obligat transgressorem ad peccatum; ita qvoq; si permittit, à peccato excusat. Resp. Hoc procedere tantùm in permissis, qvæ simul à lege approbantur, non verò qvæ tolerantur, secundum *Covarruv. part. 2. cap. 7. §. 7. n. 20.* Qvin tunc demùm in conscientiâ tutus erit, qvi agit ex authoritate legis civilis, si ea juri Divino non repugnet: Lex enim civilis non inqvirit in conscientias *Bachov. ad Treutl. vol. 2. disp. 10. th. 5. lit. a. vers. ne qvidem in foro animæ. p. 544.* & qvomodò foret in conscientiâ tutus, qvi e g. per incantationem curaret humana corpora, seu á maturis vindemiis arceret imbres, ventos & grandinem? id qvod tamen impunitum relinqvitur *in l. eorum. 4. vers. nulla verò. C. de malefic.* ut proindè angusta sit innocentia, tantummodò secundùm legem civilem esse justum, prout cum Seneca loqvitur *Bachov. d. loc.*

LXI. Qvartò, qvoniam adulterorum pœna mors est: nihil autem refert, utrùm per judicem, patrem vel maritum ex legis authoritate fiat executio: qvam rationem etiam tenet *Zieritz. ad Constitut. Caroli V. cap. 139. pag. 145.* ubi tradit, privatum, cui occidere permittitur, loco judicis succedere, *ex Baldo in l. ut vim. n. 3 ff. de just. & jur. per not. in l. accusationis. 10. C. de his, qvæ vi metuvè caus.* Resp. Multum interesse, utrùm judex præviâ causæ cogni-

tione, an verò privatus ex subitaneo iræ motu exeqvatur: cùm in casu posteriore taliter occiso æternum animæ dispendium simul ut plurimùm afferatur; id qvod dilectioni proximi oppidò est adversum.

LXII. Qvintò, qvia ob res pretiosas nobis ereptas qvis neci traditur; igitur multò magis ob honorem, qvem adulter eripit: cùm honor cunctis rebus sit præferendus *arg. l. Julianus. 26. ff. Si qvis omis. caus. testam* Resp. Furem qvà furem justè à privato non occidi sed causâ cognitâ à magistratu enecandum tradi.

LXIII Sextò *per d. l. Gracchus. 4 C. ad L. de adult.* Ad qvam responsum est *supr. Num. 56* Ex eaq; nihil de justâ mariti conscientiâ sed sola impunitas deducitur.

LXIV. Sed limitat tandem sententiam illam *Vasqvius d. cap. 8. n. 2 in fin.* Ut pater vel maritus à peccato sit immunis, si vindictam sumserit de adultero, propter bonum publicum; non verò proprii odii, furorisq; perseqvendi causâ. *& Gomez. ad d. leg. Tauri 76. n. 18. sub fin* ubi ait: limita, qvando fecit ex rancore & animo sumendi vindictam; secùs si Zelo justitiæ & pro bono reip. ut executor qvia tunc haud peccaret.

LXV. Verum limitatio hæc dubio non eget; qvia (1) pater vel maritus adulterum in filiâ vel uxore prehensum citra iracundiam non occidit: qvod verò ex iracundiâ fit, id provenit ex vindictæ desiderio, adeoqve peccatum sapit *Alfons Tostat. ad Evangel. Matthæi cap. 5. qvæst. 114.* (2) posito occisionem istiusmodi ex animo haud iracundo processisse; ea tamen hinc expers peccati non fuerit: Cùm ne hæc qvidem à Divino præcepto non occides excipiatur *add supr. num. 49* & qvomodò verus justitiæ Zelus erit in eo, qvi taliter occidendo se implicat peccato: Adeò enim non sustentabitur hic conscientiâ, tanqvam si aliàs privatus qvempiam ob bonum publicum seu ex Zelo justitiæ occiderit eum, qvi ultimum qvidem supplicium meruisset sed tamen à magistratu exeqvendû.

LXVI. Nihil denique hic obstat exemplum Phineæ *à Bernhardo Zieritz. supr. Num. 58.* allegatum; qvi, cùm Zambri principem de tribu Simeonis & Cozbi meretricem Madianitidem in actu obscæno comprehensos in locis genitalibus simul perfodisset, eò, qvòd ex pio Zelo id perpetrasset, justitiæ serviisse, Deiqve

 iram

iram avertisse dicitur *Numeror cap.25 & Psalm.105. vers 31 & seq.* Resp. (1) hoc singulare esse; cùm Phinees id qvadam inspiratione divinâ fecerit *Tostat. ad d cap.5. Matthaei quaest.106. ante fin. vers. ad sextum.* Et à factis sanctorum ad imitationem promiscuam non valere conseqventiam *Casp Finck. cent. sing canon. Theolog. can.30. pag.21.* (2) hinc erueretur hoc absurdi ut qvilibet privatus, qvi Zelum aliqvem justitiæ sibi fingeret, qvemcunqve in crimine capitali prehensum necare posset, qvô ipso magistratum eludi, qvis non videt? (3) Nec Phineen hunc fuisse privatum utpote Aaronis nepotem, cùm licet nondùm summus Sacerdos, attamen summi sacerdotis, nempe Eleazari, filius fuerit, ad qvem hoc judicium, sicut ad alios judices, qvibus id fuerat mandatum, pertinuisse, statuit *Joan. Lorin. in commentar. ad libr. Numeror. cap 25. vers. 8. ad verba & perfodit ambos simul. pag. 961. & vers. 11. ad verba ut non ipse delerem. sub fin. pag.965.* Unde hunc Phineen simul judicem & carnificem vocari à Nysseno de vita Mosis, refert *Lorinus ad d. cap.25. vers.7. & seq pag. 957. in fin.* Sanè hoc constat qvòd fuerit judicibus Israël expressè mandatum, ut qvisqve occideret proximos suos, qvi initiati essent Beelphegor seu Baal-Peor *Numeror. d. c.25. vers 5.* hoc est, Priapo, qvasi idolo apertionis sive nuditatis; qvod familiare sit Hebræis, ut nuditatis nomine obscœnam partem intelligant, ut interpretantur *Stephan. Menoch. ad d. cap.25. vers 3. ibiq; Cornel. à Lapid. pag 929. & Leonard. Marius verb. initiatus est populus Beelphegor fol.954.* De qvo idolo fusius agit *Johan. Seldenus tract. de Diis Syris Syntagm.1. cap 5. pag.157. & seqq.* Et qvòd per scortationem cum filiabus ethnicorum Israëlitæ eò redacti fuerint, ut Beelphegor, aliisqve eorum diis, sacrificia facerent *Numeror. d. cap 25. vers.1. 2. & 3. juncto vers. fin.* Qvinimò ex fornicatione & vel ipso ingressu in tabernacula impudicarum puellarum satis probari potuisse initiationem Beelphegor, *post Abulensem arguit Lorinus ad d. cap.25. vers.5. ad verba qvi initiati sunt Beelphegor. fol.954. & Leonard. Marius ad d cap.25. verb qvi initiati sunt. fol 954.*

LXVII. An verò jus illud occidendi hodiè sit sublatum? Ita qvidem arbitratur *Oldendorp. variar lect. ad jur. civil. interpret. lib. de Usucap. tit. de adult. n.1. in fin pag.295.* ubi dum de hoc jure loqvitur, qvatenùs per L. Juliam conceditur, hodiè, inqvit, nun-

qvàm

qvàm licet occidere in adulterio prehensum, qvod olim liberiùs concedebatur. Et. qvod *d. Novell. 117. cap. hu qvoqve. 15. attinet, Bachov. ad Treutl. vol. 2. disp 32. th. 6. lit c. vers idem conceditur marito. in fin. pag. 1277* ubi ait, id moribus nostris haud admitti. Itemqve *Conrad. Rittersbus. ad Novell Justin. part. 12. cap. 5. num. 8. pag. 677.* ubi tradit, asperitatem hujus Novellæ in Germaniâ non observari, qvem seqvitur *Matth. Stephan. ad d. Novell. 117. n. 20. pag. 609.*

LXVIII. Sed si eorum opinio revocetur ad rationem juris, ea planè emergit dubia, imò falsa: Non enim alii de jure sunt modi jus scriptum abrogandi, qvàm lex contraria posteà lata & consvetudo *§. sed naturalia 11. Instit. de jur. natur. gent. & civil.* Sed lex contraria non extat: Igitur per consvetudinem id erit abrogatum: Qvod si statuatur, necesse erit ut consvetudo ea juri contraria manifestè probetur; Etenim cùm jus illud semel ita scriptum sit, existit hinc violenta juris præsumptio *c. cùm dilectus. 8. circa fin X. de consvetud.* qvæ non eliditur, nisi probatione manifesta *l. si chirographum. 24. ff. de probat. l. nuptura. 57. in fin. ff. de jur. dot. l. ult. in fin. princ. ff. qvod met. caus gest. cris Mascard. de probat. conclus. 1228. n. 6.* Qvam probationem certè non facit, ea Doctorum relatio.

LXIX. Nimirùm (ut liceat aliqvantum hîc evagari) res incidit in vulgatam illam qvæstionem: An Doctoribus in suis, ut vocant, lecturis vel consiliis, aliisve scriptis de consvetudine testantibus credatur? nempè eatenùs, ut hæc eorum attestatio faciat probationem præsumptivam, adeoqve onus probandi in adversarium transferat, ut explicant *Decius consil 559. incip. in casu. num. 7. & seq Cravett. consil 66. incip. licet plurimi. num. 9. & Dd. communiter,* ut refert *Cravett. ibidem.* Eqvidem satis ita Doctori credetur, nec qvisqvam adeò ineptus erit, ut probationem contrariam excludat, prout loqvitur *Bachov. ad Treutl. vol. 1. disput. 1. thes. 9. lit. b. pag 39.*

LXX. Affirmat eqvidem *Bartol. in l de qvibus. lectur. poster. n. 21.* Qvem seqvuntur *Mascard. de probat. conclus. 426. num. 11. & seq. qvi tamen ibidem n. 24. ab hac sententia recedit in casu, qvo Dd. de consvetudine juri communi contraria testantur. Bocer class. 1. disp. 4. thes 18. lit. b. Mynsing. cent. 5. observ. 96. & alii plus qvàm qvinqvaginta relati à Cothman. volum. 1. respons. 13. incip. qvæstio proposita. num. 56.* Inter

qvos

qvos Decius consil. 559. incip. in casu. num. 7. & seq. hanc rationem assignat: qvòd testis non juratus faciat præsumptionem, secundum gloss. in c. nuper. 51. X. de testib. & attestat. qvæ allegat. text. in c. de Syracusanæ. 13. dist. 28. c. tanta. 24. dist. 86. c. talis. 8. qvæst. 3. c. nobilissimus 3. dist. 97. c. inter qverelas. 23 qvæst. 4. & c. præsens clericus 20. q. 3. & qvod dictum honesti viri indicat justam credulitatem gloss. in l. Titio fundus. 73. ff de condit. & demonstr. Verum Bartoli argumenta refutat Zasius ad d. l. de qvibus. 32 num. 48. ff. de legib. & ex eo Hunnius lib. 1. var. resolut. tract. 1. qvæst. 29. in fin. Textus verò adducti à gloss. in d. c. nuper. loqvuntur de eo casu qvo magistratus procedit ad suam informationem: qvi etiam a testibus non juratis informationem sumere potest sine ordine & figurâ judicii Mascard. de probat. conclus. 1362. num. 14. Ayrer. in process. jur. part. 1. cap. 8. observ. 3. num. 45.

LXXI. Sed qvia affirmativa sententia non habet solidum juris fundamentum Corbman. vol. 5. respons. 1. incip. reqvirebar. n. 450. & qvæstio an hoc vel illud sit consvetudinis, in facto consistit c. licet, 1. de constitut. in 6. adeoqve ad JCtos haud pertinet l. mora. 32. in fin. princ. ff. de usur. cùm ea qvæ sunt facti plerumqve etiam prudentissimos fallant l. in omni. 2 ff de jur. & fact. ignorant. nec creditur testibus injuratis l. jurisjurandi. 9. C. de testib. c. nuper nobis. 51. X. de testib. & attestat. etiamsi periti sint in suâ arte Dn. Carpzov. jurisprud. forens. part. 1. constit. 22. defin. 12. nec in scripto testantibus c. à nobis. 2. in fin. X. qvi matrimon. accus. pos. Ideò negativæ eam cedere oportebit: Atqve hanc negativam tenent Jason. in d. l. de qvibus. n. 88. in fin. ff. de legib. Zas. ibidem num. 48. Alexand. de Imol. ad l. post dotem. num. 29. ff. solut. matrim. Philip. Corn. vol. 4. consil. 83. incip. circa primum. n. 14. Roch. Curt. de statut. sect. 8. n. 9. Joan. Fichard. tom. 1. consil. 12. incip. sunt fratres n. 5. & seq. Coler. de process. execut. part. 3. cap. 11. n. 70. & duob. seqq. Ernest. Corbman. vol. 1. respons. 13. num. 73. & seqq. ubi novem; & vol. 5. respons. 1. n. 445. & seqq. ubi tredecim rationes adducit, & alii, qvorum ultra sexaginta recenset idem Corbman. d. respons. 13. n. 60. Atqve pro hâc sententiâ in contradictorio judicio diu multumqve disceptato, & tandem deciso ad sui, collegiiqve Lipsiensis consilium, pronunciatum esse, qvod testimonio Doctorum injurato fides non sit habenda, tradit Corbman. d. resp. 1. num. 468.

LXXII. Ob-

LXXII. Obſtare videtur, qvòd, licet teſtimonium non vivâ voce, ſed per conſcriptionem chartæ prolatum non probet, attamen præſumptionem inducat *c. a nobis. 2. X. Qvi matrim. accuſar. poſ.* Et qvod *d. c. nuper. 51. X. de teſtib. & atteſt.* in qvo, teſtibus injuratis non credi, aſſeritur, intelligendum ſit de plenâ probatione, non verò præſumptione, *ſecundùm gloſſ. ibidem verb. niſi juratus. & in c. cum olim eſſemus. 12. verſ. nos verò. verb. fratrum. X. de privileg. per illum text.*

LXXIII. Sed ut hæc ad lecturam Doctorum applicare velis; indè tamen haud ſeqvitur, iſtiusmodi præſumptionem illicò onus probandi in alium transferre: Neq; enim omnis præſumptio juris hoc transfert in eum, contra qvem militat *arg. l. ſive poſſidetis 16. C. de probat* ubi etiam illi, qvi prædia posſident, adeoq; præſumptionem juris pro ſe habent *l. fin. C. de Rei vindic.* tenentur probare prædia illa ſibi eſſe donata *Anton. Perez. in prælect. ad tit. C. de probat. n. 18. Brunnem. ad d. l. ſive poſſidetis. fol. 275. & arg. l. ſi duo. 13. ibiq. gloſſ. Jaſ. n. 3. & Angel. ff. de jurejur.* Sed illa demùm, qvam lex habet pro violentâ (ut vocant) vel urgente ſeu pro ipsâ veritate *Joan. de Imol. in l. hoc jure. n. 13. verſ. & ſic non debet ſufficere. ff. de verb. oblig. Bald. ad d. l. ſive posſidetis. n. 6. ſub fin. & Sichard. ibid. n. 7. Pacian. de probat. lib. 1. cap. 12. n. 1. 2. 3. & 4. Menoch. de præſumpt. lib. 1. qvæſt. 33. num 6. Vigel. meth. jur. controverſ. lib. 2. cap. 10. regul. 7.* Qvod ſi enim præſumptio juris non eſt violenta, tunc ea non transfert onus probandi, ſed tantùm facit auxilium probationis *d. l. ſi duo. Bald. d. loc. Menoch. d. qvæſt. 33. n. 7.* nempè ut, ſi pares ſint probationes, pro eo judicetur, qvi tali præſumptione munitus eſt *Menoch. d. qvæſt. 33. n. 8.* Qvamvis igitur per teſtimonium in ſcriptis prolatum præſumptio fieri dicatur d. c. à nobis. ea tamen non violenta ſed levis eſt, qvia ex ipſo textu *d. c. à nobis.* apparet, eam onus probandi in adverſarium non transferre, per tale argumentum: Si præſumptio *in d. c. à nobis.* transfert onus probandi in adverſarium, utiq; hoc nihil probante, ſententia pro eo, qvi hanc præſumptionem pro ſe habet, proferri poterit: Sed conſeqvens falſum; ergò & antecedens. Ratio connexionis in majore eſt, qvia ille ipſe effectus eſt præſumptionis juris violentæ, ut adverſario nihil probante is obtineat qvi tali præſumptione eſt inſtructus: habet enim ea vim probationis,

adeò ut qvi iſtam pro ſe habet, hoc ipſo probaſſe intelligatur, ut inter omnes Dd. conſtat, referente *Ummio ad proces. diſp. 15. th. 11. n. 54. pag. 638.* Minor eſt manifeſta *ex d. c. à nobis. 2. X. qvi matrim. accuſ. poſ.* ubi habetur, qvòd depoſitio per ſolam chartulæ conſcriptionem facta nullius ſit momenti, qvantùm ad ſententiam proferendam, niſi huic præſumptioni alia legitima adminicula ſuffragentur. Et hunc etiam effectum attribuit d. gloſſa *in c. cum olim eſſemus. 12. verſ. nos verò. verb. fratrum. X. de privileg.* præſumptioni illi, qvam faciat teſtis injuratus, ut qvidem adjuvet probationem, non verò onus probandi in alium refundat.

LXXIV. Atq; ita in terminis de Doctore de conſvetudine in ſcriptis atteſtante ſtatuit *Corbman. d. reſponſ. 13. n. 72. & ſeq. vol. 1.* ubi ſic ait: Etſi ſententia, qvòd Doctoris de conſvetudine aſſerentis teſtimonium aliqvam præſumptionem faciat, veritati & rationi conſentiat; tamen in eo, qvòd Doctori ſimpliciter credi vult, donec contrarium adverſarius oſtendat, multis gravisſimis rationibus impugnari poteſt.

LXXV. Qvibus ita poſitis, ampliari posſit illa negantium ſententia, ut procedat, etiamſi lecturæ Doctorum mentionem faciant aliqvot ſpecierum facti, v. g. in his aliisq; cauſis tali modo procedi vel judicari conſveviſſe: qvia (1.) rationes pro negativâ adductæ etiam hic obtinent, (2.) non illicò, qvi nuda præjudicia refert, conſvetudinem hinc vigere perſvadet: cùm hoc modo de actis, ſuper qvibus pronunciatum fuit, nondùm conſtet: præjudicia autem ſe habent inſtar referentis *Corbman. d. reſponſ. 13. n. 127. & ſeq. vol. 1.* adeoq; nihil certi arguunt, niſi anteà de relato ſatis conſtet *arg. l. in teſtamento. 27. ff. de condit. & demonſtr.* (3.) qvia aut conſtat judici de actis, ad qvæ Dd. lecturæ ſe remittunt: atq; hic ea vel ſufficiunt ad conſvetudinem asſerendam; & utiq; actoris intentio non tàm ob ejusmodi lecturas fundabitur, qvàm qvia aliundè de iis conſtat *arg. Novell. 19. cap. & hoc. 3.* qvomodò etiam, ſi conſvetudo verè notoria ſit, effectus iſte non lecturis Dd. ſed ipſi notorio, qvod probatione non indiget *c. ſuper eo. 3. X. de teſtib. cogend.* tribuetur: vel non ſufficiunt, & tantum aberit, ut actor ab onere probandi relevetur, ut potiùs conſvetudinem aliundè probare debeat: aut non conſtat, & tunc vel actor ſimiliter ad proban-

dum

dum tenebitur; vel judex habebit ansam excutiendi acta judicii, ubi si veritatem rei invenerit, qvæ consvetudini asserendæ sufficiat, rursùs effectus ille non mortuæ attestationi Dd. sed ipsis actis adscribetur.

LXXVI. Atq; hinc seqvitur (1.) opinioni illi locum non esse, qvæ judicis arbitrio hîc considerandum relinqvit, qvalis sit Doctor, & utrùm ei soli credendum sit, an verò pluribus aliis cum eo concurrentibus: qvam tenet *Mascardus de probat. conclus. 426. n. 20.* (2.) frustrà hic distingvi, utrùm consvetudo asseratur ab advocato, an alio scribente: itemq; an in lecturâ, an verò consilio: & porrò utrùm relatio fiat super consvetudine curiæ vel loci, in qvo Doctor ille versatus sit, nec ne. Qvæ distinctiones videri possunt apud *Mascard. d. conclus. 426. n. 21. 22. & 26. & Bachov. ad Tr. vol. 1. disp. 1. th. 9. lit. b. pag. 39.*

LXXVII. Prætereà non exprimunt locum Doctores illi, in qvo vigeat consvetudo huic juri occidendi contraria: adeoq; vix certi qvippiam ex eorum testificatione desumi poterit, ut in simili arguit *Zasius ad l. de qvibus. 32. n. 48. ff. de legib.* Aut enim loqvuntur de consvetudine universali; & certè haud verisimile assertum videatur: cùm probabiliter non omnium locorum consvetudines, ut qvæ facti sunt & in facto consistunt, callére potuerint *c. 1. de constitut. in 6.* Id qvod glossæ reponit *Alexander de Imola consil. 6. incip. Circa primum. n. 10 in fin. & seq. vol. 3.* dùm ait: esse potest, ut in aliqvibus locis vigeat talis usus; de omnibus autem locis non potuit habere notitiam Accursius. Eoq; Dd. aliqvos impugnat *Joan. Fichardus tom. 1. consil. 12. incip. Sunt fratres. n. 8.* ubi inqvit: Si illi assererent, consvetudinem esse universalem, & ubivis gentium receptam, ridendum magis esset, qvàm pro authoritate recipiendum: qvomodò enim credendum est, Doctorem privatum externarum provinciarum consvetudines omnes habere compertas, cùm etiam Pontifex, etsi jura omnia in scrinio pectoris sui habere censeatur, id sibi tribuere non ausit, dùm locorum specialium consvetudines, utpote qvæ facti sunt, probabiliter ignorare se posse non diffitetur *in d. c. licet.* Aut particulari, & utiq; juris istius occidendi usus in reliqvis locis, qvos consvetudo contraria non pervasit, etiamnum superfuerit: qvoniam consvetudo legibus contraria de

loco

loco ad locum non trahitur *Corbman, respons. 84. incip. Vasalli, n. 33. & 39. vol. 2. Heig. part. 2. quæst. 23. n. 14.*

LXXVIII. Sed annè jus illud occidendi ideò videatur abrogatum, qvòd fortaſsè nemo jamdiu id uſurparit? Id qvod negandum qvia ſolus non uſus h. e. qvi non habet implicitos actus legi contrarios, ut qvando vel non accidit caſus; vel accidit qvidem, ſed nemo tunc eo jure fuit uſus, legem ſcriptam non abrogat, etiamſi mille anni interceſſerint *Panormitan. in c. Joannes. 7. n. 9. X. de cleric. conjugat. Everhard. in top. loc. ab uſitat. n. 14. in fin. Roch. Curt. tract. de ſtatut. in præfat. n. 29. & ſeq. & ſect. 4. n. 76. & ſeq. Gœden conſil. 30. n. 11. & conſ. 39. n. 36.* Reinkingk *de retract. quæſt. 1. n. 32. & ſeq. Dn. Carpz. part. 2. decſ. 101. n. 23.* Priori enim modo, dum caſus nondum exſtitit, non entis nulli ſunt effectus; & legi ſemper hæc conditio ineſſe intelligitur, ut locum habitura ſit, ſi caſus acciderit *arg. Novell. 78. in fin. epilog. ibi: & eis, qvi poſtea emerſerint, caſibus. & 2. Feud. 1. circa fin. ibi: Sicubi caſus emerſerit.* Alias abſurdè leges v. g. de theſauris ſcriptæ, qvòd fortaſſè nemo noſtrum id genus invenerit, de hermaphrodito, qvòd rarisſimè appareat; & ſexcentæ aliæ, qvæ caſum & uſum ſui expectant, ſic dicentur abrogatæ: cùm tamen lex ſcripta ſemper loqvi dicatur & in viridi eſſe obſervantiâ *Coler. de proceſ. execut. part. 3. cap. 11. n. 67. in fin. l. Ariani. 5. verſ. cunctis qvoq. C. de hæretic. l. ult. in fin. C. ſi contr. jus vel utilit. publ.* Poſteriori modo fuit res voluntaria & meræ facultatis *Roch. Curt. d. ſect. 4. n. 77.* & ij, qvi facultate à lege conceſſâ uti noluerunt, adeoq; tacitè huic renunciarunt, aliis hinc præjudicare haud potuerunt: qvoniam renunciatio ad aliam perſonam, aliamq; rem non extenditur *arg. l. ſi unus. 27. §. pacta. 4. verſ. ante omnia ff. de pact.* cùm ſtrictisſimè ſit accipienda *Dn. Carpzov. part. 1. decſ. 58. n. 13.*

LXXIX. Qvòd ſi autem contigerit ut pater vel maritus unicum ſaltem terminorum in lege præſcriptorum (*de qvibus infr. part. 2. Num. 41. & ſeqq.*) in occidendo transgreſſus ſit, & ob id non omninò impune tulerit, v. g. ſi occiderit pater & adulterum & filiam qvidem ſimul, ſed prehenſos in domo alienâ; vel maritus adulterum non vilem, ſed honeſtæ conditionis; aut vilem qvidem, ſed ſimul etiam uxorem &c. ea ipſa pœnæ irrogatio à jure aliena

non

non fuit: cùm lex in his casibus patrem vel maritum qvidem à tanto, sed non a toto excusatum habeat, utpotè qvi ita plus fecerit, qvàm licuit *l. si adulterium. 38. §. imperator. 8. circa fin. ff. ad L. Jul. de adult.*

LXXX. Qvin etiamsi probaretur consvetudo, qvâ mariti ob ejusmodi cædem in terminis legitimis factam pœnas dederint; non tamen hinc illicò etiam patris jus sublatum erit: prout similiter, si ostendi posset, *d. Novellam 117 cap. hu qvoq. 15.* abrogatam esse, indè jus patris & mariti L. Julia concessum simul abolitum dici haud poterit; cùm jurium horum perspicua sit diversitas; adeoq; à mutatione unius ad abolitionem alterius malè infertur.

LXXXI. Ac porrò ut ponamus, consvetudinem huic juri contrariam alicubi irrepsisse; minus tamen verisimile est, eam invaluisse in eo casu, qvo pater filiam unà cum adultero occidisse proponatur: qvoniam freqventia actuum, qvæ in consvetudine reqviritur *l. 1. C. qvæ sit long. consvetud.* hic deficere possit; ut qvem casum de raro contingentibus esse, ipse JCtus innuit *in d. l. nec in ea 22. § fin. ff. ad L. Jul. de adult.*

LXXXII. An verò id jus occidendi abrogatum dici possit saltem per observantiam? Ut si qvis demonstret casum, qvo pater vel maritus ob ejusmodi cædem in terminis legitimis commissam punitus fuerit: Non sanè! Si observantia accipitur propriè & in censu stricto, ita ut sit usus non contra jus scriptum, sed interpretativus & declaratorius juris seu actus dubii prout Dd. communiter accipiunt, ut videre est apud *Menoch. lib. 4. consil. 390. incip. controversia, n. 18.* ibi: *solent qvidem consvetudinem interpretativam & declaratoriam actus dubii appellare observantiam, non vero legis correctoriam. & lib. 1. consil. 49. incip. Perdifficilis n. 21. item lib. 7. consil. 670. incip. cùm crimen. n. 29. in fin. & [illegible] Tiber. Decian. vol. 3. respons. 124. incip. Post absolutam. n. 7. & 15. Cravett. consil. 101. incip. Nobilis. n. 4. Sixtin. de regal. lib. 1. cap. 5. n. 108.* qvo sensu observantia dicitur uno actu induci *Decian. d. consil. 124. n. 8.* nec præscriptione egere *Menoch. d. consil. 49. n. 21. Decian. d. consil. 124. n. 15. Cravett. d. loc. Panimoll. tract. de iurisdict. imp. Rom. lib. 2. cap. 6. n. 119. Sixtin. d. cap. 5. n. 109. Trentler. vol. 1. d[illegible] th. 5. lit. b. & th. 9. lit. a.* qvæ tamen in consvetudine reqvi-

ritur *c. cùm tantò. fin. X. de consvetud. & c. Cumana. 50. circa fin. X. de electiọn.* Qvia hoc modo observantia non qvadrat ad resolutionem hujus qvæstionis; qvi enim id, qvod juri scripto non est contrarium, jus illud possit abrogare? qvin & de jure duo tantum sunt modi legem scriptam abrogandi *§. sed naturalia. 11. Inst. de jur nat. gent. & civ. supr. Num. 68.* Qvos inter observantia propriè sic dicta non reperitur. Cæteroqvin si observantia impropriè & in sensu raro accipiatur, ita ut sit usus juri scripto contrarius, tunc observantia nihil est aliud, qvàm ipsa consvetudo, adeoq; sua reqvisita (nempè actuum freqventiam ac temporis diuturnitatem, *de qvibus Donell. 1. com. 10. Gell. lib 2. obs. 31. Wesemb. paratit. de legib. n. 9. vers. ad inducendam. Bachov com. in 1. part. pandect. tit. de consvetud. n. 1. & seq. pag. 61.*) ut habeat necesse est *Roch. Curt. tract. de statut. in præfat n. 23. post med.* ubi ait: qvando observantia est contra jus, tunc reqviritur, ut sit præscripta qvando verò non est contra jus, sed solùm interpretativa vel declaratoria, tunc non reqviritur cursus temporis. Atq; hoc sensu jus occidendi per observantiam i.e. consvetudinem contrariam, dummodò ea legaliter seu juxta formam a lege præscriptam probata fuerit, abrogatum dici poterit. Unde apparet, qvod obiter notandum, cautelam illam non semper procedere, qvam advocato suggerit *Treutl. d. th. 5. lit. b.* ut in dubio potiùs de observantia, qvàm consvetudine libellum formet, ea ratione, qvòd observantia uno actu inducatur nec præscriptione indigeat. Siqvidem hæc attributa observantiæ juri scripto contrariæ haud conveniunt, *ex dict.*

LXXXIII. Sed qvid, si Princeps ad speciem facti rescribat, qvòd pater seu maritus, qvi ita iter prehensum in terminis legitimis interfecit puniri debeat, anne jus illud occidendi intelligatur hinc abrogasse? Certum est, qvòd jus istud sit positivum: contra qvod Principem disponere posse, non est dubium *c. proposuit. 4. vers. licet autem. X. de concess. prebend. Mynsing. cent. 5. obs. 97. n. 10. Anton. Fab. in Cod. lib. 1. tit. 11. definit. 1. in allegat. n. 11.* Adeoq; si Princeps id rescribat, adjectâ clausula non obstante hoc jure; tunc utiq; intelligitur jus illud abrogasse: qvia hoc modo evidenter constat de voluntate Principis, qvod legem mutare voluerit: qvod autem Principi sic placuit, legis habet vigorem *§ sed & qvod. 6. Inst. de jur. nat.*

nat. gent. & civ. Sed in dubio non præsumitur hoc voluisse *l. fin. C. si contra jus vel utilitat. publ. l. rescripta. 7. C. de precib. Imp. offerend. Geil lib. 2. obs. 58. n. 2. & 9.* & rescripta contra legem impetrata sine clausulâ non obstante nihil operantur *l. fin. C. sentent. rescind. non posse Paul. Christina. vol. 2. decis. 22. n. 5.* etiamsi talia rescripta ex certâ scientiâ Principis emanarint *Christin. d. decis. 22. n. 6.* Qvin potiùs intelligitur Princeps, qvi contra jus ita rescripsit, id fecisse aut malè informatus *c. si qvando. 5. in fin. X. de rescript.* aut importunitate partis impulsus *l. qvisqvis. 1. C. de petitionib. bonor. sublat.* aut oblivione circumventus *Christin. d. decis. 22. n. 2.*

LXXXIV. Nec obstat, qvòd Princeps jura omnia in scrinio sui pectoris habere censeatur *c. licet. 1. de constitut. in 6. l. omnium. 19. C. de testam.* & ideò non possit dici in jure malè informatus: Qvia verbum censetur *in d. c. licet.* idem significat, qvod putatur, qvo in sensu usurpat *Cassius histor. lib. 6. ibi. censetur se regem Porsennam occidere.* & *Ulpian. in l. 1. §. jus naturale. 3. in fin. ff. de just. & jur.* ubi feræ juris naturalis peritiâ qvidem censentur, sed re ipsâ istius juris peritæ non sunt *Donell lib. 1. com. cap. 6.* Siqvidem nec Pontificem ab oblivione humanâ alienum esse, patet *ex c. prætereà. 23. distinct.* nec Imperator se eximit imbecillitati humanæ, qvæ non omnium habet memoriam *§. si qvid autem. 14. de confirmat. digestor.* proinde dictam *l. omnium.* non de scriniis pectoris, sed armariis, qvibus literaria monumenta conservantur, explicat *Donell. lib. com. cap. 6. ibiq. Hilliger. in notis lit. c.*

Pars Secunda.

Continens jus occidendi prehensum, in adulterio, prout cum reqvisitis habetur in jure civili Romanorum: ubi exhibetur.

Ejus descriptio Num. 1.

Refutatur opinio Accursii, & aliorum, qvi putant, hoc jus procedere etiam in præludiis adulterii ibidem §. 1. & lit. 1. §. 2.

Iisq; adulterio pr[illegible] ibidem §. 1. & 2.

Adulter

Adulter in actu prehensus etiam potest affici contumeliâ, vel carceri includi, modò ultra 20. horas non retineatur ibid. lit. d.

Talis adulter etiam potest à patre vel marito castrari: referuntur exempla ibid. §. Unde

Hoc jus qvoq; locum habet in prehensum cum sponsâ, ibid. lit. g.

Refutatur Cristoph. Crusius, qvi contrarium statuit ibid. §. dissentit.

Uxorem & sponsam in adulterio prehensam non licet occidere ibid. lit. h.

Nisi consvetudo probetur contraria ibid. §. aliter se res habet.

Maritus uxorem in præludiis adulterii inventam accusare potest ibid. lit. i. §. 1.

Exemplum adulterii præsumpti præsumptione juris & de jure ibid. lit. k.

Causa efficiens juris occidendi prehensum in adulterio N. 2.

Causa impulsiva externa N. 3.

Causa impulsiva interna N. 4. & 5.

Materia in qvâ, seu cui jus istud competat N. 6.

Et qvidem patri ac marito hoc jus tùm demùm competit, si talis sit, qvi jure patris vel mariti accusare qveat N 7.

Inscriptio in accusatione abiit in desvetudinem. d. N. 7. §. 2.

Pater vel maritus adulter non impunè occidit N. 8.

Nec tum si est ignominiâ notatus maximè ex causâ lenocinii ib. §. 1.

Aut cujus filia vel uxor est ignominiosa ibid. §. 2.

Vel contra leges nupta ibid. §. 3.

An nomine patris hic etiam avus vel alius ex superioribus intelligatur? Negant aliqvi N. 9.

Sed affirmativa defenditur N. 10.

Ant. Fabri præsumptio refellitur N 11.

Jus illud occidendi nemini competit, nisi patri ac marito N 12.

Undè nec matri filiam; nec filio adulterum matris; nec fratri adulterum sororis; nec uxori maritum hîc occidere licet N 13.

Nec impunis erit uxor, si uxorem ignominiosam cum marito suo in adulterio repertam occidat N. 14.

Respondetur ad argumenta Farinacii dissentientis N. 15.

An id jus occidendi à patre vel marito alii demandari qveat, ut mandatarius occidens impunè ferat N. 16.

Resp-

Referuntur de hoc quatuor opiniones N.17.18.19.20. & 21.

Præsuppoſito, quod jus illud filio concedi poſſit, an etiam in futurum queat? Negatur N. 22.

Pater vel maritus ita occidens poteſt adhibere ſocios, vel comites N. 23.

Etiam ſocii tunc impunè abeunt, ſi pater vel maritus terminos legitimos excedit N. 24.

An comites ſeu ſocii illi ſimul manus admovere poſſint, ut patri vel marito ita occidenti auxilientur? Affirmant Farinacius, & alii N.25.

Sed negant Baldus & alii, N.26.

Negantium ſententiam amplector N. 27.

Reſpondetur ad affirmantium argumenta N. 28.

Socii ſimul occidentes excuſantur, ſi adultero reſiſtente patri vel marito ſuccurrant N. 29.

Materia circa quam eſt deprehenſus in adulterio, eoque verò tum filiæ, tum uxoris ex L. Julia: ſed præſumpto uxoris tantùm ex Novell.117. cap. his quoque.15. pr. Non etiam uxor in adulterio prehenſa N.30.

Non quilibet uxoris adulter, ita prehenſus, ſed qui abjectæ conditionis eſt, a marito occidi poteſt N. 31.

Etiam clericus in adulterio filiæ prehenſus occidi poteſt N. 32.

An magiſtratus in adulterio filiæ prehenſus à patre impunè occidatur? videtur diſtinguendum. N.33.

Sed affirmatur indefinitè N. 34.

Objectiones contra affirmativam N. 35.

Reſponſio N. 36.

An Dominus feudi in adulterio filiæ prehenſus a patre vaſallo impunè occidi poſſit? Affirmatur N. 37.

An adulter in caſu Novell. 117. præſumptus impunè occidatur, ſi honeſtæ conditionis ſit? Negant aliqui N. 38.

Sed affirmatur N. 39.

Reſpondetur ad argumenta contraria N. 40.

Forma juris occidendi vel eſt communis patri & marito vel propria alterutri tantùm N. 41.

Forma utriq; communis in hoc conſiſtit, ut occiſio fiat in continenti (N. 42.

Forma patri propria conſiſtit in ſeqq. (1.) ut pater domi ſuæ generive prehendat adulterum in filia N. 43.

Per domum hîc intelligitur domicilium N. 44.

(2.) Ut filiam in poteſtate habeat N. 45.

(3.) Ut filiam ſimul occidat N. 46.

Intelligitur etiam filia ſimul occidi ſi aufugiat & poſt aliqvot horas prehenſa occidatur N. 47.

Non etiam poſt diem N. 48.

Multò minùs poſt aliqvot menſes N. 49.

Nihil intereſt, utrùm pater priùs filiam, an verò adulterum occidat N. 50.

Pater non tenetur filiam per vim oppreſſam occidere N. 51.

Nec prægnantem N. 52.

Non tamen punitur, ſi filiam prægnantē, etiam ſciens, occidat N. 53.

Reſpondetur ad argumenta contraria N. 54.

Pater excuſatur, ſi filiam non poteſt invenire, vel aliqvi eum impediunt ne occidat N. 55.

Pater etiam excuſatur, ſi filiam graviter vulneraverit, eaq; ſupervivat N. 56.

(4.) Reqviritur, ut filia, qvam pater ſimul cum adulterò occidere tenetur, ſit nupta N. 57.

Forma marito hîc propria ex L. Juliâ conſiſtit in tribus (1) ut adulter ſit vilis conditionis N. 58.

Refertur ſpecies facti, qvòd adulter tabernarius & aleator impunè à marito fuerit occiſus N. 59.

Recenſentur exempla vilium perſonarum N. 60.

An etiam ſpurii hîc impunè occidantur? Affirmatur N. 61.

Aliqvi ſtatuunt, vilem intelligi ſecundùm qvalitatem mariti & adulteri N. 62.

Diſputatur contra regulam: qva qvemvis adulterum vilis conditionis à marito occidere liceat N. 63.

An adulter in actu prehenſus impunè à marito occidatur, ſi ante prehenſionem infamiâ facti laboret? Affirmatur Num. 64.

Defenditur communis Dd. regula, qva qvicunq; vilis adulter in actu prehenſus à marito occidi poſſit N. 65.

An Doctor taliter prehenſus impunè occidatur? Negatur N. 66.

An l. marito. 24. pr. ff. ad L. Jul. de adult. ſit correcta per Novell. 117. cap. hìs qvoq;. 15. ut hinc maritus etiam vilis conditionis adulterum occi-

occidere possit? Affirmant Jacob. Ayrer. & Bachov. Sed arridet Negativa, N. 67.

Respondetur ad affirmantium argumenta N. 68.

(2.) Ut maritus in domo suâ prehendat adulterum, non etiam soceri N. 69.

Defenditur, opinio, qvòd maritus hîc impunè ferat, sive occidat in domo aliena qvam habitat, sive in propriâ, qvam non habitat N. 70.

(3.) Ut uxorem sine morâ dimittat N. 71.

Forma marito in Novell. 117. cap. bis qvoq;. 15. pr. marito praescripta consistit in seqventibus: (1.) ut habeat aliqvem cum uxore suâ suspectum N. 72.

Exempla hujusmodi suspecti N. 73.

Suspicio hic non sit temeraria & vana N. 74.

Maritus temerè suspiciosus aliqvem ita adulterii insimulans potest conveniri injuriarum N. 75.

Objicitur, qvòd maritus hoc in casu non habeat animum injuriandi N. 76.

Respondetur ad hanc objectionem N. 77.

(2.) Ut tribus contestationibus eum admoneat de uxore vitandâ N. 78.

An contestationes illae possint fieri unâ & eâdem die? N. 79.

Affirmatur, si novae suspicionis causae emergant N. 80.

Respondetur ad argumentum contrarium N. 81.

An contestatio illa demùm fieri debeat post novam conventionem suspecti & uxoris? Negatur N. 82.

(3.) Ut qvævis contestatio habeat trium virorum fide dignorum testimonia N. 83.

An necesse sit, ut etiam Notarius publicus ad insinuationem adhibeatur? Negatur N. 84.

(4.) Ut contestationes fiant in scripto N. 85.

Verba Novell. 117. cap. 15. ex scripto non sunt narrativè, sed dispositivè concepta N. 86.

In forma legis praescripta non admittitur aeqvipollens N. 87.

Formula hujusmodi contestationum N. 88.

(5.) Ut maritus post tres contestationes suspectum cum uxore inveniat in domo suâ aut uxoris, aut adulteri, aut popinis aut suburbanis. N. 89.

An in qvinq; locis hîc enumeratis tantùm, an verò qvovis in loco suspecto taliter inventus occidi qveat? N. 90.

Affirmant prius O[illegible]fred. Rittershus. & Matthias Steph. ibidem.

Posterius amplectuntur Bald. Nevi. Zan. Farinac. & Johan. Brunneman. N. 91.

Respondetur ad rationes pro opinione priore adductas N. 92.

An adultero juxta Novell. 117. cap. 15. occiso, necesse sit, ut maritus uxorem dimittat, velut in casu l. marito. 24. §. 1. ff. ad L. Jul. de adult. Negatur N. 93.

Respondetur ad contraria N. 94.

Finis istius juris occidendi N. 95.

Effectus est impunitas N. 96.

An etiam impunitati locus sit, si pater vel maritus adultero ita occiso, deprehensionem in adulterio neqveat probare testibus? Affirmatur si circumstantiæ id svadeant N. 97.

R[illegible] Gom[illegible] N. 98.

C[illegible] N. 99.

J[illegible] Novell. 117. cap. 15. qvodammodo simile est jus canonicum N. 100.

Adversa hujus juris N. 101.

An patri vel marito mitiganda sit ordinaria Legis Corneliæ pœna, si eum, qvem occidit, non qvidem in adulterio invenerit, sed tamen illum ante commisisse probare qveat? Negat Gomezius, sed inspicienda hîc sunt circumstantia N. 102.

Mitigatur pœna ordinaria patri, qvi nudum cum nudâ filiâ in eodem lecto, & marito, qvi uxorem ibidem, nec tamen in ipso adulterii actu prehensum occidit N. 103.

Refutantur argumenta, qvibus videatur probari, qvòd pater vel maritus hîc omnimodo excusetur N. 104.

Pater mitius punitur si filiam in præludiis adulterii inventam occidat N. 105.

Si occiso sit in adulterio prehensi ab alio, qvàm patre vel marito, an mitigationi pœnæ sit locus? Distingvitur inter adulterum conjugatum & extraneum N. 106.

Maritus pœnâ extraordinariâ afficitur, si ipsam uxorem in adulterio occidat N. 107.

Uxore

Uxore in adulterio occisâ, adulter punitur relegatione vel fustigatione, si uxor non fuit confessa, nec aliundè de corpore delicti constet N.109.

Tunc cessat pœna ordinaria, qvoties pater vel maritus ex justo dolore contra formam legis adulterũ in actu prehensum occidit N.110. & 111.

Pater mitius punitur, si adulterum in filia prehensum occidit, sed [illegible] N.[illegible].

Cessat pœna ordinaria in marito, qvi adulteró ita occiso, uxorem non [illegible]

C[illegible] Farinacius N.114.

[illegible] N.115.

An [illegible] marito uxorem in adulterio prehensam retinenti pœnam [illegible] per Novell. [illegible]. cap 10. ut hinc uxor [illegible] impune retineri vel reduci qveat? Recensentur Affirmantes N.[illegible].

Contrarium approbatur N.117.

[illegible] adulterii statuta ratione adulteræ in mitiorem est mutata N.118.

Leges qvæ marito uxorem in adulterio prehensam occidenti pœnam leviorem dictant, non sunt correctæ per jus Canonicum N.119.

Nec per Novell. Serenissimi Elect. Augusti N.120.

Nec adhuc consvetudo contraria N.121.

Mitior pœna locum non habet, si maritus aliqvo contestationum, qvales Novell.117 cap.15. pr. reqviruntur, omisso adulterum præsumptum occidat N 122.

Cessat ratio mitigandi pœnam in patre & marito, qvi ipsimet adulterii vel lenocinii convincuntur N.123.

An patri vel marito taliter occidenti pœna sit mitiganda, si non qvidem est leno vel adulter, sed alias ignominia notatus? Affirmatur N.124.

Mitius punitur pater vel maritus, si filiam vel uxorem occidat, qvæ fuit ignominiosa, antequam in adulterio prehenderetur N.125.

Extante consvetudine vel statuto, qvo liceat marito occidere uxorem in adulterio prehensam, an maritus ita occidens sit capax lucri de bonis uxoris ex pacto vel juris provisione sibi alioqvi debiti? Affirmatur in corollario: ubi simul recensentur opiniones contrariæ, & ad eas respondetur.

NUMERUS I.

JUS *a)* in adulterio prehenſum ſine judice *b)* intra terminos legitimos *c)* occidendi *d)* vel competit *ex Lege Jul. a* patri *e)* in filiæ, *f)* & marito *g)* in uxoris *h)* adulterum, qvem verè in adulterio *i)* prehendit; *vel ex Novell. 117 cap. his qvo[illegible]. 15. in pr.* marito tantùm in adulterum, qvem qvaſi *k)* in adulterio prehendit, ex hac præſumptione, qvòd ſuſpectum adulterii, tribus conteſtationibus *l)* legitimis de uxore vitandâ admonitum, cum eâ nihilominùs converſari in loco ſuſpecto inveniat.

a) Jus occidendi vocatur *in l. patri. 20. l. nec in ea. 22. §. 2. l. marito. 24. §. ult. in fin. ff. ad* L. *Jul. de adult.* Et jus hic idem eſt, qvod poteſtas *l. qvod ait. 23. in pr. d. tit.* ſeu licentia *Novell 117. cap. 15. in pr.*

b) i. e. absqve præviâ judicis cognitione, *ut in tit. C. qvand. lic. unic.* ſine judice *ſe vindic.* non expectato judice *gloſ. ibid.*

c) de qvibus *inf. num. 41. & ſeqq.*

d) de occiſione qvidem ut plurimùm ac principaliter agunt Leges, ut tamen argumentum à majori ad minus haud excludant, juxta *l. non debet, 21. l. in eo. 110. in pr. ff. de Reg. jur.* videlicet ut adulterum, qvi taliter occidere poteſt, multò magis contumeliâ afficere qveat *d. l. nec in ea. §. ſed qvi 3. Anton. Matth. comment. de criminib. ad lib. D. 48 tit. [illegible]. n. 18.* Ubi contumeliam intelligit, non tam verbis factam, levior enim foret pro admiſſo, qvàm factam re & manu, ut ſi qvis pugnis vel loris concidatur, ſi nudus domo exigatur, aut ſimile qvid ſuſtinere coactus ſit, vel carceri includere, dummodò ultra viginti horas non retineat *l. capite. 25 ff. ad L. Jul. de adult.*

§. Unde hujusmodi adulterum à patre vel marito etiam caſtrari poſſe, infert *Petrus Rebuff. in comment. ad tit. de verb. ſignif. l. ſpadonum. 128 verſ limitarem. pag. 675.* In qvâ ſententiâ etiam eſt *Anton. Matthæ. d. n. 18.* ubi ait, id impune eſſe, ſi talis adulter caſtretur, aut aure vel naſo mutiletur. Prout in adulterio prehenſum Carbonem Accienum à Vibieno, & Pontium á Publio Cernio fuiſſe caſtratum refert *Valer. Maximus lib. 6. cap. 1. n. 13.*

e) *d. l. patri. l. qvod ait. 23. in pr. ff. ad L. Jul. de adult.* tam adoptivo, qvàm naturali *d. l. nec in ea.* ſi modò filiam in poteſtate habeat *d. l. patri. 20. d. tit.*

f) d. l.

f) d. l. patri. d. l. qvod ait. §. ult. sive filia sit uxor, sive sponsa, *juxta lit. seq.*

g) d. l. marito. 24. in pr. ff. ad L. Jul. de adult. sive sui sit juris, sive filiusfam. *d. l. marito. §. caeterùm. 2.* Et qvidem mariti nomine hîc etiam sponsus intelligitur, nempè ut deprehensum in sponsâ occidens impunè ferat *secundum Farinac. oper. crim. part. 5. qvaest. 121. n. 72. & Harprecht. ad §. item lex Cornelia. 5. n. 209. Inst. de publ. jud.* Idq; sic firmari potest (1.) qvòd jure mariti accusare qveat, cujus sponsa violatur *l. propter. 7. C. ad L. Jul. de adult.* Siqvidem adulterium cum sponsâ qvoq; committitur *l. si uxor. 13. §. Divi. 3. ff. eodem. Harpprecht. ad §. item lex julia. 4. n. 24. Inst. de publ. judic.* etiam jure Divino *Deuter. 22. vers. 23. & seq.* Ei verò, qvi jure mariti de adulterio accusare potest, jus occidendi prehensum in adulterio competit *d. l. marito. 24 §. ult. in fin.* (2.) qvòd sponsus mariti & sponsa uxoris nomine per legis interpretationem veniat, saltem in favorabilius *l. non sine. 5. C. de bon. qvae liber. l. lex Julia. 4. ff. de fund. dotal. Heig. part. 2. qvaest. 28. n. 35.* Qvin & ampliationem seu extensionem in statutis qvoq; fieri posse, praesertim in favorabilibus statuit *Johannes Philippi, JCtus Monspeliensis respons. 4 n. 29.* Favorabile autem est, si posito casu dubio, an prehensum in adulterio sponsae suae interficiens sit puniendus nec ne, sponsus liberetur. (3.) qvòd re in utramq; ponderatâ hîc detur occasio reum de jure liberandi: Etenim positô, necdùm certum esse qvòd sponsa hîc nomine uxoris intelligatur, attamen dubium saltem relinqvitur ex intricatâ Dd. controversiâ, qvam alibi de hac qvaestione movent citati *à Mynsing. cent. 6. obs. 78. & Geil. lib. 2. obs. 80.* Qvia utiq; occasione faciliores simus ad absolvendum, qvàm condemnandum *l. Arrianus. 47. ff. de obligat. & action. l. factum. 155. §. fin. & l. rapienda. 168. ff. de Reg. Jur.*

§. Dissentit Christoph. Crusius *tract. de indic. part. 2. cap. 6. n. 8.* hac potissimùm ratione, qvòd hoc jus, ut durum, nullâ extensione juvari debeat. Et Anton. Matthae. *comment. de criminib. ad lib. D. 48. tit. 3. n. 13.* ubi traditum hoc capite, qvo agitur de jure tristi, appellatione uxoris non contineri sponsam, in adulterio prehensam, cùm nec sponsa sit uxor. Resp. Qvamvis durum sit, si spectes occisionem: Attamen versamur hîc in casu poenae vitandae;

dæ; qvo etiam dura lex admittit extensionem, saltem ut jam fa[illegible] excusetur à pœnâ, licet ante factum tutiùs fuisset abstinere *Ever-hard. loc. à ratione leg. larg. n. 56.* Qvippe tùm propriè non d[illegible] extensio, sed potiùs inclusio, propter identitatem rationis *ar[illegible] §. sed qvia natura 2. Feudor. 24. Everb. d. loc. n. 55.* Et qvicqvid [illegible] in hac ipsâ materiâ idem jus in sponsâ esse, qvod in uxore, perspi-cuè evincunt leges *supr. sub ratione prima lit. g. citata.*

b) Ipsam verò uxorem, occidere non licet *d. l. nec in ea. 22. § fin. l. si adulterium 38. §. Imperator. 8. ff. ad L. Jul. de adult. l. 1. § [illegible] & fin. ff. ad L. Cornel. de sicar.* Anton. Matthæ. *comment. de crim[illegible] ad lib. D. 48. tit. 3. n. 13. vers. uxorem verò.* Non obstante *l. si qu[illegible] 3. §. si tamen. 3. ff. ad SC. Silan.* ubi dicitur, ignosci marito, qvi uxo-rem in adulterio prehensam occiderit. Resp. Qvia ignoscitur ei intantum, scilicet qvantum ad pœnam L. Corneliæ ordinariam attinet, non verò in totum *d. §. Imperator.* Adeoq; nec Sponsa in adulterio prehensa à sponso occidetur impunè, *secundum [illegible] lit. g & § D[illegible]*

5. Aliter se res habet, si consvetudo probetur, qva etiam uxo-rem necare [illegible] : ad qvam consvetudinem se refert *D[illegible] ad l. si ab hostibus 10. §. si vir. circa pr. ff. Solut. matrim.* ubi ait, qvod de inveteratâ in Italiâ Germaniâq; consvetudine marito [illegible] uxorem in adulterio prehensam occidere liceat. *Et Za[illegible] d. §. si vir. n. 6. post med.* ubi tradit, nostris temporibus notissimâ con-svetudine maritum reddi impunem, qvi adulteram uxorem in a[illegible] prehensam occidit.

i) *d. l. qvod ait. in pr. ibi: in filiâ: in ipsâ turpitudine: in [illegible] bus Veneris qvod Solon & Draco dicunt [illegible] d. l. marito. 24. in pr. ibi in adulterio uxoris. d. l. capite 23. pr. [illegible] l. marit[illegible]. 29. in fin. pr. ff. ad L. Jul. de adult.* Qvæ [illegible], non sufficere hic adulterii præludia, sed reqviri ob[illegible]o-rum commixtionem *D[illegible]n. tr. crim. lib. 9. cap. 15. n. 1[illegible] an-not. ad d. l. qvod ait p. 19. 112. Blanc. tr. de indi[illegible] n. 69. C[illegible] part. 2. de matrim. cap. 7. § 7. n. 3. pag. 220. T[illegible]losan. Synt[illegible] lib. 36. cap. 6. n. 7.* Anton. Matthæ. *comment. de criminib. ad lib. D. 48. tit. [illegible] n. 16.* ubi addit, Ulpianum verec[illegible] causa pau[illegible] significan[illegible] verbis usum esse, qvibus non nisi qvintam am[illegible] lineam i[illegible]

lg[illegible]

figere posfis. Idq; clariùs apparet ex verbis Solonis, relatis à Luciano in Evnucho ante fin. ibi: nisi ii mentiuntur, qvi eum ajunt deprehensum in adulterio, ὡς ὁ ἄξων φησὶν ἄρθρα ἐν ἀρθροις ἔχοντα: qvippe leges Solonis ἄξονας appellari, ex Plutarcho in Solone, & aliis Græcis scriptoribus patet.

§. 1. Ex qvibus corruit opinio Accursii *in d. l. qvod ait. pr. verb. in ipsis rebus.* qvi ex eo, qvòd in hac lege fiat mentio rerum veneris, sufficere statuit antecedentia adulterii, nempe colloqvia, locum constitutum, convivia, basia, tactum, qvem qvidem seqvuntur *Bart. in ead. l. n. 1. Salycet. in l. Gracchus. n. 9. C. h. t. Angel. tr. de malef. verb. che me has adulterato. num. 8. in fin. Damhoud pract. crim. cap. 91. n. 25. Tennin. cautel. 6. num. 8. Roland. à Vall. consil. scio enim. 34. num. 6. vol. 2.* Sed in hoc Accursium reprehendunt *Budæus dict. loc.* & post eum *Blancus d. n. 69. Covarr. d. num. 3. Laurent. Kirchov. com. opin. cent. 1. com. lul. 5. vers. adulterium an probaretur, si nudus &c. circa med. Hector Æmil. tr. de testib. verb. testis adulterium deponens. n. 6. pag. 55.* Neqve enim præludia flagitii sunt ipsum flagitium, *ut loqvitur Anton. Matthæ. d. loc.*

§. 2. Ac licet Accursii opinio declaranda videri posfit ex Mariano Socino *ad c. pervenit. 17. n. 365 & duob. seqq. X. de sent. excom.* & Farinac. *oper. crim. part. 5. qvæst. 121. num. 42. circa med. vers. credo voluerit.* ut procedat non qvidem in præludiis remotis, qvale est sola inventio maris & fœminæ in aliqvâ camerâ absqve actu venereo; sed proximis, velut in casu *c. literis. 12. X. de præsumpt.* ubi ex deprehensione soli & nudi cum solâ & nudâ in eodem lecto jacentis violenta & certa fornicationis suspicio oritur, ex qva sententia divortii promulgari posfit. Attamen ne violentam qvidem suspicionem hîc sufficere, luculenter ostendunt leges *sub lit. 1. adductæ.* Neqve enim hæc inventio est vera in ipso adulterii actu deprehensio: Et ex causâ civili *in d. c. literis.* ad plenam adulterii probationem in causâ criminali, haud firmiter arguitur *Phil. Cornæ. vol. 4. consil 192. n. 11 & seq. Cravett. consil 205. n. 21. Laurent. Kirchov. d. loc. Wesemb. par. ff ad L. Jul. de adult. num. 18. vers. qvod verum non esse Harpprecht. ad d. §. item lex Julia. 4. num. 59. Inst. de publ. judic.* Cùm nemo ex suspicionibus damnari, nedùm occidi, qveat *l. absentem. 5. pr. ff. de pæn.* Qvin & ista violenta suspicio non est indu-

 bitatum

bitatum indicium ad probationem, qvale in criminalibus reqviritur *l. fin. C. de probat.* Sed imò fallax est: qvia taliter inventi potuissent sic agere, ut adulterarent, & tamen non adulterarint, ut loqvuntur *Cravetta d. n. 21. Kirchov. d. loc. sub fin.* & paulò aliter *Bald. [illegible] 2. consil. 445. incip. Super prædictis n. 1.* Atqve hanc opin[illegible] magis communem esse & ita se consulente judicatum testatur *Kir[illegible]h[illegible]v. d. l[illegible]c.*

§. 3. Maritus tamen uxorem in præludiis adul[illegible]erii inventam accusare poterit: Cùm ei conjugem etiam ex suspi[illegible]ione reant[illegible] facere liceat *l. qvamvis. 30. vers. inprimis. C. ad L. Jul. de adult. c. [illegible]mar[illegible]tis. 4. X. de adulter. Tholosan. syntagm. jur. lib. 36. cap. 6. n. 7.*

k) d. N[illegible]vell. 117. cap. his qvoqve. 15. in fin. pr. ibi: tan[illegible]vam ex [illegible] solo adulterii crimini subjacentem, nu[illegible]lâ alia ratione qvæsita. Au[illegible] qvis ei C. ad L. Jul. de adult. Idq; vocant adulterium præ[illegible] juris præsumptione *gloss. in summar. d. cap. his qvoq. Bart. in eod. [illegible] in pr. Conrad. Rittershus. ad Novellas Justinian. part. 12. cap. 5. num. [illegible] Matthias Stephan. in exposit. d. Novell. 117. n. 17. in pr.* Et præ[illegible] præsumptione juris & de jure *Cynus ad d. auth. si q[illegible]is ei. n. 4. Odofredus ad eand. in fin. Modestin. Pist. vol. 1. consil. 3. n. 54. Bachov. ad Treu[illegible] vol. 2. disp. 4. th. 10. lit. c. pag. 194.*

l) de qvibus *inf. Num. 72. & seqq.*

II. Causa efficiens istius juris, qvatenus ex L. Julia ori[illegible] trahit, non est Cajus Julius Cæsar, ut volunt *Gloss. & Bart. in [illegible] ad L. Jul. de adult. itemq; Schickard. disp. 20. ad Inst. th. 4. lit. a. [illegible] resolut. qvæst. 1.* Sed Imper. Augustus, ut p[illegible]tet ex textu *in d. l. 1.* & [illegible]tonio Augusto *cap. 34. ibi: Leges retractavit, & qvasdam [illegible]x [illegible]o sanxit, ut sumptuariam & de adulteriis & de pudicitiâ. Ha[illegible], ad §. item Lex Julia 4. n. 5. Inst. de publ. judic. Dn. Carpzov. [illegible] qvæst. 52. n. 25.* Licet inscriptio [illegible] sit de Lege Julia. Oc[illegible]a[illegible] enim, cui posteà Augusti nomen delatum, testamento [illegible] avunculi adoptatus Cajus Julius Cæsar qvoq; appellatus [illegible]re Romanis usitato; apud qvos parentum adoptivorum [illegible], g[illegible]tilitiis aliqvantulum immutatis, assumebant *[illegible] de Iudic. part. 2. cap. 6. n. 16.* qvod innuunt verba Ta[illegible] *[illegible] ibi: Lucius Domitius adoptione mox in imperium & [illegible] in [illegible] nus adscitus.* Inde factum, ut Lex illa diceretur Julia *[illegible] Carpz. d. loc.* Et qvatenùs *ex d. Novell. 117. cap. 15.* Imp. Justinianus.

III. Cau-

III. Causa impulsiva externa est deprehensio in adulterio: eoqve verò, qvod L. Juliam; à lege autem præsumptô, qvod *d. Novell.117 cap.15* attinet.

IV. Causa impulsiva interna L. Juliæ, intuitu mariti est summa difficultas temperandi impetum justi doloris, qvem maritus capit ex deprehensione adulteri in uxore *l. si adulterium.38. §. Imperator.8. ff. ad L. Jul. de adult.* Et qvidem ejusmodi adulteri, qvi vilis & abjectæ conditionis est; qvæ conditio ad impunitatem mariti reqviritur *infr. Num.58.* Qvo casu magnitudinem injuriæ insurgentis ex tanto contemptu Legem impulisse, putat *Alfonsus Tostat. ad Evang. Matth. cap.5. qvæst.157.* Intuitu verò patris, ait *Ant. Faber lib.1. Jurisprud. Papin. cap.8. princ.3.* hanc rationem movisse Legem Juliam, qvòd jus patriæ potestatis id ipsum exigere videretur: Datur enim patri jus occidendi, qvi filiam in potestate habet *l. patri.20. ff. d. tit.* sive pater sit naturalis sive adoptivus *l. nec in ea.22. in pr. ff. ad L. Jul. de adult.* non ei patri, qvi filiam in potestate non habet *d. l. patri. l. si eveniet. 21. ff. d. tit.* Qvamvis non minùs propter justum dolorem patri Lex Julia id concessisse videatur *Bachov. ad Tr. vol.2. disp.32. th.6. lit.c. vers. sic pater licitè. pag.1277.* Nec enim levi dolore hic afficitur pater, utpote cui hæc turpitudo filiæ acerbior ipsâ morte habetur *Bachov. d. disput.32. thes.2. lit. g. pag. 1252. in pr.*

V. Causa impulsiva interna *d. Novell. 117. cap.15.* videtur tùm odium nimiæ contumaciæ ejus, qvi tanta solennitate trium denunciationum spretâ uxorem sibi interdictam in loco suspecto convenit; tùm difficultas temperandi justum dolorem: qvoniam ex hac violentâ Legis præsumptione non potest non taliter inventus pro vero adultero haberi *d. cap.15. in fin. pr. ibi: nulla alia ratione qvæsitâ.* Undè eodem dolore afficitur maritus, ac si reverâ adulterum in actu prehendisset.

VI. Materia in qva seu cui jus occidendi competat, *ex L. Julia* est pater *l. patri. 20. ff. ad L. Jul. de adult.* & maritus *l. marito. 24. pr. & §. ult ff. d. tit. Ex Novell. 117 cap.15.* maritus tantùm.

VII. Et qvidem patri ac marito ex L. Julia tùm demùm jus illud competit, si talis sit, qvi jure patris vel mariti accusare qveat *dict. l. marito. §. ult. in fin.* hoc est, speciali prælationis jure intra

 sexa-

sexaginta dies utiles *l. is cujus. 14. §. marito. 2. l. si maritus. 4. §. extraneis. 1. ff. d. tit. l. jure mariti. 6. C. eod.* Anton Matthæ *commen. de criminib. ad lib. D. 48. tit. 4. n. 7.* citra inscriptionem *l. qvamvis. 30. C. ad L. Jul. adult.* ubi qvod de marito dicitur, eum non teneri [illegible] scribere, cùm jure mariti accuset; etiam de patre est intelligendum, qvia ratio inscriptionis, nempè ut temeritas, facilitas & calumnia accusantium coërceatur *l. fin. ff. de furt. l. si cui. 7. pr. ff. de accusat. l. fin. C. eod.* æqvè in patre cessat, ac marito, ut qvòd minus verisimile sit eum filiam suam temerè & calumniosè accusaturum, adeoqve tam atroci labe notaturum esse *Barbos. ad Trident. [illegible] rb. 2. lit. g. vers. qvinqvennio autem. pag. 252.* Ac ita *Treutlerus [illegible] 32. th. 2. lit. 1.* patrem marito in vitando inscriptionis periculo exæqvat & *Perez. in Cod. ad L. Jul. de adult. num. 6. vers. [illegible]* ubi etiam addit, jure mariti & patris accusare esse [illegible] accusator non solum se subscribere non cogatur; sed etiam [illegible] lere possit accusationem pro suo arbitrio & qvamvis [illegible] cioni [illegible], de calumnia non teneatur, [illegible] datum [illegible] justo ejus dolori, nisi evidenter calumniatus sit; qvod idem sensit *Barbos. d. loc.*

§. 1. Sed obstat qvòd juri illi qvo maritus citra inscriptionem accusat, videatur derogatum; per *Novell. 117. cap. 8. §. [illegible] adulterio. 2. ibi: oportet virum prius inscribere.* Cui respondet *Barbos. ad Tr. vol. 2. disp. 32. th. 2. lit. g. pag. 1253.*

§. 2. Inscriptionem tamen communiter in desvetudinem abiisse, statuunt *Ferrariens. in forma inqvisitionis. 2. n. [illegible] sentent. §. ult. qvæst. 12. num. 17. Damboud. pract. [illegible] Reusner. lib. 3. decis. 8. n. 6. Wesemb. in paratit. [illegible] Gabr. [illegible] ad l. [illegible] verb. vinculum inscriptionis. C. [illegible] tit. D. Carpzov. in Jurisprud. forens. part. 1. const. 5. defin. 23. num. 1. & pract. crim. qvæst. 106. n. 41. Anton Perez. ad tit. C. de accusat. & inscription. num. 3. vers. verum qvia fol. 64. [illegible] ad l. qvi crimen. [illegible] C. de his qvi accus. non poss. [illegible]* [illegible] in foro Saxonico [illegible] *num. 12. vers. apud [illegible] foro Sax. [illegible] Carpzov. d. qvæst. [illegible] num. 4.* Ratio desvetudinis [illegible] metu [illegible] qvis ab accusando deterreatur & debita [illegible] contra legum [illegible] *l. [illegible] §. æstimatio. 2. vers. cum neqve impunita. ff. ad L. Aqvil. Go[illegible]*

ad

ad d. l. fin C. de accusat. Dn. Carpz. d. quæst. 106. n. 41. Perez. & Brunneman d. loc.

VIII. Unde non impunè interficiet pater vel maritus adulteram, quia jure patris vel mariti accusare neqvit; siqvidem cessat hic ratio taliter accusandi, nempè verus dolor, qui aliàs eum afficit *arg. l. quamvis. C. ad L. Jul. de adult.* Perniqvum enim est, ut pudicitiam vir ab uxore exigat, qvam ipse non exhibuit *l. si uxor. 13. §. judex. ff. eod.* & qui pater vel maritus malos filiæ vel uxoris mores accuset, quorum ipse fuit auctor *arg. d. §. judex. Stephan. de Federicis ... part. 1. n. 156. Francisc. Casonus singular. quæst. ... cap. ... 3.*

§. ... Aut ... notatus *l. nisi igitur. 3. & ibi gl. ff. verb. infamem ... ad L. Jul. de adult. l. criminis. 15. C. de his qui accus. non poss. l. qui accusare 8. ff. de accusat. Bartol. ad d. l. marito §. ... n. 3. ff ad l. Jul. de adul. ... Gratiban. n. 8. C. eod. Angel. tr. ... sic. verb. ... adulterato. n. 23. Ayrer. ad ... ff. de ... & jur. part. 1 n. 426 Farinac. oper. crim. part. 5. quæst 121. n 39. & 99. Perez. C. de his qui accus. non poss. n. 6.* ut qvi propter suspicionem criminis accusare non potest *d. l. criminis Brunneman. C. ad h. inc l.* Maximè ex causa lenocinii *l. mulier. 47. & ibi Gothofred. verb. ex mente legis. ff. ... l. is qui judicio. 4. vers. item his. ff. de accusat. Francis. Casonus d. loc.*

§. ... Aut cujus filia vel uxor est ignominiosa *Bart. ad d. §. illud. n. ... Angel. d. loc. ... d. part. ... n. ... Farin. d. quæst. 121. n. 40 & 99.* quia & hic cessat ratio ... patris vel mariti *d. l. quamvis. ... C. ad L. Jul. de adult.* ut ... filia vel uxore ... turpitudinem indigna, cujus gratia pater vel maritus tanto dolore perfundatur *arg. l. qua adulterium 29. in fin C. d. tit. ... noverint. 2. vers. & si persona. C. ... intra cert. temp. crim. quæst. ...* qvin & is tantùm dolor ad jus ... proficit, qui provenit ex injuria majore *arg. l. quod ait. ... §. ... ff. ad Leg. Jul. de adult.* tanta autem injuria non fit ei cujus filia vel uxor ... ignominiosa, qvanta fit, si est honesta *arg. d. ... verint.* Qvod tamen intelligendum est, si filia vel uxor sit ignominiosa, antequam ... in adulterio prehendatur: qvamvis ... ex ipsa ... adulterio deprehensione fiat infamis *l. palam. 43. §. qua in adulterio 12. & §. non adjicitur, 13. ff. de rit. nupt.*

Hoc tamen hîc non sufficit, sed necesse est, ut filia vel uxor ante hujusmodi deprehensionem fuerit ignominiosa, qvia alias frustrà de hoc qværeret JCtus *in l. marito. 24. §. fin. ff. ad L. Jul. de adult.* Et procedet demùm hæc sententia, si filiam uxoremvé talem esse pater vel maritus sciat; cæteroqvi possit v g. ea hoc ignorante, jam anteà in adulterio prehensa fuisse: qvo casu licet ipso jure infamiam contraxerit *d. §. qvæ in adulterio. & seq.* nihilominus tamen pater vel maritus ex tali deprehensione justum dolorem caperet, & hinc in terminis legitimis hoc jure occidendi uti poterit.

§. 3. Aut contra leges nupta, ut si conjunctio sit incestuosa *l. si uxor. 13. §. sed etsi. 4. junctâ l. marito. 24. §. ult. ff. ad L. Jul. de adult.* vel si conjunctioni filiæfam. pater consentire noluerit. *d. l. si uxor. §. si qvis uxorem. 6. in fin. Cujac. in not. solennib. ad d. l. 13. p. 384.* Qvamvis enim & hic aliqvis dolor patrem vel maritum afficiat, cum etiam filiam vel uxorem injustam seu illegitimam amet atqve accusare qveat *d. l. si uxor. §. planè. 1.* attamen qvia matrimonium est illegitimum seu contra leges initum, dolor ille ad accusandum jure patris vel mariti non sufficit, licet pater vel maritus jure extranei accusare possit *d. §. sed etsi.*

IX. An autem nomine patris hic etiam avus vel alius ex superioribus intelligatur? Negant eqvidem *Bartol. in l. patri. 20. ff. ad L. Jul. de adult. Brisson. lib. sing. ad L. Jul. de adult. leg. patri, qvem ... testate habet, in pr. Ludovic. Carer. pract. crim. tr. de homicid. & ... fin. §. Octavo excusatur. n. 8. Nav. in l. sic eveniet 21. n. 1. d. tit.* Antonius Matthæ *comment. de criminib. lib. 48 D. tit. 3. n. 13.* ubi ait, ... verbum strictè à JCtis accipi de parente primi gradus: & ... neptis in adulterio deprehensa fuerit, neqvè à patre occidi poterit, nec ab avo: non ab hoc, qvia lex Julia de patre tantum loqvitur, non ab illo, qvoniam filiam in potestate non habet, qvamdiu ipsa in potestate patris sui est *l. 21. ff. ad L. Jul. de adult.* Qvam interpretationem notandam esse, ut qvia hoc jus triste sit. *Anton. Fab. lib. 1. jurispr. Papin. cap 8. princ. 3. circa pr. & ante fin.* per *d. l. ... d. l. patri.* qvòd lex de solo patre loqvatur; avus autem verè pater non sit; nec appellatione patris veniat in odiosis *arg. l. Julia 44. §. non obest. 2. ff. de rit. nupt.* cùm dura lex ultra propriam verborum significationem non sit producenda *arg. l. item qvidam, 19. in fin. ff. de*

ff. de liber. & posthum. Et porrò Legis Juliæ, qvòd avo non dederit jus neptis ex filio occidendæ, hanc impulsivam putat *Ant. Fab. d. princ. 3. circa fin.* qvòd verendum lex putasset, ne in re tanti momenti, & ad qvam justæ vindictæ stimulo ac impetu natura feratur, non tam cito avus bonum consilium caperet pro nepte, ut ei parceret, qvàm pater pro filia; qvia longiùs uno gradu distet nepos ab avo, qvàm à patre, ideoq; minùs ab avo qvàm à patre diligi intelligatur: cùm, ut proximior qvisq; est, ita & dilectior esse præsumatur *arg. l. omnia 32. §. ult. ff. de legat. 2. l. heredes mei. 57. §. fin. ff. ad Trebell.*

X. Sed affirmat *Gothofredus ad d. l. sic eveniet. verb. avus,* dùm istius & præcedentis *l. patri.* sensum hunc ait: Avo non licere neptem interficere, si ea sit in sui patris emancipati potestate: qvemadmodum è contrario avo id liceat, filio in potestate ejus constituto. Cujus sententiam seqvor: qvia ex textu *d. l. patri & seq.* satis probatur, siqvidem (1.) hæc JCti illatio, itaq; nemo alius ex patribus idem jure faciet, *d. l. patri.* non fit simpliciter, ut avus vel proavus semper excludatur, sed secundùm qvid, nempè si filiam in potestate non habeat; antecedens enim limitatum est hoc modo: patri datur jus occidendi filiam, qvam in potestate habet; ergò & limitatum erit conseqvens, ut scil. nemini ex patribus hoc jus detur, in cujus potestate non existit filia: & igitur à contrario illi ex patribus detur, qvi filiam in potestate habet, seu pater sit, seu avus, seu proavus. (2.) Id innuit verbum eveniet, qvod facti est, significans avum non semper hoc jure excludi, sed posse aliqvando evenire, ut nec pater nec avus aliter possint occidere: qvippè qvòd pater & avus non semper sui juris, sed interdum in proavi potestate sint, adeoq; tum nec filiam in suâ potestate habere, & conseqventer nec occidere qveant. (3.) Ex *d. l. patri* sic argui potest: qvilibet pater, in cujus potestate est filia, habet jus occidendi: Sed avus vel alius ex superioribus est pater; qvia hac ipsâ lege vocatur Pater ibi: ex patribus. & alioqvi patris nomine avus qvoq; demonstratur *l. justa. 201. in fin. ff. de verb. sign.* Ergò avus vel alius ex superioribus, in cujus potestate est filia, habet jus occidendi. Qvòd si majorem limites patrem hîc, utpotè in odiosâ materiâ, intelligi propriè patrem, non avum. Responderi poterit, non tam odiosum esse, ut avus, qvi neptem in sua potestate constitutam cum adul-

adultero in actu prehensam ex justo dolore occidit, à pœnâ liberetur, qvàm ut puniatur: adeoq; regula illa, qva patris nomine etiam avus demonstratur *d. l. justa.* & hic valebit.

XI. Qvod opinionem *Antonii Matthæi n. 9.* relatam attinet, invertit ille statum causæ, dùm ait, qvòd avus filiam in potestate non habeat qvamdiu ipse in patris sui potestate est: Qvia de hoc non est dubium, qvòd neptem in adulterio prehensam non possit occidere, siqvidem hoc jus radicatur in potestate patria: Sed [illegible] hic est in qvæstione, si casus obveniat, prout fieri potest, qvo avus neptem in sua potestate habet, an eam tunc in adulterio [illegible] impunè occidere qveat? Id qvod affirmandum: qvia etiam avus pater est, adeoqve & neptem in suâ potestate constitutam [illegible] occidere poterit: Et qvamvis lex tantùm patris mentionem faciat, tamen sufficit, qvod avus per sententiam legis sub patre intelligatur. Præterea nec jus hoc, ut ille præsupponit, est [illegible] sum, sed potiùs favorabile, utpotè qvo avo ex justo [illegible] impunitas datur; jura autem plus favent liberationi qvam condemnationi *arg. l. Arrianus. 47. ff. de oblig. & act.* Ant. Fabri autem præsumptio, qvod avus minus diligat neptem, qvàm filiam, [illegible] vellitur ex iis, qvæ tradit *Cypræus tr. de jure connub. cap. 3. § 4. n.* [illegible] Etsi, inqvit, nullus affectus paternum vincat, tamen experientia teste, summa est affectio & *στοργὴ* avi in nepotes & neptes [illegible] major: qvo spectant verba JCti *in l. non solum. 6? § [illegible] in [illegible] Summæ affectionis avitæ intuitu, ff. de rit. nupt.* Hinc [illegible] apud Germanos proverbium, Es ist nichts lieber [illegible] dann Kindes Kind. Hullenùs Cypræus.

XII. Cæterum de patre & marito Leges tantùm in hac materiâ loqvuntur. adeoq; non aliis [illegible] occidendi competere intelligitur *arg. l. [illegible] 64. § [illegible] 9. ff. Solut. matrim.* [illegible] firma stet regula *in l. marito 24. § ult. in fin. ff. ad L. Jul. de adult.* eos id jus occidendi habere, qvi jure patris maritivè accusare possunt. Sed nemo, præter patrem vel maritum, potest jure [illegible] vel mariti accusare: Ergò nemo, præter patrem vel [illegible], id jus occidendi habebit.

XIII. Unde matri non licebit filiam in adulterio prehensam occidere *Damboud. pract. crim. cap. 91. n. 9. Divian. tr. crim. lib.*

lib. 9. cap. 15. num. 18. Tennin. cautel. 6. num. 13. & seqq. Farinac. op. crim. part. 5 qvæst. 121. n. 44. & seqq. Bajard. ad Clar. §. homicidium. n. 170. Anton. Matthæus comment. de criminib. ad lib. D. 48. tit. 3. n. 15. Nec filio adulterum matris *gloss. in l. qvod ait. 23. verb. competere. ff. ad L. Jul. de adult. Cyn. in l. Gracchus. 4. n. 8. C. eod.* Nec fratri adulterum sororis *gloss. in d. l. qvod ait.* Nec uxori maritum; Id qvod contigisse, *ex Ascan. Centorm. lib. 4. bellor. Transsylvan.* refert *Johan. Wolff. tom 2. lect. memorab. cent. 16. pag. 637.* ut maritus qvidam uxorem suam in adulterio prehensam precibus exoratus dimiserit incolumem, sed non multò post vir ipse deprehensus ab ingratâ muliere securi occisus fuerit.

XIV. Et vel hinc impunè haud feret uxor, si uxorem, licet ignominiosam, cum marito suo in adulterio repertam occidat: qvia hoc in casu lex deficit, adeoqve nec jus occidendi competit *arg. d. l. si vero. 64. §. de viro. 9. ff. solut. matrim. arg. d. l. marito. 24. §. ult. in fin. ff. ad L. Jul. de adult.*

XV. Dissentit Farinac. *d. qvæst. 121. n. 120. & seq.* hac ratione, qvòd in correlativis fiat extensio de uno ad aliud, etiam in pœnalibus: ergò multò magis hoc in casu, ubi de pœnâ tollenda, non irroganda agitur. Sed respondeo, brocardicum illud perdere officium, qvando relatorum dispar est ratio *Everhard. loc. a correlat. n. 8. & seq.* uti hic, qvia jus occidendi iis conceditur, qvi jure patris vel mariti accusare possunt *d. l. marito. §. ult. in fin.* qvo jure cùm uxor accusare neqveat. *l. publico. 1. C. ad L. Jul. de adult.* Utiq; nec occidere poterit. Et qvamvis uxori jus accusandi de adulterio competat ex Constitutione Imp. Caroli V. *art. 120. vers.* Jtem daß es auch. *Herg part. 2 qvæst. 29 n. 16. in fin. Henric. Hahn. ad Wesemb. lib. 48. tit. 5. num. 9. verb. è diverso fol 745.* Ut & jure canonico *arg. c. christiana 32. qvæst. 5 & ibi gloss. verb. detegatur Wesemb. paratitl. ad L. Jul. de adult. num. 12. vers nam canones contrà. Brunnem. in. ad d. l. publico. C. eod. in fin.* Id tamen non de accusatione, qvæ fit jure patris aut mariti, qvia & hîc lex deficit, sed qvæ fit jure extranei, est intelligendum *arg. l. si uxor. 13. pr. & §. sed etsi. 4. ff. ad L. Jul. de adult. l. adulterii. 13. C. eod.*

XVI. Utrùm verò alii id jus occidendi à patre vel marito demandari qveat? Ad eum scilicet effectum, ut qvi mandato patris

 vel

vel mariti adulterum in actu prehendentis occidit, impunè ferat; qvomodo hanc qvæstionem format *Capoll. tr. de servitut. urban. prædior. cap. 23. n. 11. & Decian. tr. crim. lib. 9. cap. 15. n. 25.* siqvidem ipsum patrem vel maritum id impunè mandare, dubium non est: cùm, adultero ita prehenso, idem dolor eum possit impellere ad mandandum, qvi ad occidendum; & cui plus licet, eidem & minus liceat *l. non debet. 21. ff. de reg. jur.* Qvatuor autem hîc invenio [illegible] Dd. opiniones.

XVII. Una opinio est, cuivis, etiam extraneo mandari posse: qvam tenet *Petrus de Bellapertica in l. Gracchus. 4. C. ad L. Jul. de adult. in fin. vers. & idem de qvolibet extraneo.* & amplecti videtur *Cyn. in ead. l. Gracchus. num. 2* dum hîc statuit, idem licere personæ mandatarii, qvod personæ mandantis. Pro qvâ facit regula: potest qvis per alium, qvod potest facere per se ipsum *c. potest. 68. de reg. jur. in 6.* Verùm hanc opin. refellit *Christoph. Cr[illegible] tr. de Judiciis part. 2. cap. 6. n. 17.* Licet eam à multis teneri & in praxi servari referat *Clar. lib. 5. §. [illegible] num. 51 [illegible]* Prout *Matth. de Afflict. l. in Constitut. regn. incip. si maritus. rubr. de pœn. [illegible] deprehens. part. [illegible] num. 4.* Secundùm hanc opin. in Concilio Neapol. judicatum fuisse, testatur, in casu, qvo maritus fuerat impotens ad occidendum propter senectutem. Sed malè sic judicatum fuisse respondet *Roland. a Vall. vol. 2. consil. 34. incip. Scio &c. num. [illegible] in fin.*

XVIII. Diversè autem hanc opinionem declarant: eqvidem *Matth. de Afflict. d. l.* eam procedere ait, non modò si pater vel maritus ob infirmitatem neqveat, sed & generaliter, si ipse forsan sis interficere nolit. At verò *Decian. tr. crim. lib. 9. cap. 15. n. 25.* [illegible] patrem id alteri mandare posse tradit, si ratione [illegible] posset, non occidere: de qvo casu loqvitur *Seneca lib. 1. contr. [illegible] vers. 4.* ubi [illegible] qvi in bello manus perdiderat, prehensum in adulterio [illegible] occidere imperavit filio. Et ampliat *Matth. de [illegible]* [illegible] opin. procedere, etiamsi pecunia ob id detur, & [illegible] tatur, qvem seqvitur *Ludov. Carerius pract. crim. [illegible] homicid. & [illegible] §. [illegible] ex[illegible]atur. n. 11. pag. 197.*

XIX. Altera opinio est, nemini [illegible] mandari posse: cujus author est *Covarruv. part. 2. c. 7. § 7. [illegible] vers. [illegible]*

ubi

ubi sententiam eorum, qvi *ex d. l. Gracchus. 4. C. ad Leg. Jul. de adult.* probare volunt, id filio cedi posse, falsam arguit, qvia ex hac lege minimè probetur, maritum id filio mandare posse, sed qvòd loqvatur de filiis, qvi patri Numerio adulterum occidenti auxilium præstitére, velut socii, qvo casu diversum censeri debeat. Qvem reprehendit *Francisc. Vivius opin. commun 33. n. 11.*

XX. Tertia opinio est, id posse non solùm filio, sed & iis, qvibus necesse sit, parére saltem de honestate, ut servo, vasallo & similibus: eò qvòd verbum paruerunt his singulis conveniat *in d. l. Gracchus.* Ita *Claud. Seyssel. in l. ut vim. n. 124. ff. de just. & jur.*

XXI. Qvarta opinio est, soli filio mandari posse, non extraneo, qvam amplectuntur *Bart. in l. non solum. si mandato. num. 5. ff. de injur. [illegible] vol. 4. consil. 154. incip. ad resolutionem. num. 15. in fin. Roland. à Vall. d. consil. 34. n. 26. & trib. seqq. Tennin. cautel 6. n. 39. 43. & 44. Ant. Gomez, ad L. Tauri 80. & seqq. num. 61. Petr. Caballus tr. de omni gen. homicid. num. 51. Franc. Viv. d. opin. com. 33. num. 10. 11. & 12.* ubi hanc opin. communem testatur. Eamq; satis probari per locum à singulari *in d. loc. Gracchus* ait Gomezius *d. loc.* cùm in filio singulare sit, ut mandato patris occidens impunitatem conseqvatur propter eandem ferè cum patre personam *l. ult. in fin. C. de impub. & aliis substitut.* & qvòd filius qvodammodò pars corporis paterni sit *l. cum scimus. 22. §. 1. sub fin. C. de agric. & censit.* Singularia verò ad conseqventias haud producenda *l. qvod verò 14. junctâ l. jus singulare. 16. ff. de leg.* Qvo redeunt qvæ tradit *Roland. à Vall. d. consil. 34. n. 22. & seq.* nempè jus illud, qvod filio jussu patris adulterum occidenti impunitatem concedit *d. l. Gracchus.* exorbitare à jure communi; exorbitantia verò non pati extensionem *c. 1. vers. ille verò. de fil. presb. in 6.* Atqve hinc id jus occidendi nec in servum, vasallum & similes transferri posse, speciatim arguit *Roland. à Vall. d. consil. 34. n. 29. Tiraqvell. de retr. lign. §. 26. gloss. 1. num. 69. & Tennin. d. cautel 6. n. 45.*

XXII. Præsupposito igitur, qvòd jus occidendi filio concedi possit: qværitur, an etiam in futurum qvæat? puta si non ipse pater filiæ vel maritus uxoris adulterum in actu prehendat, sed forsitan suspicione motus dicat: necabis fili si qvem in adulterio sororis vel matris tuæ inveneris. Id qvod est negandum: qvia

 patri

patri & marito hoc in casu nondùm jus occidendi competit: cùm cesset ratio juris occidendi, summa videlicet difficultas temperandi justi doloris impetum *l. si adulterium. 38 §. imperator. 8. ff. ad L. Jul. de adult.* Nemo autem plus juris in alium transferre potest, qvàm ipse habet *l. nemo. 54. ff. de reg. jur. l. observare 4 §. [illegible] ff. de offic. proconf.* Ut proindè nec mandatarius filius hic sit [illegible] nis, cùm in re illicitâ paruerit *l. non solùm. 11 §. si mandatu [illegible] jur l. si munerandi. 6. §. rei turpis. 3 ff. mandat. l. servus 20. ff. de [illegible] gat. & action. Dn. Carpzov pract. crim. part. 1. qvæst 4. n. 67.* [illegible]

XXIII. Hoc qvidem dubium non habet qvòd [illegible] maritus possit secum ducere qvoscunqve socios vel [illegible] *Caball. tr. de omnigen homicid. num. 52* tùm ut huic [illegible] posteà sint testimonio *l. capite 25 §. fin ff. ad L. Jul de adult.* tùm ut eò tutiùs occidat *Paris d. consil. 154 n 7. Roland. à Vall [illegible]* *n. 8.* qvoniam de adultero verisimiliter timere potest [illegible] peretur *Paris. d. loc* concesso enim alicvo ea qvoq; [illegible] liguntur, sine qvibus id tuto fieri neqvit *Paris. ibid. n 8. [illegible] terea 5 in fin X. de [illegible] & potest judex. de [illegible].* Et socii [illegible] ob id, qvòd tali actui intersint, haut teneri, ratio est, qvod [illegible] cessorii ad actum permissum *Bald. in l. ut vim. n. 7 [illegible] & jur.* aliàs enim si nec principali occidere liceret, ipsi etiam [illegible] non essent immunes ab homicidii reatu, modò id impedire [illegible] *c. sicut dignum. 6. §. [illegible] etiam. X. de homicid.* Atq; ita hujusmodi socios in curiâ Veronensi absolutos fuisse testatur *[illegible] epolla tr. de [illegible] [illegible] prad cap. 23. n. 10. in fin.*

XXIV. Qvinimò socii & tunc impunè aderunt, [illegible] vel maritus in adulterio prehensum occidendo terminos [illegible] mos excedit *arg. l. si qvis 3. §. si tamen. 3. ff. ad SC. Silan.* [illegible] uxoris in adulterio prehensæ & à marito occisæ (qvam [illegible] non licet *l. 1. § ult ff. ad L. Cornel. de sicar.*) non incurrunt [illegible], qvòd marito justum dolorem exeqventi non restiterint [illegible] tamen tenebantur, si maritus enecasset eam taliter [illegible] sam. Ex qvo textu multò magis allos, qvi servi non [illegible] hujusmodi præsentiam impunè habere, infert *Paris [illegible] 154 n. [illegible]*

XXV. Sed an [illegible] comites illi simul [illegible] ere possint, ut patri vel marito ita occidenti auxilientur? Affirmat *Far[illegible]cius*

cius op crim. part 5. qvæst. 121. n. 20. & 87. ubi tradit, posse convocari socios [illegible] auxilientur in occisione adulteri, eosq; nullâ pœna teneri, *Gomezius ad d. Leg. Tauri 80. & seqq. n. 62* ubi, posse adduci socios, ut patrem vel maritum adjuvent, qvò commodius & tutiùs occidat maximè si sit senex vel infirmus. *& Tiraqv. ll. de retract. lign. §. 6. gl. 2. num. 71.* ubi socios hujus vindictæ executioni adhiberi posse, sine qvorum auxilio ea non tutò perageretur. Idq; hinc probant qvòd, cui aliqvid conceditur videatur etiam concessum, ut faciat cum iis, qvorum ope indiget *l. si stipulatus. m. ff. de verb. oblig. l. [illegible] n. § 1. ff. Commun. prædior. l. cui jurisdictio. 2. ff de jurisd. Tiraq. & Gomez d. loc.*

XXVI. Negat verò *Baldus ad d. l. ut vim. n. 7. in fin. ff. de just. & jur.* qvòd ejusmodi permissio sit persona[illegible] qvæ personam non egreditur *l. sed & si. § contra. in fin ff. de jud.* qvodq; se hoc jus restringat ad principaliter offensum, non personas medias arg. *l. qui liberis. § hæc verba. ff. de vulgar. & pupil. subst.* Ac ita in terminis ex Baldo consuluit *Roland. a Vall. d. consil. 34. n. 8. & 31. cum seq.* Eaqve sententia est *Stephani [illegible] Federicis tr. de interpret leg. part. ult. n. 2[illegible]. & Parisi[illegible] d. consil. 154 n. 16* ubi post *Castrens. consil 277. in [illegible] In causa carceratorum. n [illegible] part. 2.* ait qvòd marito qvidem liceat congregare socios, ut sint præsentes, non verò, ut ipsi exeqvantur. Et hânc [illegible] opinionem tutiorem vocat *Jas. in l. 1 § usufructuarius n. 5 [illegible]* qvamvis ibi [illegible] subdat, in criminalibus [illegible] a [illegible] eoqve socios, qvi manum [illegible] ad[illegible] [illegible] per *l. pen. ff. de pæn.*

XXVII. Negantium autem [illegible] seqvor sententiam; sive socii seu comites illi sponte suâ occ[illegible] [illegible] ubi enim legis est authoritas, qvæ eis hoc permittat? sive ex mandato; qvia mandatum in delictis haud [illegible] *l. non ideò 5. C. de accusat.* ne qvidem [illegible] in [illegible] *l. [illegible] 157 pr. ff. de reg. jur. l. servos § [illegible] & [illegible] fred. C ad Leg. Jul. de vi publ.* qvale est [illegible] ab [illegible] qvibus de jure non conceditur. A[illegible] occurrunt hic duo genera [illegible] ubi comites [illegible] cum patre vel marito con[illegible] simul cædunt. Alterum, ubi, non cædendo, occisionem tantùm promovent

v. g. si eum manibus corripiant, ut a patre vel marito occidatur, Hic, qvòd directò causam mortis præbeant, ipsi etiam pro homicidis habentur, adeoq; impunes haud erunt *arg. l. ita vulneratus. 51. pr. l. qva actione. 7. §. occisum. 1. in fin. ff. ad L. Aqvil. l. nihil. 15. ff. ad L. Corn. de sic.* qvamvis enim vix in dolo versentur, qvòd forte putent, sibi licere, aliis in re licitâ succurrere, culpæ tamen expertes haut sunt, cùm scire debeant, se facinori tam atroci, qvod in patre & marito tantum ob doloris gravitatem excusatur, non [illegible] manum admovere debere *arg. l. Servius. 4 ff. [illegible]* Illic, minùs excusabuntur: vel enim constat, qvòd [illegible] perierit adulter; & de occiso tenebuntur *l. item Mela 11. §. [illegible] ret. 2. ff. ad L. Aqvil.* vel non constat, cujus ictu id factum & [illegible] ter tenebuntur, qvia tunc cædes omnibus imputatur *d. §. [illegible] res. d. l. ita vulneratus. §. idq; est. 1.* Qvin cum pater & maritus speciali jure à pœnâ excipiantur *l. patri. 20. & l. marito 24. ff. ad L. Jul. de adult.* nec socii exceptioni includantur, seqvitur, eos [illegible] de homicidio teneri. Vel constat qvidem, non sociorum [illegible] patris vel mariti periisse, & nihilominùs, qvod simul [illegible], facinus illud haut fere ut impunitum *arg. §. capite. 1. [illegible] rit. Inst. de L. Aqvil. l. 1. §. Divus. 3 ff. ad L. Corn. de Sic.* Atqvi [illegible] dictis casibus pœna tantùm extraordinaria locum [illegible] dum à *Dn. [illegible] Carpzovio practic. crimin. qvæst. 25. n. [illegible]* [illegible] videtur [illegible] Scarlatinus *consil. 112. n. 31* qvod [illegible] inter consil. a d *Johan. Baptista Ziletto in causis crimin[illegible] edita tom. 1.* ubi tradit, omnes in casu qvo non constat, [illegible] qvis perierit, sive appareant malefactores, sive non, ratione [illegible] certitudinis [illegible] *l. aliment. 5. ff de pæn.* Verùm [illegible] cratio [illegible] ad [illegible] qvi non omnimodam impunitatem [illegible] modi neci [illegible] facerent.

XXVIII. Ad regulas ab A[illegible] adductas respondere potest, qvòd rectè qvidem [illegible] ad concedenda arma, qvibus qveat pater vel maritus in occidendo adultero, non verò ad aliarum personarum [illegible] immisceant impunitatem. leges enim de hoc jure loqventes [illegible] patris & mariti personam demonstrant, personæ autem demonstratæ [illegible] adhæret, qvæ demonstratur *l. servus 34. in fin. pr. ff. de [illegible]*

patrem

patronus. 28. ff. de legat. 2. & in iis, qvæ contra rationem juris communis constituta sunt, non possumus seqvi regulas juris *l. in his. 15. ff. de legib.* Eqvidem jus illud occidendi tum merè personale est, & qvasi ossibus patris ac mariti affixum, ob justum dolorem ex hac deprehensione resurgentem; qvi cum socios adeò non occupet, certè nec jus illud cum iis communicari poterit; tum singulare seu à jure communi (qvo ultio privata est prohibita *l. nullus. 14. C. de Judæ.*) exorbitans, adeoqve ultra terminos à lege positos non extendendum *l. qvod vero. 14. & duab. seqq. ff. de legib. c. 1. §. ille vero. in fin. de fil. presbyt. in 6. c. qvæ a jure. 28. de reg. jur. in 6.* Qvin, si à jurisdictione *ex d. l. cui jurisdictio* ad jus occidendi argumentari licitum, contrarium potius ostendi hinc possit, videlicet qvemadmodum ea, qvæ lege specialiter tribuuntur, mandari vel in alium transferri neqveunt *l. [illegible] 1. pr. ff. de off. ejus, cui mandat. est jurisd. l. nemo. 70. ff. de reg. jur.* ita nec jus occidendi; qvia id ipsum patri & marito lege specialiter tributum constat *d. loc. patri. & d. l. marito.*

XXIX. Ex aliâ tamen causâ excusari possint comites illi simul occidentes, si nimirùm adultero resistente periculum sit, ne ipse pater vel maritus occidatur: qvilibet enim potest alteri pro repellendâ violentiâ suum impertiri auxilium *c. dilecto. 6. vers. & qvidem de sent. excom. in 6. c. non in inferenda. 23. qvæst. 3.* etiam occidendo eum, qvi ipse [illegible] occisurus erat *P. H. O. artic. 150. in pr.* ibi: So einer zu [illegible] *Bernhard. Zieritz ad Carol. V. constit. crim. cap. 150. vers. ad [illegible] defensionem. pag. 160. Barbov. ad Tr. vol. 2. [illegible] 12. thes. [illegible] pag. 1212. Gomez. de delict. cap. 3. n. 21. Llanc. prax. crim. §. juris permissione. n. 37. & 39. pag. 311. Voltz. ad L. Corn. de sicar. in append. num. 23. Harppr. ad §. item lex Corn. 5. Inst. de publ. judic. n. 130.* Ratio est, qvòd, ubi alterum perire necesse est, justius sit, ut pereat is, qvi injustiorem caussam habet *Bach. d. l. c.* qvalis utiqve hic est adulter, qvi resistendo maritum tanto cædit impetu, ut vitæ ejus [illegible]eatur. Nec enim adulter se defendendo impunè occidit, qvi ipsemet in terminis legitimis à patre vel marito occidi potest, cum nec ei defensio competat, juxta illud: ubi offensio licita, ibi defensio est illicita *argum. l. si servus. 4. in fin. C. de his, qvi ad eccl. conf. g. & l. opprimendorum. 2. C.*

qvand.

qvand. lit. unic. fin. jud. se vindic. Bald. in l. ut vim. n.3. ff. de just. & jur. Harppr. ad § hac actio.12. num.178. Inst. de Injur. fol.397. Ayrer. proc. histor. cap.1. obs.3. n.22.

XXX. Materia circa qvam est deprehensus in adulterio; eoqve verô tùm filiæ, tùm uxoris *ex L. Julia*: sed præsumpto uxoris tantùm *ex Novell. 117. cap. his qvoq;. 15. pr.* Non etiam uxor in adulterio prehensa, *ex dict. sub Num.1. lit.b. hac part.2.* Nec inter necati seu ministri, qvos adulter secum duxit; nisi marito adulterum perimere volenti vim faciant, qvia tunc eos non injustè occidi posse, statuit *Anton. Mattha. com. de criminib. ad lib. D. 48. tit.3. n.15.*

XXXI. Qvamvis autem Lege Julia non qvilibet uxoris adulter, sed abjectæ conditionis tantùm, à marito occidi qveat *l. marito.24. pr. ff. ad L. Jul. de adult.* attamen qvantum ad conditionem adulteri in filiâ prehensi, non distingvitur, adeoq; pater qvemvis in adulterio filiæ prehensum impunè occidit *l. nec in ea.22 § fin. ibi: omnem. d. tit. & d. l. marito. ibi: qvemlibet. Bachov. ad Tr. vol.2. disp. 32. th.6. lit.c. vers. idem conceditur marito. pag.1277.* Add. infrà *Num. 37. vers sed qvæstio hic est.*

XXXII. Unde etiam clericus in adulterio filiæ prehensus à patre impunè occidi poterit *Clar. §. homicidium. n. 48. Farinac. d. qvæst. 121 n.6 Tennin. d. cautel. 6. n. 28. Tusch. conclus 225 n. 2[illegible] A. Petr. Caballus tr. de omnigen. homicid. n. 48.* etiam absq; pœna excommunicationis, qvam aliàs clerico manus violentas injiciens incurrit *c. si qvis svadente diabolo. 17. q. 4. Caball. d. loc.* Dissentit Ludovic: Carerius *pract. crim. tract. de homicid. & assasin. §. nemo ex[illegible]cusatur. n. 13.* ubi tamen addit, hic circumstantias loci & temporis, ac qvalitatem personæ clerici considerandas esse.

XXXIII. An verò & magistratus in adulterio filiæ prehensus à patre impunè occidatur? Hoc ipso qvæstionis genere utitur JCtus *in d. l. marito. §. ult.* & per indirectum respondet eum jus occidendi habere, qvi jure patris accusare possit: Qvæ eadem recidunt si enuncientur passivè ad hunc modum eum occidi posse, qvi jure patris accusari qveat. Ex qvo distingvendum videri possit inter magistratum majorem h. e. qvi cum; & minorem i. e. qvi sine imperio est *l. nec magistratibus.32. ff. de injur.* [illegible] hic qvidem in adulterio filiæ prehensus à patre occidi possit, qvod in ipso magistratu

ſtratu rectè conveniatur *d. l. nec magiſtratibus in fin.* non ille, ut qvi durante officio regulariter accuſari neqveat *l. hos accuſare. 12. pr. ff. de accuſat. l. in jus. 2. ff. de in jus vocand. d. l. nec magiſtratibus.*

XXXIV. Sed placet hîc ſententia *Bartoli in d. l. marito. §. illud. n. 1. ff. ad L. Jul. de adult. & Petri Caballi tr. de omni gen. homicid. n. 49 & ſeq.* qvi indefinitè affirmant, magiſtratum qvemcunqve in adulterio filiæ prehenſum à patre impunè occidi poſſe, idqve hoc argumento: Magiſtratus poteſt accuſari, qvoties accuſatio lapſu temporis eſt peritura *l. ſed & ſi. 28. § ſed & ſi dies. 4. ff. de judic.* & qvidem jure patris, ſi in adulterio prehendatur *arg. d. §. illud.* Ergò & hoc in caſu occidi; Ratio conſeqventiæ eſt, qvia à poteſtate accuſandi jure patris rectè arguitur ad jus occidendi *d. l. marito. §. ult.* qvod, niſi in continenti executioni mandetur, expirat *l. qvod ait. 23. §. fin. ff. ad L. Jul. de adult.* Seqvuntur *Clar. § homicidium. n. 48. in fin. Tennin. d. cautel. 6. n. 31. & Angel. tr. de malef. verb. che me hai adulterato. n. 17.* ubi ait, qvòd, ſi pater expectaret, donec adulter magiſtratū deponeret, jam non ampliùs ei liceret; cùm in actu permittatur.

XXXV. Obſtat (1) qvòd *d. l. ſed etſi. §. ſed & ſi dies.* loqvatur de legato provinciæ, & ſic de magiſtratu minore, ut qvi imperium non habet *l. omnes. 2. §. 1. l. ſi qvid. 11. l. legati. 13. ff. de offic. proconſ. & legat.* adeoqve hinc ad magiſtratum majorem non poſſit inferri. (2) qvòd, etiamſi magiſtratus in caſu, qvo dies accuſationis exitura eſt, litem conteſtari tenetur *d. § ſed & ſi dies.* ipſa tamen accuſatio in finem honoris differatur *l ſi adulterium. 38. §. ſi qvis. ult. ff. ad L. Jul. de adult.* & proinde nec in hoc caſu accuſari poſſe videatur: cùm verba accuſari poſſe intelligenda ſint cum effectu, h. e. ut proceſſus abſolvi & conſummari qveat, non verò ſolùm inchoari *arg. l. qvi cùm. 14. §. accuſaſſe. 8. ff. de bon. libertor. & l. 1. §. 1. verſ. hac autem verba. ff. qvod qvisq; jur. in alter. ſtat.*

XXXVI. Sed reſponderi poteſt ad (1) qvòd legatus provinciæ in iis cauſis, qvibus accuſari neqvit, æqviparetur magiſtratui majori *d. loc. hos accuſare. 12. pr. ff. de accuſat.* & qvòd ratio, qvare magiſtratus minor durante officio poſſit accuſari, ne ſcil. ei detur poteſtas impunè delinqvendi *l ſi legationis. 25. in fin. ff. de judic.* etiam militet in majore. Qvinimò & magiſtratum majorem ex delictis officio durante commiſſis qvandocunqve accuſari poſſe, ſta-

 tuunt

tuunt & probant *Illico Ummius disp.5. ad protest. judic. thes.6. num. 27. & Dn. Carpz pract. crim. quest.104. n.56. in fin.* Ad (2) qvòd etiam accusari posse rectè dicatur, qvi saltem de crimine insimulatus litem contestari tenetur; qvorsum enim contestetur litem, qvi non est verè accusatus? Atqve ita accusari intelligitur, cujus nomen solummodò defertur *l. cum patronum. 10 ff. de jur. patron.* Qvòd verò *in d. l. qvi cùm. 14. §. accusasse.* dicitur, eum demùm accusasse intelligi, qvi crimina objecit & causam perorari usqve ad sententiam effecit; id habet specialem rationem, ex benignâ legis interpretatione, ut evitetur pœna, ne patroni filius à bonorum possessione contra tabulas liberti excludatur. Eademqve benignitatis ratio est in casu *d. l. 1. §. 1. vers. hac autem verba.* ubi agitur de pœna irroganda, atqve tùm demùm pœnæ locum esse traditur, si injuria sit consummata, non cœpta.

XXXVII. Sed an etiam dominus feudi in adulterio filiæ prehensus à patre vasallo impunè occidi posfit? Negat eqvidem *Ludovicus Carerius in practica causar. criminal. tr. de homicid. & assasin. §. nonò excusatur. n.19. fol.198.* qvi tamen, ut ex allegato textu *in l. si adulterium. §. pen. ff. ad L. Jul. de adult.* apparet, videtur loqvi de marito, non patre: Qvo in casu ipsi adstipulor, qvia in marito aliter se res habet, ut qvi non nisi vilem in actu prehensum occidere potest *l. marito. 24. pr. d. tit. add. supr. Num 31.* De qvo etiam loqvitur *Schrader. de feud. part.9 cap.4. n.92.* qvòd nimirùm vasallo non permittatur dominum in adulterio cum uxore ipsius Vasalli repertum interficere. Sed qvæstio hîc est de patre, adeoqve affirmativam teneo (1) qvia regula est firma, qvòd cujuslibet conditionis adulter in adulterio filiæ prehensus à patre occidatur impunè *l. nec in ea. 22. §. fin. ibi: omnem. & d. l. marito. ibi: qvemlibet. ff. ad L. Jul. de adult.* Dominus feudi autem hoc in casu nullibi excipitur. (2) *arg. d. l. si adulterium. 38. §. liberto 9. ff. d. tit* ubi vox durum non indicat negationem, sed affirmationem *arg. l. prospexit. 12. §. ipsa igitur. 1. in fin. ff qvi & a qvib manumiss. liber. non fiunt.* (3) Qvia impetus violentus & qvasi furens hîc ex justo dolore oritur *d. l. si adulterium. §. Imperator. 8. ff. ad L. Jul. de adult.* cui certè de conditione adulteri in filiâ prehensi deliberare est impossibile: ad qvod nemo potest obligari *c. nemo. 6. de Reg. jur. in 6.*

XXXVIII.

XXXVIII. Dictum est *supr. Num. 31.* qvòd Lege Julia non qvilibet in actu adulterii prehensus à marito occidi possit, sed ille tantùm, qvi abjectæ conditionis est: Jam qværitur, an etiam adulter præsumptus in casu *d. Novell. 117. cap. hu qvoq; 15.* à marito occidi qveat, si honestæ conditionis sit? Negant *Cynus in auth. si qvis ei, num. 6. C. ad L. Jul. de adult. & ibidem Angelus Perusinus circa pr.* per seqq. rationes: (1) qvòd usitatum sit, ut leges priores ad posteriores trahantur *l. non est novum. 26. & duab. seqq. ff. de Legib.* adeoqve *d. cap. hu qvoqve.* restringi debeat *ex d. l. marito 24. pr. ff. ad L. Jul. de adult.* ad adulterum vilis & abjectæ conditionis. (2) Qvòd marito non liceat honestæ conditionis virum in ipso adulterii actu necare *d. l. marito.* ergò multò minùs propter colloqvium *in casu d. cap. hu qvoqve.* qvamvis enim & iste pro adultero habeatur; tamen in adulterum præsumptum non plus, qvàm in verum, constitutum videatur.

XXXIX. Affirmant *Salycetus in d. auth. si qvis ei. n 3. Angelus Aretinus tr. de malef. verb. che me hai adulterato. n. 4. circa fin. Nevizan. Sylv. nuptial. lib. 1. n. 103. sub fin. Farinac. oper. crim. part. 5. qvæst. 121. n. 125. & 127. Carer. d. §. nonò excusatur. n. 6. fol. 197. Bachov. ad Tr. vol. 2. disp. 32. th 6. lit. c. vers. idem conceditur marito. pag 1277.* Rationes sex adfert Salycetus *d. loc.* qvarum præcipuæ sunt: (1.) qvòd *d. Novella* magis ac vehementiùs oderit eum, qvi reqvisitus tot sprevit solennes protestationes, qvàm verum adulterum *Lex Julia*, ut qvæ marito permiserit occidere tantùm in domo suâ *d. l. marito.* Novella verò in locis aliis pluribus, nempè domo mariti, uxoris, adulteri, popinis & suburbanis *d. cap. hu qvoq;.* (2.) qvòd in *d. cap. hu qvoq;.* expressè dicatur, maritum posse occidere sine formidatione ullius periculi; ideoq; cùm universaliter omne periculum excludatur, nulla facienda sit differentia inter conditionem & qvalitatem personæ? aliàs periculum aliqvod remaneret. *Ita Salycetus.* Possit (3.) ex *d. cap. hu qvoq;.* pro hac sententiâ sic argui: Cuicunq; maritus ita potest denunciare, eundem qvoq; post trinas denunciationes cum uxore suâ in loco suspecto inventum potest occidere *ibid. in pr.* Atqvi maritus cuilibet suspecto adulterii uxoris ita potest denunciare *d. pr.* Etenim verba illa si qvis forsan suspicatur, aliqvem velle suæ uxoris castitati illudere &c. hoc in

 casu

casu (qvo disqviritur, an maritus virum honestæ conditionis taliter occidens, sit puniendus, nec ne?) duriusculè ad vilem tantùm restringuntur: maximè, si vera est opinio *Salyceti d. loc.* qvòd non tam viles huic sceleri dent operam, qvàm ut plurimùm aliqvi nobilium, & potentiorum, utpote qvi soleant hujusmodi denunciationes spernere, qvæ contrà à vilibus magis timeantur. Ergò maritus qvemlibet post trinas contestationes cum uxore sua in loco suspecto inventum potest occidere. Et hanc affirmantium sententiam seqvor.

XL. Nec obstant argumenta *Cyni & Angeli Perusini*: Siqvidem ad (1.) respondetur priorem legem ad posteriorem trahi non posse, si ita inter se differant, ut unaqvæq; propriam ac determinatam formam habeat *arg. l. sed & 28 ff. de Legib.* Diversorum enim diversum est judicium *l. inter stipulantem. 83. §. sacram. 5. vers. Sed hæc dissimilia sunt ff. de verb. oblig. Simon Vaz Barbos. in loc. commun. jur. lit. D. n. 49.* Prout diversitas patet ex collatione *l. marito. 24. pr. ff. ad L. Jul. de adult. & d. Novell. 117. §. his qvoq; 15.* Ad (2.) per negationem conseqventiæ: qvòd imò plus in adulterum præsumptum hic statutum sit, qvàm in verum; ut constat ex prima ratione Salyceti. Idq; propter odium spernentis protestationem mariti *glos. in d. authent. si qvis ei. Neviz. d. loc.*

XLI. Forma hujus juris vel est communis tùm patri, tùm marito *ex Lege Julia & Nov. 117 cap. his qvoq; 15 pr.* vel propria alterutri tantùm: Atq; hæc respectu mariti alia præscripta est *L. Juliâ, & alia d. cap. his qvoq; pr.*

XLII. Forma communis in hoc consistit: Ut in continenti fiat occisio: Idq; tam in casu Legis Juliæ *l. qvod ait. 23. §. ult. l. marito. 24. pr. ibi: in adulterio occidere;* (qvæ verba non nisi de subitaneâ occisione intelligi possunt) *ff. ad L. Jul. de adult.* Ratio est, qvia motus primus justi doloris meretur excusationem; at dùm major ira defervuit, consultò occidere non licet, sed judici relinqvendum judicium *Tholosan. Syntagm. jur. lib. 36. cap. 6. n. 6.* Dies enim consumit dolorem etiam contumacissimum, ut loqvitur Seneca *in consolat. ad Marciam cap. 8.* Qvæ ipsa ratio videtur, qvòd adulter semel remissus non possit ad privatam custodiam reduci, & hinc multò minùs occidi *l. capite. 25. §. sed semel. 3. ff. ad L. Jul. de adult.*

adult. qvia scil. calor & impetus mariti facilè necantis *l. nec in ea. 22. §. ult. in fin. d. tit.* tùm sit fractus: Qvàm in casu *d. Nov. 117. cap. his qvoq. pr.* (1) qvia vox talem pertinet ad praecedentia illa verba si qvis invenerit convenientem suae uxori: Sed participium convenientem est temporis praesentis, qvod utiqve intervallum excludit. (2) qvia ex intervallo itidem cessat ratio permissionis *in d. cap. his qvoq.* Ideò enim marito haec perimendi licentia competit, qvòd, cum suspectum tot vicibus commonuerit de uxore vitanda, & tamen eundem cum eâ in loco suspecto inveniat, ei difficile tunc sit, justum dolorem temperare *arg. l. si adulterium. 38. §. Imperator. 8. ff. ad L. Jul. de adult.* qvi dolor cùm maritum tanto impetu non trahat post intervallum, utiqve tùm ista licentia cessabit.

XLIII. Forma patri propria consistit in seqq. (1) ut pater domi suae, generivé deprehendat adulterum in filia *l. qvod ait. 23. §. qvare. 2. ff. ad L. Jul. de adult.* non in domo soceri *Anton. Mattha. comment. de criminib. ad lib. D. 48. tit. 3. n. 13.* Et ratio *in d. §. qvare.* additur; qvia majorem injuriam putavit legislator, qvòd in domum patris aut mariti ausa fuerit filia adulterum inducere.

XLIV. Per domum hîc intelligitur non proprietas, sed domicilium, ut in Lege Cornelia de injuriis, *l. nec in ea. 22 § jus occidendi. 2. vers. sed domus ff. ad L. Jul. de adult. junctâ l. lex Cornelia. 5. §. domum. 2. ff. de injur.* hoc est, ea tantùm, in qva habitat vel ipse pater *l. qvod ait. 23. §. sed si pater. 3. ff. ad L. Jul. de adult.* vel gener: qvemadmodùm enim pater deprehensum in propria qvidem domo, sed in qva non habitat, occidere neqvit *d. §. sed si pater.* ita nec in domo generi, in qva gener non habitat, occidere potest *Angel. tr. de malef. verb. che me hai adulterato. n. 10. circa fin. Tennin. cautel. 6. n. 9.* ratio est, qvia *in in d. § jus occidendi.* agitur tam de generi, qvàm patris, domo, & declaratio subjicitur; qvòd domus pro domicilio sit accipienda. Unde nihil refert, an domus sit patris generivé propria, an verò conducta gratisvé concessa *dict. §. domum.* Caeterùm ut & filia in domo patris habitet necesse non est *d. §. jus occidendi.*

XLV. (2) Ut filiam in potestate habeat *l. patri 20. l. qvod ait. 23. § sufficit 1. ff. ad Leg. Jul. de adult.* Ideoqve filiam emancipatam patri occidere non licet *Ant. Perez. in Cod. ad L. Jul. de adult. n. 20.*

Anton. Mattha comment. de criminib. ad lib. D.48. tit.3. n.13. verf. Igitur si emancipata sit. Unde jus istud patris ex reliqviis antiqvi juris vitæ & necis (qvod patrum fuit in liberos sub eorum potestate constitutos *l. in suis. 11. in fin. ff. de liber. & posth. l. ult. C. de patr. potest.*) remansisse tradit *Anton. Fab lib. 1. jurisprudent. Pa, in. cap. 8 princ. 3. pag. 297.* Idq; tenue ejusdem juris vestigium appellat *Hilliger lib. 2. Don. Enucl. cap. 25. in not. lit. b in fin.*

XLVI. (3) Ut filiam simul occidat *d. loc qvod ait. §. ult. Jacob. de Bell. Vis. pract. crim. lib. 1. cap. 9. num. 20. Blanc. pract. criminal. §. juris permissione. num. 47. pag. 313. Barbos. ad Tr. vol 2. disp 32. th. 6. lit. c. verf. sic pater licitè. pag. 1277.* qvia lex parem in adulterum & filiam ita deprehensos indignationem exigit & severitatem reqvirit *l. nihil. 32. in fin pr. ff. ad L. Jul. de adult.* adeò, ut propè uno ictu & impetu uterqve necari debeat, æqvali irâ adversus utrumqve sumptâ *d. l qvod ait. 23. §. ult. ff. ad L. Jul. de adult.* Ratio legis est ut tale homicidium eò rariùs committatur: qvia ut aliàs pietas paterni nominis plerunqve consilium pro liberis capit; ita & patrem hoc in casu filiæ, & conseqventer vel ipsi adultero parsurum esse lex præsumit *l. nec in ea 22. §. fin ff. d. tit. Petrus de Bella Pertica ad l Gracchus. verf. dummodò utrumqve interficiat. C. ad L. Jul. de adult. Farinac. oper. criminal. part 5. qvæst 121. n 29.* Sed anne pater adulterum cum nepte, qvam in suâ potestate habet, in adulterio prehensum occidens etiam neptem simul occidere teneatur? Affirmatur; qvia hîc eadem est ratio & filiæ & neptis in potestate patris constitutæ: & militat insuper prædicta ratio etiam hoc in casu, scilicet ut hujusmodi homicidium eò rariùs committatur; qvia & pietas avi consilium capit pro nepte.

XLVII. Intelligitur verò simul & filia occidi, si dùm pater adulterum occidit, ea interim profugiat, & post aliqvot horas deprehensa occidatur *d. l. qvod ait. §. ult. ff. ad L. Jul. de adult.*

XLVIII. Sed an etiam filia intelligatur simul occidi, si pater eam aufugientem post diem prehendat, & tùm occidat? Negant *Farinac. d. qvæst. 121. n. 23. & Navius Systém. jur. ad d. l. qvod ait. §. ult.* per hunc text. Qvi verò loqvitur in plurali post dies, qvo casu non est dubium, qvin ex longo intervallo, qvo major ira defervuit, intelligatur occisa; qvamvis vulgata utatur singulari post diem.

diem. Sed tamen negativa satis videtur probari ex *isto textu ibi: interpositis horis*: ergò non tota die: qvia communis usus loqvendi est attendendus *l. Labeo. 7. §. Servius. 2. ff. de supellect. leg. l. ut Alphenus 87. ff. de verb. signif. Everb. loc. ab opin. vulg. num. 2.* Qvo usu loqvendi dies (sive civilis, qvi continet horas viginti qvatuor *l. more. 8. ff. de feriis*, sive naturalis, qvi duodecim, *Johan. Evang. cap. 11. vers. 9 Vult. lib. 1. Jurisprud. Rom. cap. 7. n. 92. & seq. Althus. lib. 1. Dicaeolog. cap. 9. n. 25. & seq*) per horas non intelligitur.

XLIX. Multo minùs filia simul & in continenti intelligetur occisa in casu illo, qvem tractat *Augustin. ad Angel. tr. de malefic. verb che me hai adulterato. n. 21. vers. qvinimò fortius*, ubi statuit: Infra sex etiam menses dici filiam in continenti occidi, si, dùm filia aufugisset in castrum aliqvod, pater intereà, omissis aliis actibus, stetisset ad vindictam paratus, eamq; illic interficeret. Qvoniam *d. l. qvod ait. 23. §. ult. ff. ad L. Jul. de adult.* perspicuè excipit elapsum dierum spatium; & subest ratio, qvod ira tùm deferbuerit, superante remedio ordinario, qvod apprehendere primus iræ fervor haut sivisset. Nec rectè *dictus §. ult.* restringitur *cum Augustino d. loc.* ad eum tantùm casum, qvo pater filiam occidere statim potuit, sed noluit; ut secus se res habeat, si pater qvidem semper voluerit, sed nunqvam potuerit. Qvia verba finalia etiam de posteriori casu loqvuntur, ubi scil. filia citra patris affectationem aufugit, ut à patre occidi neqvierit; & demùm eam simul & in continenti occisam interpretantur, si interpositis horis apprehensa & necata fuerit: Ab horis verò ad spatium aliqvot mensium non potest inferri.

L. Hîc possit recenseri casus, qvem tractat *Marius Giurba, JCtus Messanensis in Insula Sicilia, consil. seu decis. criminal. 86.* ubi frater stupratorem sororis suæ non in actu Veneris, sed post longum temporis intervallum occiderat: Qvo casu eqvidem certum est, fratrem id facinus impune haut ferre, *ex dict. sub Num. 1. lit. 1. Num. 13. 48. & 49. part. 2.* Sed istud in qvæstionem vocat *Giurba*, an frater ille ordinariâ pœnâ, an verò mitiore citra mortem puniendus sit? Atqve posterius amplectitur, per tres rationes seqq. (1) qvod pro honoris sui tutela aliqvem occidens naturalis mortis pœnam haud pati debeat *arg. l. isti qvidem. 8. ff. Qvod met. caus.* (2) si qvis

etiam

etiam ex injusta causa ad maleficium committendum motus fuerit, à pœna mortis naturalis vel etiam corporis afflictiva excusetur. & (3) qvod maritus adulteram uxorem occidens ultimo supplicio non puniatur *l. si adulterium 38. §. Imperator. 8. ff. Ad L. Jul. de adult.* Verum duæ priores rationes destituuntur authoritate juris: & posterior tantùm locum habet, ubi uxor in adulterii actu prehenditur, ut habent verba textûs. Et ipsemet *Giurba in fin. d. consil. seu decis. 86.* subjicit, ejusmodi occisorem toto tempore vitæ suæ ad triremes fuisse condemnatum.

LI. Nihil autem interest, filiam prius, an adulterum occidat pater, dummodo utrumqve interficiat *l. nihil interest. 32. pr. ff. ad Leg. Jul. de adult.* Sed excipitur à reqvisito illo, qvo pater simul & filiam occidere tenetur (1) filia per vim ab adultero compressa, ut qvæ dici neqvit adulterium commisisse *l. vim passam. 39. pr. l. si uxor. 13. §. si qvis planè. 7. in fin. ff. ad L. Jul. de adult. Deuter. 22. vers. 25. & seq.*

LII. Excipitur (2) filia prægnans: qvia hæc filiæ conditio facit, ut pater ei parcens omnimodò excusetur: cum justè parcat filiæ ob partum innocentem, ut qvem delictum matris haud contingit *l. crimen. 26. ff. de pœn. l. sancimus. 22. C. eod.*

LIII. Neqve tamen pœnam dabit pater, si eam, vel prægnantem sciens, occiderit: tum qvod justus dolor, ob cujus summam temperandi difficultatem pater, observatâ juris illius forma, excusatur, æqvè resurgat de tali filia, ac de non gravida; tum qvod pater eam occidens, præ impetu iræ, hujusmodi qvalitatem non attendere posse intelligatur: Atq; ita filiam prægnantem impunè à patre occidi, statuunt *Bart. in l. Imperator. 8. n. 2. ff. de stat. hom. Angel. d. verb. che me hai adulterato. num. 11. Damhoud. tr. rer. crim. cap. 91. num 129. Decian tr. crim. lib. 9. cap. 15. n. 16. Petr. Caball. tr. de omni gen. homicid. n. 53. Marius Giurba consil. seu decis. crim. 86. n. 10.*

LIV. Dissentiunt *Bajard. ad Clar. §. homicidium. n. 167. in fin.* ubi tradit patrem aliqvaliter puniri ob partum. *Farinac. d. qvæst. 121. num. 5.* ubi ait, patrem, qvi sciebat filiam prægnantem, hoc casu non omnem effugere pœnam, sed extra ordinem puniri. *Ant. Mattha. comment. de criminib. ad lib. D. 48. tit. 3. n. 16. Gilhaus. arb. judic. criminal. cap. 2. tit. 12. num. 37. & seqq. item Harpprecht. ad §. item lex*

Corne-

Cornelia s. n.197. & trib. seqq. Inst. de publ. judic. Rationes Harpprechti sunt: (1) Non minùs pietatis qvàm reverentiæ ratio est habenda *l. filius. 15. ff. de condic. institut.* Sed propter reverentiam libertus non potest occidere patronum in adulterio prehensum *l. si adulterium. 38. §. liberto. 9. vers. certè si patronum. ff. ad* L. *Jul. de adult.* Ergò nec licebit occidere eam adulteram, qvæ citra pietatis violationem occidi neqvit: Qvis autem dixerit, salvâ pietate filiam prægnantem à patre trucidari posse, qvando per illius internecionem partus innocentissimus, qvi nepos patri futurus esset, simul interimitur? (2) Partus utero inclusus in his, qvæ ad ejus commodum pertinent, pro nato habetur *l. qvi in utero. 7. ff. de stat. homin.* Sicut autem qvi natus est, ob delictum parentis occidi non potest *d. l. crimen. 26. ff. de pœn.* Ita nec partus in utero. (3) Qvia pœna prægnantis differenda est, qvoad pariat *l. prægnantis. 3. d. tit.* Sed responderi potest ad (1) qvòd verbis durum videtur in *d. l. si adulterium. §. liberto.* non intelligatur prohibitio *arg. l. prospexit. 12. §. 1. ff. Qvi & à qvib. manumiss. lib. non fiunt.* vel potiùs, qvòd hac in materiâ à violatione pietatis ad pœnam infligendam inferri neqveat: cùm aliàs pater & maritus etiam in terminis legitimis occidentes punirentur; qvandoqvidem hujusmodi eorum occisio peccatum redolet ex dict. *sub Num. 49. part. 1.* Ad (2. & 3.) respondet *Gomezius ad Leg. Tauri. 76. n 18.* ea jura procedere in sententiâ & executione judicis, qvæ fieri debeant cum temperamento & juris ordine: qvæ certè hìc à patre ob justi doloris impetum non semper attendi possunt.

LV. Excipitur (3) si patri occasio filiam necandi præripiatur: ut, si ea citra ullam patris affectationem aufugiat, & patri desit facultas eam perseqvendi vel inveniendi, vel si qvi patrem impediant ne occidat: sufficit enim, si omni ope enitatur, ut ne per eum stet, qvò minùs filiam occidat *gloss. in l. Gracchus. verb. occidi potuerit. in fin. C. ad Leg. Jul. de adult. Tholosan. syntagm. jur. lib. 36. cap. 6. n. 6. sub med.* cùm ultra posse neminem lex obliget *c. erit autem. 4. dist.* Ac ita textum *in l. nihil interest. 32. pr. ff. ad Leg. Jul. de adult.* limitat *Augustinus ad Angel. d. verb. ebe me hai adulterato. n. 21. circa fin.* ut nempe tum demum lege Corneliâ reus sit pater, si filiam qvidem occidere potuerit, sed noluerit.

LVI. Excipitur (4) si filia graviter vulnerata supervivat: cum fato magis, qvàm patris voluntate servata intelligatur *d. leg. nihil interest pr.* Non igitur leviter eam vulnerari sufficit: aliàs ei objicietur *illud Senecæ:* Leviter vulnerata es, qvàm diligenter servata es, ostende vulnus, percussor ille qvàm timuit, ne occideret; credam factum amatoris manu, maritum occidit, adulteram strinxit. *referente Gothofredo ad l. qvod ait. 23. §. fin. ff. ad Leg. Jul. de adult.*

LVII. (4) Ut filia sit nupta, reqviri hîc, tradunt *Damboud. prax. crim. cap. 91. n. 29. Farinac. d. qvæst. 121. num 37. ibiq; citati plur. & Tusch. conclus. 225. num. 23. in fin lit. A.* Atqvi juxta communem illam sententiam, qva jure civili adulterium non nisi cum nupta committatur; qvam post alios ut indubiam defendit *Bachov. ad Tr. vol. 2. disput. 32. thes. 2. lit. b. fol. 1238. & seq.* (sed qvam refutat *Dn. Carpz. tr. crim. qvæst 52. n. 49. & seqq.*) inconcinna erit hæc locutio patri tùm licet occidere filiam in adulterio prehensam si nupta sit, ut qva stante sententiâ, adultera semper nupta intelligitur, non secus ac v. g. ignis nunqvam non urit. Sed qvicqvid sit inspecta re ipsa, oportet omninò, qvantum ad impunitatem patris taliter occidentis, ut nupta sit filia: qvoniam dimensio hujus juris occidendi fit à potestate accusandi jure patris vel mariti. videlicet ut ei patri id jus occidendi competat, qvi jure patris filiam accusare potest *l. marito 24 §. ult. in fin. ff. ad L. Jul. de adult.* Jam verò pater filiam solutam seu innuptam cum marito rem habentem non potest adulterii accusare jure patris *l. nec in ea. 22. §. in accusationem 1. d. tit.* ubi jus præcipuum significat jus seu privilegium patris in accusando, *de qvo supr. Num. 7. hac part. 2.* Ergò nec occidere. Atqve ita nec viduam aut virginem stupro maculatam impunè à patre occidi, tradit *Perez. C. ad L. Jul de adult. n. 20.*

LVIII. Forma marito propria ex L. Julia in tribus consistit: (1) ut adulter sit vilis seu abjectæ conditionis *l. marito. 24. pr. ff. ad L. Jul. de adult. junctâ l. Gracchus. 4. C. eod. & l. humilem. 7. C. de incest. & inutilib. nupt.* Prout ex *d. l. marito.* Dd. communiter hanc regulam, qvòd scil. qvilibet adulter vilis in actu prehensus à marito occidi possit, extruunt: Ita *gl. in figuratione casus d. l. marito. & in d. l. Gracchus. verb. occidi potuerit. Cynus in ead. l. Gracchus. n. 7. Tennin. cautel. 6. n. 20.*

Wesemb.

Wesemb. parat. ad L. Cornel. de sicar. n.20. Bocer. class.6. disp.1. thes.31. Burchard. in addit. ad Voltz. comment. ad L. Corn. de sic. cap.5. num.21. lit.m p.527. Blanc. pract. crim. §. *juris permissione, n.45. p.313. Petrus Caballus tract. de omni genere homicid. n.23. Harpprecht. ad* §. *item lex Cornelia, num.209. Instit. de publ. judic. Althus. lib.1. Dicaeolog. cap.226. n.35. circa med. Bachov. ad Tr. vol.2. disp.32. th.6. lit.c. vers. idem conceditur marito pag. 1277. Anton. Mattha. comment. de criminib. ad lib. D.48. tit.3. n.13. vers marito verò.* Ubi exempla personæ vilis ponit lenonem, mimum vel arenarium, judicio publico damnatum nec in integrum restitutum, libertum suum, uxoris, patris, matris, filii & filiæ. Et alii plur. qvos refert & seqvitur *Farinac. d. quæst.121. n.64. & seq.*

LIX. Et hinc in facti qvadam specie, adulterum à marito jure occisum fuisse, respondit *Rolandus à Valle vol.2. consil. 34. incip. Scio etenim, n.3,4. & 5.* hac ratione: qvòd adulter ille fuerat tabernarius & aleator: cùm non modò tabernarius sit vilis persona *d. l. humilem. l.1. pr. C. de natural. liber.* (est autem tabernarius, qvi præest tabernæ, eaq; propriè dicitur domus, in qva panis, vinum & carnes coctæ venduntur, *secundùm gloss. in clem. diæcesanis 1. verb. tabernariorum. de vit. & honestat. cleric.* & qvam clericis ingredi non licet *c. clerici. 44. dist.*) Sed & aleator, *secundùm Alber. de Rosate in d. l. humilem. & in l.1. ff. de aleator. Johan. Fab. ad* §. *soror autem. num.3. Inst. de inoff. testam.* Qvò facit *l. adeo. 59.* §. *1. & ibi Gothofred. verb. alea. ff. pro Soc.*

LX. Qva stante Doctorum regula, idem fuerit dicendum de vespillonibus *l. qvi decem. 72.* §. *qvi hominem. 5. vers. nùm ergò ff. de solut.* negotiatoribus ultimis *l. ne qvis. 6 C. de dignitat.* h. e. omnium infimis, qvi ab aliis emta deniqve per partes revendunt, nihil ferè proficientes, nisi admodùm mentiantur *Marqvard Freher. tract. de fam. publ. lib.3. cap.23. num.4.* aliisqve *in d. l. ne qvis.* recensitis, ut & publicanis, lictoribus, carnificibus & aliis in abjecto officio, vel deformi ministerio constitutis, turpivé lucro pastis: qvi eqvidem neqve juris, neqve facti infamiâ laborant, cùm, qva tales, nihil delinqvant, & sic nullo delicto infamiam contrahant *Freher. dict. cap.23. in pr.* Ob sordidum tamen vitæ genus, qvod tenent, pro vilibus habentur *Freher. d. cap.23 per tot. Hillig. ad Donell. lib.18. com-*

ment. cap. 6 in not. lit. i. pag. 289. Inſpectâ tamen hic cujuslibet nationis conſvetudine; qvia non eadem cunctis gentibus ſint turpia aut honeſta *Freber. d. cap. 23 n. 17 ibiq; citat.*

LXI. Unde & ſpurii in adulterio prehenſi impunè à marito occidi poterunt: Etſi enim Spurii nec facti infamiâ laborent *Hermann. Gochauß. peric. academ. part. 2 qvæſt. 5 in fin. pag 31. per c. naſci. 56. diſt. c. accedens. 14. in fin X. de purgat. canon. l. cognitionum. 5. §. exiſtimatio. 1. ibi: ex delicto noſtro ff. de extraord. cognit.* perſonæ tamen viles ratione originis ſeu natalium exiſtimantur *Hillig. dict. lit. i. in fin. junct. lib. 6. comment. cap. 15. in not. lit. b. ſub fin. Bachov. ad Tr. vol. 1. diſp. 8. th. ult. lit. e. pag. 335. & diſp. 13. th. 4. lit. b. pag. 520.*

LXII. Et qvidem vilem hic ſecundùm mariti & adulteri qvalitatem intelligi, volunt *Cynus in d. l. Gracchus. 4. num. 9. C. ad L. Jul. de adult. Salycetus in eadem l. num. 4. & Angelus ibid circa pr.* Idqve hinc judicis arbitrio relinqvunt *Salyc. d. loc. & Bald. in d. l. Gracchus n. 1.*

LXIII. Sed contra illam Dd. regulam, qva vilem qvemvis in adulterio prehenſum impunè à marito occidi, ſtatuunt, diſputari ita poſſit: Qvòd fundamentum ejus *in d. l. marito 24. pr. ff. ad Leg. Jul. de adult.* ex qvâ eam deducunt, non ſatis ſtabile videatur; Etenim tria tantùm genera adulterorum, qvos occidere liceat in eâ lege recenſentur (1) infamium ipſo jure vel per ſententiam. (2) libertorum & (3) ſervorum: Hinc ſi inferas: recenſiti hic vocantur humiles & abjecti *d. l. humilem. 7. C. de inceſt. & inutilib. nupt.* ergò alios qvoslibet viles in adulterio prehenſos occidere licebit. Neganda videtur conſeqventia; qvia omnes qvidem infames ſunt viles; at non contrà, ut patet *ex d. tt. ſub Num. 60. hac part. 2.* Si inſtes: non modò infamium fieri mentionem *in d. l. marito* ſed & vilium non-infamium, nempe libertorum & ſervorum. Reſponderi poteſt, non qvorumvis vilium, ſed eorum, in qvibus cum vilitate alia concurrit ratio; in libertis enim hic ſimul verſatur ingratitudo; & ſervorum longè abjectior eſt conditio, qvàm infamium, utpote qvòd illi jure civili planè pro nullis habeantur *l. qvod attinet 32. ff. de reg. iur. l. liberos 3. in fin ff. de capit. minut. & ibi parallela apud Gothofred. verb. nullum ius habet.* hi verò plura adhuc poſſint, veluti, ſuam ſuorumq; injuriam accuſatione perſeqvi *l. hi tamen.*

mem. 11. pr. junctâ l. qvi accusare. 8. ibi: ut infames. ff. de accusat. esse arbitri, qvod servi neqveunt *l. Pedius. 7. pr. ff. de recept. arbitr.* & alia *Wesemb. par ff de his qvi not. infam. n. 8. vers. munera tamen.* Si regeras: exempla tantùm poni *in d. l. marito.* exempla autem regulam non restringere *l. regula est 9. §. si qvis. 5. circa fin. vers. & licet. ff. de jur. & fact. ignorant. Everhard. loc. à rat. leg. larg. num. 38.* Responsi hoc fuerit; tametsi exempla regulam non restringant, ex iis tamen de naturâ regulæ judicari posse: Qvando igitur in *d. loc. marito.* lenonis, scenici & judicio publico damnati fit mentio, inde non excluduntur alii æqvè infames v. g. qvi bina sponsalia prioribus nondùm solutis contraxit, judicio privato de criminibus furti, bonorum vi raptorum & injuriarum, condemnatus *l. 1. ff. de his qvi not. infam. l. infamem. 7 ff. de publ judic.* Ab his verò ad alios qvoscunqve viles, qvi juris infamia non laborant, inferri posse, id ipsum verò est, qvod negari qveat.

LXIV. Qvibus conseqvens videtur, nec facti infamiâ laborantem à marito hîc necari posse: cùm *d. l. marito.* nullum hujus exemplum suggerat: Qvin & aliàs cujuscunq; conditionis adulter à marito occidi posset: Siqvidem qvivis in adulterio prehensus eo ipso, qvòd prehenditur, infamiam facti incurrit; qvoniam bonis moribus qvicqvid adversum, & gravium virorum incorrupto judicio dedecere existimatur, facti gignit infamiam; eamq; incurrunt omnia turpiter gesta, qvæ, si sententia secuta esset, infamiam juris parerent *Freher. tr. de fam. publ. lib. 3. cap. 22. n. 3. & 15. in fin Hillig. ad Donel. lib. 18. com. cap. 6. in not. lit. i. circa med. pag. 284. Herm. Gochaus. d. loc. per text. in l. bonori 2. in fin. pr. ff. de obseq. parentib. & patron. præstand.* Verùm intelligitur hîc adulter non tam ob hunc actum, qvàm aliàs turpi qvadam macula adspersus, anteqvam ita à marito prehendatur *d. l. marito. 24. pr. ibi: antè fecerit. ff. ad L. Jul. de adult.* Et qvamvis verbis *d. l. marito.* non exprimatur exemplum illius qvi infamiâ facti laborat, attamen sententiâ istius legis id continetur, *ut in l. si qvis. 23. §. 1. ff. d. tit.*

LXV. Ac utut hactenùs *Num. 63.* disputata aliqvam speciem præ se ferant; Attamen communis Dd. regula, qva adulter qvicunq. vilis in actu prehensus à marito impunè occiditur, satis fundatur in ratione legis: qvæ in hac materiâ est major injuria *arg.*

l. qvod ait. 23. §. qvare. 2 ff. ad L. Jul. de adult. Jam verò dubium non est, qvin majore injuria, adeoq; majore dolore afficiatur bonus vir, si vilem qvempiam, qvàm si honestum, in adulterio uxoris deprehendat: crescit enim injuria ex personâ ejus, qvi eam fecit *l. sed si unius. 17. §. qvadam 3. ff. de injur.*

LXVI. Cæterum ex *d. l marito. 24. pr. ff. ad L. Jul. de adult.* infert Halbritt in oratione de privileg Dd. *pag. 341. vers. ex eodem.* maritum non posse privatâ vindictâ insurgere adversus Doctorem in adulterio prehensum. Qvamvis istud non tam privilegium Doctorum, qvàm qvorumvis honestorum jus commune sit.

LXVII. Sed anne dictæ *l. marito. 24. pr. ff. ad L. Jul. de adult.* per Novell *117. cap. bis qvoq;. 15.* in hoc derogatum sit, ut maritus adulterum etiam honestæ conditionis in actu prehensum enecare possit? Affirmat eqvidem *Jacob Ayrer. ad l. ut vim. ff. de just & jur. part. 1. n. 421 & duob seqq. & Bachov. ad Tr. vol. 2. disp. 32. th. 6. lit. c. vers. idem conceditur marito. pag 1277* ubi adulterum qvemvis præsumptum *in d. cap bis qvoq;.* à marito occidi posse, præsupponit, atq; pro affirmativa duas adducit rationes: qvòd (1.) illa præsumptio, qvæ ex triplici denunciatione nascitur *d. cap. bis qvoq;* plus & violentius operari non possit, qvàm ipsa in opere deprehensio. (2.) hac ratione Imp. Justinianus qvemvis occidere permittat, qvia ex eo solo censeatur adulterii convictus. Sed contrarium hic arridet: non tam ob id, qvòd Bachovii præsuppositum, qvô cujusvis conditionis virum in casu *d. cap. bis qvoq;* occidere liceat, reddatur dubium ex sententiâ *Cyni ad auth. si qvis ei. n. 6. C ad L. Jul. de adult. & Angeli ibid. circa pr.* qvi prima illa ratione utuntur per inversionem, hoc modô: non licet honestæ conditionis virum in ipso adulterii actu occidere *d. l. marito.* ergò multò minùs in adulterio præsumpto. *de qvo infr. Num seq.* Qvàm qvòd (1) constitutio *d. cap bis qvoq;* propriam ac peculiarem habeat formam, planeq; distinctam *à d. l. marito.* ut clarè ex utroq; textu apparet; adeoqve hæc ex illa limitari neqveat: ne formæ confundantur. (2) legum correctio in dubio sit vitanda *c. cum expediat. 29. de elect. in 6. Simon Vaz Barbos. loc. com. lit. L. n. 18. ibiq; citati.*

LXVIII. Non obstat prima ratio Bachovii: Resp. Qvia imò, ut habet Salycetus *ad d. auth. si qvis ei. n. 3. C. ad L. Jul. de adult.*

plus

plus operatur hæc juris præsumptio, qvàm vera in opere deprehensio: Lex enim Julia in actu prehensum occidi tantùm permittit, si in domo mariti inveniatur *d. l. marito. 24. pr. ff. ad Leg. Jul. de adult.* Sed nova constitutio etiam in locis pluribus aliis, nempe domo mariti, uxoris, adulteri, popinis & suburbanis *dict. cap. bis qvoq; pr.* Idqve ob tantam contumaciam qva suspectus ille, neglectis tot solennibus ac verè terribilibus denunciationibus, uxorem interdictam nimis audacter convenit, *ex jam dictis. & infr. Num. 94.* Nec obstat secunda ratio: Resp. Qvia *d. cap. bis qvoq;. pr. vers. illum verò.* tantùm loqvitur de judice: & posito, qvòd etiam ad maritum trahi qveat, attamen adulter iste præsumptus in longè majori est odio, ob summum denunciationum contemptum, qvàm verus, *d. cap bis qvoqve. pr.*

LXIX. (2) Ut prehendat in domo suâ tantùm, non etiam soceri *d. l. marito. 24. pr ff. ad L. Jul. de adult* nec adulteri, aliavé *gloss. in d. l. Gracchus. 4. verb. occidi potuerit. C eodem. Placentinus tr. de accusat. tit. 3. num. 12.* Ipsa verò occisio præcisè in domo mariti non reqviritur: adulterum enim fugientem maritus perseqvi atq; extra domum occidere potest *Salycet. ad d. l. Gracbus. num. 11. arg. l. qvod ait. 23. §. ult. in fin. ff. ad Leg Jul de adult. Angel. ad eandem l. Gracchus. Farinac. oper. crim part 5. qvæst 121 n. 94.*

LXX. Sed annè per domum mariti hîc intelligatur domicilium tantùm h. e. ea, qvam inhabitat, *ut supr. Num 44.* de domo patris traditum? Affirmat *Salycet. ad d. l. Gracchus, n. 10.* argumento à domo patris sumpto *ex l. nec in ea. 22. §. jus occidendi. 2. & d. loc. qvod ait. 23 § sed si. 3. ff. ad L. Jul. de adult.* Ratio dari possit, qvòd de patre dictum, multò magis in marito obtineat, utpote cui terminos angustiores qvàm patri, lex Julia præscripsit, *ut patet ex d. l. marito. 24. pr. ff. ad L. Jul. de adult.* Verùm defendi potest, maritum hîc impunè ferre, si occidat adulterum prehensum sive in domo, in qva habitat, sive propriâ, in qvâ non habitat: qvia (1) lex domũ mariti ad domicilium non restringit, ut domum patris, *juxta d. Num. 94.* à diversis autem firmè non infertur: maximè ubi agitur de pœnâ irroganda, qvia tùm in dubio ad liberandũ proniores simus *l. Arrianus. 47 ff. de oblig. & action. l. factum. 155. §. ult. ff. de reg. jur.* (2) voluntas legis, nempè ut maritus in domo sua tantùm prehendat etiam

imple-

impletur, si domus mariti sit propria, qvamvis in ea non habitet: In dubio enim ea verborum interpretatio est arripienda, qvæ responsum præbeat benignius *l. ea qva. 192. §. 1. l. semper. 56. l. jactum. 155. §. ult. l. rapienda. 168. ff. de reg. jur. l. interpretatione. 42. ff. de pæn.*

LXXI. (3) Ut uxorem sine morâ dimittat *dict. l marito. 24. §. & præcipitur. 1. ff. ad L. Jul. de adult. Salycet. ad d. l. Gracchus. n. 7.* ratio videtur, ne in crimen lenocinii incidat *l. mariti. 29. ff. d. tit. l. crimen. 2. C. eodem.* Atqve *d. l. marito. §. & præcipitur.* & hodiè in usu, nec per *Novell. 115. cap. 15.* mutatam esse, contra Bartolum, statuit *Dionysius Gothofred. ad l. mariti. 29. verb. lenocinium. ff. d. tit.*

LXXII. Forma *Novell. 117. cap. bis qvoqve. 15. pr.* marito præscripta consistit in seqq. (1) Ut habeat aliqvem cum uxore suâ adulterii suspectum *d. cap. bis qvoq;. pr. ibi: si qvis suspicatur.*

LXXIII. Exemplum hujusmodi suspecti adfert *Odofredus ad auth. si qvis ei. n 1. circa pr. C. ad L. Jul. de adult.* Si nimirùm qvis sæpè ad ostium uxoris alterius de nocte canat, & absente marito, cum eâ in loco suspecto colloqvatur. Possunt autem variæ istius suspicionis esse causæ, de qvibus vid. *Foller. pract. crim. part. 2. verb. item qvòd fuit leno. n. 12. Cothman. vol. 3. respons. 16. n. 62. usqve ad n. 96. Zanger. de qvæstionib. cap. 2. num. 207. & seqq. Farin. oper. crim. part. 5. qvæst. 136 n. 4. Christoph. Crus. tr. de indic. part. 2. cap. 6. & Dn. Carpz. practic. crim. qvæst. 60. num. 23. & seqq.* Et qvidem non opus esse, ait *Gomez. ad L. Tauri. 80. & seqq. num. 60. vers. opp. in qvantum,* ut qvis aliqvot vicibus antè fuerit inventus cum uxore, vel ut alio modo vehemens sit suspicio, sed sufficere, qvòd marito sit suspectus.

LXXIV. Verum enimverò suspicio hîc non sit planè temeraria & vana: qvia verbum suspicari *in d. cap. bis qvoq;.* intelligendum est legaliter, h. e. eô modo, ut fiat citra boni honestiq; viri contumeliam, qvam certè nemini lex fieri permittit *t. t. de injur.* Numerantur enim tria suspicionum genera; aliud temerarium, aliud probabile & aliud violentum *gloss in c. dixit Dominus. 32. q. 1. verb. suspicio.* Prius est in vituperio, nihilq; probat; sed reliqva duo sunt in laude & probationem faciunt *Cothman. d. respons. 16. n. 100.*

LXXV. Unde si maritus tam temerè suspiciosus fuerit ut taliter virum bonum adulterii suspectum insimulet, & ne probabilem

lem qvidem suspicionis causam habeat, veluti si is, cui hujusmodi sit contestatio, uxorem ejus nunqvam convenisset, aut literis aliové modo compellasset, injuriarum conveniri poterit: qvia objecta adulterii suspicio est aliqvid injuriosum; cùm prægravet famam boni viri, saltem hactenus, ut alii improbam opinionem de eo concipere qveant, tanqvam de se malam sentiendi causam præbuerit: Prout hoc inter dicta injuriosa refertur, *Tholosan. lib. 38. Syntagm. jur. cap. 2. num. 3. & seq. Altbus. lib. 1. Dicæologic. cap. 123. n. 22.* Qvò facit, qvòd suspicio criminis dicatur qvasi infamia *l. item. 15. §. aliud. 22. in fin. ff. de injur. Hillig. ad Donell. lib. 26. comment. cap. 1. in not. lit. b.* & qvòd suspectum reddere JCtus appellet infamare *l. eum. 79. in fin. ibi: hac enim res nonnunqvàm infamat. ff. de judic.* ut observavit *Donellus d. lib. 2. cap. 1. & Foller. lib. 5. rer. qvotid. cap. 11. qvem citat Hillig. d. loc.* (2) qvia maritus hìc lædit pudorem boni viri, à qvo suspicio criminis est aliena *l. civile. 5. C. de furt. c. oves. 6. qvæst. 1.* Proferens autem tale qvippiam, qvod alicujus pudorem lædit, injuriarum tenetur *d. l. item. 15. §. generaliter. 27. in fin. ff. de injur.* qvæ injuria tantò major est, qvòd hic in præsentiâ trium fiat testium *l. prætor. 7. §. atrocem. 8. d. tit.* (3) *arg. l. si verò. 5. §. qvi pro rei. 1. ff. qvi satisd. cog.* ubi fidejussor, pro rei qvalitate satis locuples, judicio sistendi causâ oblatus, si recusetur, ut non satis locuples, injuriarum agere potest: multò magis igitur injuriarum aget vir bonus, si ita adulterii suspectus efferatur; cùm id magis injuriosum sit, qvàm non-locupletem dici.

LXXVI. Obstat, qvod injuria non nisi ex affectu seu animo injuriandi proveniat *l. illud 3. §. sanè. 1. ff. de injur.* Maritus autem in casu proposito talem non habeat; tùm qvod jure suo utatur *arg. l. injuriarum. 13. §. is qvi. 1. d. tit.* tùm qvòd denunciet, non ut infamet, sed ut dehortetur ab adulterio: Qvæ duo maritum hìc eò magis juvare possint, qvòd causa qvælibet, etiam fatua & injusta, à dolo & contumeliâ excuset *Wesemb. par. de injur. num. 8. in fin. per l. igitur 12 § & generaliter. 3. ff. de liberal. caus.*

LXXVII. Sed respondetur (1) maritus non potest dici jure suo uti qvod planè hìc nullum est; jus enim denunciandi ei conceditur, si vehementem aut saltem probabilem suspicionis causam habeat; non etiam, si planè nullam, *ex dict. sub Num. 47. & seq.*

(2) excusationi ejus, qvòd non infamandi causâ denanciet, hoc in casu non dabitur locus, utpote qvo absqve causâ & sic illegitimè procedit; cumqve per se injuriosum sit, virum bonum, sine ullâ causâ, adulterii suspectum efferre *ex dict. sub Num. 75.* utiqve contra eum militabit præsumptio, qvòd animum injuriandi habeat: qvandoqvidem ex illato sui naturâ injurioso animus injuriandi præsumitur *l. si non convitii. 5. pr. C. de injur. Geil. lib. 2. obs. 106. num. 1.* Qvin nec excusabitur maritus, si dicat, se ignorasse, qvòd verba illa fuerint injuriosa: qvia tam resupina existimatio & crassa ignorantia non excusat *l. servius. 4. ff. Quod vi aut clàm. l. nec supina. 6. ff. de jur. & fact. ignorant.* omninò enim scire debebat, virum bonum sic tractandum esse, ut nec dicto nec facto sugilletur. Cæterùm *d. l. igitur. §. & generaliter.* agit de casu diverso, & qvidem singulari, ubi ob summum libertatis favorem, pro eo, qvi etiam ex non justis rationibus, sine calliditate tamen, putavit se liberum, inqve libertate moratus est, respondetur qvòd possessoris commodo fruatur.

LXXVIII. (2) Ut tribus contestationibus eum admoneat de uxore vitanda *d. cap. his qvoq; pr.* Qvæ contestationes non possunt fieri simul uno contextu *Nevizan. sylv. nupt. lib. 1 n. 105* qvia ubi actus aliqvis sæpiùs fieri reqviritur, ibi verborum iteratio per unum contextum non sufficit, nisi specialiter concedatur *arg. clem. qvamvis. 2. de appellat.* Nec enim, si tres illæ contestationes uno contextu fierent, v. g. abstine, abstine, abstine! id esset sæpiùs contestari, sed sæpiùs loqvi, ut in simili ajunt *Bart. in l. si convenerit. 4. num. 3. ff. de pignorat. act. & Castrens. ibid. n. 10.* exemplo *l. Mævius. 66. §. eum qvi. 5. in fin. ff. de legat. 2.*

LXXIX. Reqvirit autem *Nevizanus d. loc.* tale intervallum inter qvamlibet contestationem, ut ne omnes una & eâdem die fiant *arg. l. inter. 10. ff. de publ. jud.* Sufficere tamen unum intervalli diem, addit *Neviz. ibidem*, ubi simul ad evitandam omnem dubitationem svadet, ut à primâ contestatione saltem decem, velut *in l. promissor. 21. §. si sine die. l. in fin. ff. de constitut. pecun.* & à secundâ tres dies expectentur.

LXXX. Verùm tentari posset, trinas illas contestationes etiam una die justè fieri; si eâdem die novæ suspicionis causæ emergant,

gânt, ut si suspectus post primam contestationem illicò uxorem conveniat, & rursùm post secundam: qvia tempus *in d. Novell. 117. cap. hu qvoqve.* non definitum, arbitrio mariti commissum intelligitur *arg. l. 1. §. cùm dicit tempus. 2. ff. de jur. deliberand.*

LXXXI. Nec obstat argumentum *ex d. l. inter. 10. ff. de publ. judic.* petitum, utpote à diversis: Hîc enim reus absens ideò neqvit intra triduum peremptoriè citari & dehinc damnari, qvòd justa ratione abesse possit; Illic verò nulla est suspecto causa, qva de celeritate contestationum qveratur: qvorsum enim deliberandi spatium? & qvid ei cum uxore aliena, ut velit in longum descendere consilium, abstineat illâ, nec ne? abstinere eqvidem ei haud erit difficile, si vir alioqvi bonus est; qvin etiamsi eam vel honesta de causa accedere posset; tamen unicâ etiam contestatione facta satis causæ foret, ut per alium id conficeret, atqve sic adulterii suspicionem, & conseqventer ipsum periculum à se moveret: Certè illius nihil interest, unâ, an diversis diebus ter ita moneatur, qvoniam solâ suspectæ abstinentiâ discrimen evitare potest; cùm econtrà maximè intersit mariti, ut tantò citiùs procedat, ob periculum moræ; qvoniam intermedio tempore uxor adulterio suspecta in pejus proficere, idqve ipsum, qvod maritus suspicabatur, effectum dari qveat.

LXXXII. Qvamlibet etiam contestationem demùm fieri debere post novam conventionem suspecti & uxoris, adeò ut pro forma hîc trinæ tam allocutiones, qvàm denunciationes seu contestationes reqvirantur, statuit *Jacob. de Bellovis. ad auth. ut liceat matri & aviæ. §. his qvoqve. collat. 8. columN. 2. oppos. 3.* qvem refert *Gomez. ad L. Tauri. 80. & seqq. num. 60. circa med.* Verùm hanc ejus opinionem rejicit *Gomez. ibid.* ideò, qvòd legislator istuc non reqvirat, sed de tribus contestationibus tantùm loqvatur.

LXXXIII. (3) Ut qvævis contestatio trium virorum fide dignorum testimonia habeat *d. Nov. 117. cap. his qvoqve. 15. pr.* Ratio hæc subesse videtur, ut ex hujusmodi testimoniis contestatio fit tantò gravior & terribilior ad dehortandum ab adulterio: Et æqvipollet hæc contestatio à tribus viris honestis subscripta instrumento publico *l. scripturas. 11. in fin. C. qvi potior. in pign. habeant.* Possunt autem verba habere trium virorum testimonia duplici modo

accipi: Uno, si insinuatio contestationum fiat in præsentia trium virorum, qvo ferè sensu concepta est *Auth. si qvis ei. C. ad L. Jul. de adult.* Altero, si contestationes illæ sint à tribus viris subscriptæ: Utroqve enim modo verum est, eas trium virorum testimonia habere. Posteriore tamen modo necesse est, ut contestationes suspecto insinuentur per nuncium Judicii, aliove legitimô modo; cùm vel ex decem pluriumvé subscriptione de earum insinuatione l[illegible] constare qveat. Atqve sic in utroqve casu maritus possit evadere impunè, si post trinas contestationes factas, & formâ *d. Novell. 117. cap. his qvoq. pr.* in cæteris observatâ suspectum occidat.

LXXXIV. Notarium qvoqve publicum hic adhibendum putat *Odofredus ad d. auth. si qvis ei. C. ad L. Jul. de adult. num* [illegible] *vocato tabellione & tribus testibus.* Sed necessitatis id non esse, tradit *Gomez. ad L. Tauri. 80. & seqq. num. 60. in fin.* Cujus sententia vel ideò est indubia, qvòd *d. Nov. 117. cap. his qvoqve.* tabellionis haud meminerit.

LXXXV. (4) Ut contestationes fiant in scripto: Scripturam enim pro ipsâ formâ hîc reqviri, ostendunt verba ex scripto, (i.e in scripto, juxta phrasin Latinorum, sic *Cæsar lib. 1. bell. Gall.* ex vinculis causam dicere. *& Cic. lib 3. offic.* ex tempore officium qværitur; h. e. in vinculis, in tempore, ut observavit *Thomas Linacer de emendat. structur. Latin. serm. lib. 1. tit. e & ex pag. 75.*) qvæ ter exprimuntur & qvasi inculcantur *in pr. d. cap. his qvoq.* additâ particula si, qvæ conditionem importat *l. 1. pr. ibi: si profiteatur. ff. de offic. ejus cui mandat. est jurisdict.* Ratio dari possit qvòd in re tanti momenti legislator eò cautiùs procedi voluerit, ut videlicet is, cui ita denunciatur, jus illud, ceu planè singulare, satis percipere, reiqve gravitatem certo judicio ponderare qveat. Ex qvo apparet, argumentum à contrario sensu, qvod aliàs in jure est fortissimum *l. 1. pr. vers. Hujus rei. ff. de offic. ejus cui mandat. est jurisd.* & hîc locum habere, videlicet, ut is, qvi hujusmodi contestationes non in scripto, sed vivâ voce [illegible] testibus suspecto insinuat, propter formã ita à [illegible] non sit planè impunis.

LXXXVI. At[illegible] obstat (1) qvòd d. verba ex scripto, non dispositivè, sed narrativè concepta videantur; [illegible] qvibus argumentum à contrario sensu haud procedit, secundum *Everhard. in*

top.

top. loc. à contrar. sens. n 13. Resp. Imò verba illa dispositivè concepta sunt qvia *l. Nov. 117 cap. b. quoque.* non est talis constitutio, qva princeps interroganti ad facti narrationem rescribit, qvales sunt pleræqve LL. Codicis, ex qvibus eqvidem non benè ducitur argumentum à contrario sensu *Bachov. ad Tr. vol 2. disput. 7. thes. 11. lit. c. pag. 384. in fin. Anton Fab 13. conject. 2.* Sed edictum, qvo, ut describunt *Theophil. in § sed & qvod principi. 6. Instit. de jur. natural. gent. & civil. Henric. Hahn in observat. ad Digestor. lib. 1. tit. de constit. princip. verb. vel per epistolam. pag 89.* princeps non interrogatus, sed spontaneo ac proprio motu de republ. jus constituit: Qvippe Imperator *in d. cap. hu quoq.* casum cum circumstantiis figurat qvibus observatis maritus impunè occidere qveat, & igitur neglectis neqveat: Alìàs si verba illa ex scripto narrativè tantùm concepta essent; utiq; & hæc verba habentes testimonia trium virorum &c. talia forent: atq; hinc inferri posset ejusmodi contestationes etiam valere sub præsentiâ duorum testium, & qvidem vel fœminarum: Id qvod textui repugnat.

LXXXVII. Obstat (.) qvòd testes idem vivâ voce contestari possint, qvod in scriptis. Resp. In formis non admittitur æqvipollens *l. ait prætor. 3. §. fin. cum duab. seqq. l. qui per salutem. 33. ff. de iurejurand. Simon Vaz Barbos. loc. com. lit. F. n. 51. in fin.* Scripturam verò hic pro forma reqviri, *supr. Num. 85* probatum est.

LXXXVIII. Formula hujusmodi denunciationum seu contestationum traditur *a Nevizano in [illegible] lib. 1. n. 102.* ad hunc ferè modum. Ego N N hisce literis contestor, protestor & denuncio tibi N N qvòd habeam te suspectum adulterii cum uxore meâ. Qvare te admoneo, ut eâ imposterùm abstineas, nec ullô modo cum ea convenias aut loqvaris. Qvod si eam, neglectâ hac meâ admonitione, rursùm convenire ausus fueris, denuncio, protestor & contestor iisdem literis me contra te usurum remedio & executione mihi à jure concessis. Et ut majorem fidem huic meæ denunciationi adhibeas, eandem ex scripto fieri, & à tribus ad hoc vocatis testibus subscribi, curavi, Actum N. die N. Anno N.

N. N.

In fidem hujus subscripsimus

N N. N.N. N.N.

idq; denunciationis instrumentum maritus suspecto mittet per nuncium curiæ, qvi judici actum insinuationis cum circumstantiis referat: Relationem verò Judex actis inferat. Vel per Notarium publicum cum duobus testibus, qvi actum insinuationis instrumento publico corroboret *Nevız. d. loc.*

LXXXIX (5.) Ut maritus post tres contestationes suspectum cum uxore suâ inveniat in domo suâ, aut uxoris, aut adulteri, aut popinis, aut suburbanis *d. Novell. 117. cap. bis qvoq;. pr.*

XC. Sed utrùm in qvinq; locis hîc enumeratis tantùm, an verò qvovis in loco suspecto taliter inventus occidi qveat? Prius affirmant *Odofred. ad auth. si qvis ei. n. 1. circa med. C. ad L. Jul. de adult.* ubi tradit, inventum in alio loco privato non posse occidi, sed capi, & convocatis tribus testibus judici præsentari. *Rittersh. f. ad Novellas Imp. Justinian. part. 12. cap. 5. n. 3. pag. 677. & Matthias Stephan. ad d. Novell. 117. n. 19. pag. 609.* Qvorum opinio probari potest (1.) per particulam si *in d. cap. bis qvoq;* qvæ arguit, marito demùm sub conditione hanc perimendi licentiam esse, si in aliqvo horum qvinq; locorum ejusmodi suspectum inveniat *arg. l. 1. pr. verf. hujus rei. ff. de offic. ej. cui mandat. est jurisdict.* (2.) qvia *in d. cap. bis qvoq;.* fit oppositio horum qvinq; locorum & aliorum, *ibi: si verò in alio loco talem invenerit.* (3.) qvòd hæc perimendi licentia exorbitet à ratione juris communis: adeoq; velut odiosa sit restringenda *c. 1 § ille vero. in fin. de fil. presbyt. in 6.* (4.) facit huc simile in terminis L. Juliæ, qvæ licet marito jus occidendi concedat, si qvem in adulterio uxoris inveniat; (qvi actus, qvantum ad occidendi licentiam, æqvipollet inventioni suspecti cum uxore post trinas contestationes:) id tamen non facit indistinctè, sed pro diversitate loci, si nempe in domo suâ, non etiam soceri alteriusvè deprehendat *l. marito. 24. pr. ff. ad L. Jul. de adult.* (5.) qvia marito, contra alibi sic inventum, aliud in promptu est remedium, scil. ut eum capere & judici tradere qveat, non aliâ probatione adstrictus, qvàm ut tribus ostendat testibus, se eundem cum uxore suâ reperisse: cùm reus ex hoc solo adulterii pœnæ subjiciatur, ne qvidem habitâ qvæstione, an verè id commiserit *d. cap. bis qvoq;. pr. verf. si verò in alio loco. & §. 1.*

XCI. Posterius verò amplectuntur *Bald. in d. auth. si qvis ei. pr.*

ci. pr. Nevizan. sylv. nupt. lib. 1. n. 109. in pr. Petr. Caballus tr. de omni gener. homicid. n. 45. vers. Hoc tamen intellige. Farinac. oper. crim. part. 5. quæst. 121. n. 125. & Johan. Brunneman. in C. ad d. auth. si qvis ei sol. 112. dum generaliter loqvuntur, taliter repertum in loco suspecto, (velut in conclavi januis clausis, domo cellave repagulis munitâ, segetibus, sylvis densis, lecto ipso, ut in simili locum suspectum explicat *Christoph Crusius tr. de indic. part. 2. cap. 7. n. 8. in fin.*) necari posse, videlicet ubi coëundi occasio est, ut declarant *Bald. Farinac. & Brunnem. d. loc.* Idq; probatur (1.) qvia ratio, cur in popinis & suburbanis cum uxore inventus occidi qveat, in qvolibet loco suspecto militat. nec enim potest dari propior legis ratio, qvàm qvòd in iis scortationi materia & facultas dari soleat, in popinâ qvidem ob intemperantiam, ubi ligurire ac heluari solitum, *ut post Vallam in Rauden* loqvitur *Petr. Rebuffus comment. ad tit. de V. S. l. in lege censoria, 203 in fin. verb. coqui. vers. est autem. pag. 903.* qvò facit *l. palam. 43. §. siqva. 9. ff. de rit. nupt. & l. qvæ adulterium. 29. C. ad L. Jul. de adult.* In suburbio autem propter solitudinem, utpote rei Venereæ maximè accommodatam. (2.) per argumentum de absurdo. (qvod arguendi genus in jure passim usurpatur, *velut in l. nam absurdum. 7. ff. de bon. libertor. l. qvi usumfructum. 3. ff. Si ususfr. petat & alibi, Everh. loc. 23. n. 1.*) Etenim si dictum *cap. hic qvoq.* præcisè intelligatur de popinis & suburbanis in specie, seu qvà talibus; seqvetur, suspectum illum nec in lupanari aut lenonis gurgustio cum uxore inventum occidi posse. Id qvod absonum, cùm hæc ipsa loca scortationi principaliter sint destinata atq; hinc dolor mariti longè fit major; In popinis verò & suburbiis ex accidenti ad eam deveniri soleat. (3.) qvia hîc agitur de casu pœnali, qvo, si ponas, dubium esse, an maritus, qvi taliter inventum alibi in loco æqvè suspecto necavit, puniendus sit, nec ne, arripienda est occasio ad liberandum *l. factum. 155. §. in pœnalibus. 2. l. rapienda. 168. ff. de reg. jur. c. in pœnis. 49. d. tit. in 6. l. Arrianus. 47. ff. de oblig. & act.*

XCII. Non obstant rationes pro opinione priori adductæ: Nam responderi potest ad (1) qvòd conditio illa non restringatur ad popinas & suburbia, qvà talia sed ad qvævis loca suspecta h. e. adulterio patrando accommoda: cùm appellatione popinæ

& sub-

& ſuburbii hîc veniat locus, ubi detur occaſio ſcortandi, *ex dict.* Ad (2) qvòd illa qvinqve loca non opponantur aliis æqvè ſuſpectis, ſed non-ſuſpectis, i. e. in qvibus non detur illa occaſio, qvæ in popinis & ſuburbiis ſolet: Nec enim ſenſus eſt *d. cap. his qvoqve.* maritum, ſi talem cum uxore inveniat extra domum ſuam, vel uxoris vel adulteri, in loco etiam maximè ſuſpecto, dummodò non in popina aut ſuburbio, occidere non poſſe: cùm hoc modo ſalvis verbis legis, ſententia ejus circumveniatur *arg. l. contra 29 ff. de legib.* Ad (3) qvod hîc agatur de pœnâ evitanda, qvo caſu etiam exorbitantia ob ſimilem vel majorem rationem extenduntur *Everhard. loc. à ration. leg. larg. num. 55. & ſeq.* Qvinimò hîc propriè nulla fit extenſio; cùm ipſo vocabulo popinæ & ſuburbii qvilibet locus ad libidinem explendam idoneus contineatur, *ex adducta 1. ratione.* Ad (4) qvod ſimilia admodùm langvidè probent *Struv. tar. axiom. leg. cent. 4. decur. 2. axiom. 1.* & qvòd ſimile illud ex L. Julia in ipsâ parte, qva cum *d. cap. his qvoq.* confertur, ſit diſſimile. Etenim Lex Julia non niſi in domo mariti taliter prehenſum occidi permittit, dum extenſionem clarè prohibet *d. l. marito, domi ſuæ, non etiam ſoceri:* Id qvod in *d. cap. his qvoq.* non apparet. Ad (5) qvod nulla ſit conſeqventia: qvia aliàs marito nunqvam hoc jus competeret, utpote cui ſemper liberum, occiſione poſthabitâ, talem accuſare; cùm nullâ legis neceſſitate ad occidendum aſtringatur.

XCIII. An autem adulterô, *juxta d. Novell. 117. cap. his qvoqve. 15. pr.* occiſô, neceſſe ſit, ut maritus uxorem dimittat, velut in caſu *d. l. marito. 24. §. 1. ff. ad Leg. Jul. de adult.* reqviritur, de qvo actum eſt *ſupr. Num. 71?* Nego: qvia (1) textus in *d. cap. his qvoqve.* id non reqvirit (2) caſus *d. l. marito.* à caſu *d. cap. his qvoq.* eſt planè diverſus, *ut ſupr. Num. 67. verſ. qvàm qvòd.* eſt demonſtratum: Etutiq. diverſa ſunt, verè in adulterio prehendi, & præſumptivè: à diverſis autem non rectè infertur, maximè in re odioſa, qvalis eſt dimiſſio uxoris.

XCIV. Obſtat (1) qvod eadem ratio eſſe videatur adulterii veri & à Lege in *d. cap his qvoq.* præſumpti: qvia adulter iſte præſumptus ex hoc ſolo, qvod poſt tres conteſtationes cum uxore fuerit inventus, pœnæ adulterii ſubjicitur, nullâ aliâ ratione qvæſitâ

d. cap.

d. cap. bis qvoq. in pr. verf. illum verò. Refp. Loqvitur hæc conftitutio tantùm de viro illo fufpecto, qvæ, ut odiofa & exorbitans, ad uxorem extendi neqvit *arg. cap. 1. verf. ille verò. in fin. de filiis presbyteror. in 6.* Et ratio iftius pœnæ eft nimia contumacia, qva fufpectus ille tres folennes mariti denunciationes neglexit, qvæ contumacia ceffat in uxore, ut cui apud maritum habitanti non ita denunciatur: Qvin pofsit uxor etiam infons & invita à fufpecto illo attentandæ pudicitiæ gratiâ compellari; Id qvod in cafu, qvo maritus uxorem retinet & affectione maritali ulteriùs profeqvitur, eft præfumendum, cùm non fit verifimile, eum uxorem, qvam fcit adulteram, effe retenturum; Atqve hæc fententia conftabilitur ex eo, qvod matrimonii favor fit maximus *argum. l. 1 ff. folut. matrim. Dn. Carpzov. lib. 2. jurisprudent. conſiſt. tit. 3. definit. 52. num. 10. in fin.* & qvod opinio favens matrimonio fit præferenda opinioni minùs faventi *c. licet ex qvadam. 47. in fin. verf. Tolerabilius eſt enim. X. de teſtib. & atteſtat. Dn. Carpz. d. lib. 2. tit 2. definit. 24. num. 12.* Obftat (2) qvod etiam uxor, poft tres conteftationes fufpecto infinuatas, in colloqvio cum eo prehenfa, ut adultera puniatur *d. cap. bis qvoqve. §. 1. ibi: utrasqve perſonas. & ibi: illi ſicut adulteri puniuntur.* Refp. Agit *d. §. 1.* de eo tantùm cafu, qvo collocutio fit in ecclefia, tunc enim causâ cognita uterqve, fi fcilicet & uxor fufpecta fit, à judice punitur, ob violationem loci fanctisfimi, ut innuunt verba finalia qvi fanctisfima loca violare præfumunt *d. §. 1.* Obftat (3.) qvòd adulter non pofsit præfumi, nifi etiam adultera præfumatur, ex naturâ relatorum. Refp. eft qvidem & hîc aliqva præfumptio contra uxorem, fed non tanta, qvanta contra virum, qvi tres ejusmodi conteftationes fprevit, & facilè illa præfumptio eliditur per aliam, nempe fi maritus uxorem fuapte retineat: Nimirùm fufpecti illius impudentisfimus conatus toties iteratus hîc pro effectu habetur, qvòd nihil omiferit in attentandâ uxore alienâ, qvo pudicitiam ejus expugnaret; exemplo illius, qvi cum telo hominis necandi causâ ambulat, in qvo itidem affectus pro effectu punitur *§ item lex Cornelia. 5. Inſt. de publ. judic. l. is qvi. 7. C. ad L. Cornel. de ſic. & l. 1. pr. ibiq. Gothofred. ff eod.*

XCV. Finis iftius juris effe videtur (1.) ut gravitas jufti doloris habeat levamentum ac folatium *arg. l. capitalium. 28. §. famo-*

fis. 15. ff. de pæn. junctâ l. si adulterium. 38. §. Imperator. 8. ff ad L. Jul. de adult. qvod ipsum ex hac ultione capiunt pater & maritus: qvia

——— ——— ——— minuit vindicta dolorem

Ovid. lib. 1. amor. eleg. 8. sub fin. & solatium affert ei, qvi accipit injuriam *Senec. lib. 1. de clement cap. 21. pr.* imò nil dulcius ultione Læsis *Qvintilian. declamat. 381* atq; est vindicta bonum vitâ jucundius ipsa. *Juvenal. Satyr. 13.* (2) ut metu istius occidendi licentiæ improbi ab adulterio deterreantur & avocentur *arg. l. si qvis fort. 6 §. si qvos comitum, 1. in fin. l. si pœna 20. ff. de pæn. d. §. famosos Nevizan. sylv nupt. lib. 1. n. 90. fol. 55. ibi: saltem timore maritorum abstinebunt adulteri.* Qvòd pertinet, qvod ait *Odofredus ad auth. si qvis et [illegible] C. ad L Jul. de adult.* Jus dictæ *Novell. 117. cap. hu qvoq. 15.* positum esse propter fatuos homines (scil. ab instituto revocandos) qvi uxoribus alienis insidiantur, ut eas corrumpant (3.) ne adulterium ob defectum probationis abeat impune *A Jons. Postat. ad Evang. Matthæ cap 5. qvæst. 113. pag. 157. lit. d. vers. dicendum.* ubi, Legem hoc ideò permisisse, autumat, ne, si in adulterio inventum non liceret patri vel marito occidere, tale crimen qvodammodò impunè committeretur: qvia fortasse id posteà probari non posset, si judicialiter agendum esset.

XCVI. Effectus est impunitas: occidi enim leges permittunt *ex dict.* aliàs non esset occidendi jus. *marito. 24. §. ult. [illegible] ff. ad L. Jul. de adult.* seu licentia *Novell. 117. cap. hu qvoq. 15* Qvod autem fit legitimè, pœnam non meretur *l. Gracchus. 4. C. eod.*

XCVII. Sed undè etiam impunitati locus esse possit, si pater vel maritus, adulterô taliter occiso deprehensionem in adulterio neqveat probare testibus? Sic certè, Si circumstantiæ id svadeant: Etenim casus hic de eorum numero est, qvæ occultè fieri solent. adeoq; difficilis probationis sunt, in qvibus loco probationis sufficiunt præsumptiones ac indicia ad liberandum reum *arg. l. non omnes. 5. §. à barbaris. 6. l. desertorem. 3. §. sed [illegible] ff. de re militar. Novell. 5. cap. 2. §. Si verò is qvidem. 2* Id qvod in specie hujus materiæ innuit textus *in l. capite 25 §. qvod adjicitur. ult. juncto pr. ff. ad L. Jul. de adult.* ubi deprehensio in adulterio probatur etiam per testes posteà adductos, qvi utiq; deprehensionem in actu vide-

re neqvierunt: Itaq; oportet, ut testes hîc admittantur vel de auditu alieno, (qvò inclinare videtur *Gothofredus ad d. § qvod adjicitur*, ubi sic ait: Testes hîc qvid deponent? An se vidisse Titium captum, qvem dicebant alii captũ in adulterio? si hoc dixeris, hoc singulari casu testimonium de auditu alieno admiseris contra *l. testium. 18. ibi: sub præsentia sua. C. de testib.*) nempe dicentes, ex patre vel marito irato se audiisse, qvòd adulterũ in filiâ vel uxore invenerit; vel saltem testantes de signis ab adulterio relictis, ex qvibus colligi possit, deprehensionem in actu factam fuisse. Et igitur, si pater vel maritus aliàs fuerit vir bonus & pacificus, ejus adfirmationi hîc fides habebitur *arg. d. §. à barbaris.* æqvum enim est, ut boni nominis sinceritas bonis sit patrocinio, & ut nigri nominis macula famosis sit detrimento, ut loqvitur in simili *Dambouder. prax. crim. cap. 76. n. 29 & seq.* Ac ita qvotidiè pro defensione accusati de crimine, hujusmodi articulos; qvòd semper fuerit nominatus & habitus boni nominis & famæ, dari testatur *Eberhard. loc. à temp. ad temp. n. 4.* Qvibus positis, patri vel marito illi credetur, etiamsi adulter non in domo ejus, sed via publ. vel alibi occisus jaceat, si eum in fugâ demùm se apprehendisse dixerit: Et multò magis, si juxtim appareant vestigia adulterii, ut, si adulter inveniatur occisus in lecto vel cubiculo mariti; si nudus, vel nudo saltem gremio. Qvin etiam pro patre tùm, ubi cum adultero simul & filiam occidit, violenta est præsumptio, qvòd eos in adulterio prehenderit; siqvidem affectio patris plerumq; consilium pro liberis capit, ut filiæ, etiam in adulterio inventæ, parcat *l. nec in ea. 22. §. fin. ff. ad Leg. Jul. de adult.* adeoq; e minùs verisimile est, eum extra hunc casum filiam unà cum viro alieno necare voluisse. Idemq; erit, si patre adulterum occidente, filia interim aufugiat, nec à patre in gratiam recipiatur: namq; filiam adulterii falsò arguere, atq; ob id abdicare, à paterno affectu planè alienum est *arg. l. non solùm. 67 §. 1. ff. de rit. nupt.*

XCVIII. Huc pertinent tradita *à Gomezio ad L. Tauri 80 & seqq. n. 56. & seq.* ubi, dùm de jure regni Hispan. loqvitur, qvo marito etiam uxorem necare licitum, sic ait: Utilis & necessaria est qvæstio, itemq; notabilis & qvotidianus articulus; si maritus occidit uxorem & adulterum repertos in flagranti crimine, sed non

potest probare, qvaliter eos invenerit adulterando, qvomodo se excuset? Et respondet ibidem, qvòd, si tales reperiantur occisi in eodem lecto, vel alio secreto loco, nudus cum nudâ, ex hoc satis constet, eos in flagranti adulterio repertos fuisse, (1) *arg. c. literis. 12. X de præsumpt.* (2) qvia in dubio qvis ibi occisus præsumatur, ubi reperitur. (3) qvia in delictis qvando agitur de reo absolvendo, in dubio semper intelligi debeat aliqvid esse factum tempore & loco licito potiùs, qvàm illicito, ut excusetur à delicto *arg. l. meritò, 51. ff. pro soc.* (4) qvia in criminalibus probetur defensio etiam per solas conjecturas & præsumptiones: Sin verò reperiantur occisi non in eodem lecto, vel secreto loco, nudus cum nudâ, sed vestiti, & tali qvidem in loco, ubi, si vivi reperirentur, non esset contra eos tam violenta adulterii suspicio, non excusetur maritus, etiamsi dicat, se invenisse eos adulterando. *Hactenùs Gomezius.*

XCIX. Cognationem hoc cum jure habet jus occidendi (1) raptorem fœminæ, ejusq; auxiliarios in flagranti crimine deprehensos, raptæ parentibus, consangvineis, tutoribus, patronis & dominis concessum *l. un. pr. C. de rapt. virgin.* (2) stuprum sibi vel suis vi inferentem *l. 1. §. item. Divus. 4. ff. ad L. Cornel. de sicar.* (3) aggressorem vitæ periculum intendentem *l. is qui. 2. l. si alleges. 4. C. d. tit.* P. H. O. *artic. 139.* (4) transfugam *l. ejusdem. 3. § ult. ff. ad L. Cornel. de sicar.* (5) desertorem militiæ, si capienti armis resistere conetur *l. si desertores. 2. C. de Desertor. Boccer. class. 6. disp. 2. thes. 6.* (6) latronem publicum *l. 1. & 2. C. qvand. lic. unic. sin. jud. se vindicar.* etiamsi non ipse prior invadat, aut telo se defendat *Hilliger. in Donell. enucleat. lib. 17. commentar. cap. 2. in not. lit. O. pag. 12.* ratio est qvia sufficit, qvòd sit latro publicus, eò enim ipso, qvòd talis est, invadere intelligitur *d. l. 1. ibi: qvod intendebat.* adeoq; is, qvi latronem publicum occidit, invadenti resistere intelligitur. (7) furem nocturnum jure Divino *Exod 22 vers. 2.* & canonico *c. si perfodiens. 3. X. de homicid. voluntar. vel casual.* ubi ratio additur, qvia noctu non potest discerni, an ad furandum, an verò occidendum venerit. Jure civili ut fur nocturnus impunè occidi possit, reqviritur primò testificatio cum clamore *l. itaq. 4. §. 1. ff. ad L. Aqvil.* Secundò ut sine periculo ei parci non potuerit *l. furem. 9. ff. ad Leg. Cornel. de sicar.* Qvæ duo aut à Triboniano aut ab interpretatione prudentum provenisse.

venisse statuit *Bachovius ad Tr. vol. 2. disp. 30. thes. 2. lit. b. pag. 1068. & seq.* eò qvòd Lege 12. tab. fur nocturnus simpliciter & qvoqvo modo occidi permittatur, & meritò hic excusari debeat, qvi non exclamavit, qvippe qvod periculum sit, ne fur clamore excitato extrema tentet; & si fortè fur jam cubiculum ingressus sit, præsertim ab hominibus remotius, nimis serum ab exclamatione sit auxilium, si alter latronis animo venerit, aut incipiat induere animum latronis. (8) furem diurnum, telo se defendentem *l. si pignore. 54. §. furem 2 ff de furt. d. l. itaqve. 4. §. 1. in fin. ff. ad L. Aqvil. c. si perfodiens 3 X de homicid* & similes.

C. Et juri *d. Novell. 117. cap. his qvoqve. 15. pr.* qvodammodò simile est jus canon. qvo sacerdos de qvacunqve fœmina scortationis crimine suspectus, post primam, secundam & tertiam admonitionem inventus cum eâ confabulari, de hoc ipso excommunicatur *c. si qvisqvam. 2. X de cohabitat. cleric.*

CI. Adversatur huic juri occisio adulteri vel non in adulterio prehensi, cum hujusmodi deprehensio ipsum fundamentum istius juris, adeoq. impunitatis sit, *ex dict. sub Num. 1. lit. i. hac part. 2.* vel in eo qvidem prehensi, sed facta aut ab alio, qvàm patre seu marito, *supr. Num. 12. & infr. Num. 106.* aut qvidem à patre vel marito, verum contra formam legibus præscriptam, etenim qvod in terminis legitimis est impune, id extra eos, utpote tùm illegitimè factum, pœnam meretur *l. Gracchus. 4. C. ad Leg. Jul. de adult. infr. Num. 110.* aut etiam juxta formam illam, sed iis casibus, qvibus dolor justus aut omninò cessat *infr. Num. 123.* aut ad occidendum non est sufficiens *inf. Num. 124. & seq.*

CII. An vero patri vel marito mitiganda sit ordinaria Legis Corneliæ pœna, si eum, qvem occidit, non qvidem in adulterio invenerit, sed tamen id jam antè commisisse probare qveat? Negat eqvidem *Anton. Gomezius ad L. Tauri 80. & seqq. num. 58.* hac potissimùm ratione: qvia, ut aggressorem ex intervallo occidens ordinariâ pœna afficitur *tit. ff. & C. ad L. Corn. de sic.* Ita & hoc casu pater vel maritus. Verùm inspiciendæ hic sunt circumstantiæ: Etenim constitit patri vel marito de adulterio vel ante occisionem, vel post demùm: Posteriore qvidem casu negativa sententia non habet dubium; qvamvis enim ad probandum admissus, adul-

terium probaret, ei tamen neqvaqvam proficeret, cùm illum non ut adulterum occiderit, adeoqve nec justam iræ causam habuerit, qvæ pœnam homicidii mitigaret; qvia de ignoto crimine non potuit incalescere, ut proinde frustrà hîc ad probandum se offerret. Sed priore casu pœna mitigabitur, si statim simul ac de adulterio commisso sibi constiterit, durante ira & perturbatione adulterum occiderit: qvia ex iræ calore interficiens ordinariam Legis Corneliæ pœnam evitat, si justam iræ causam habeat *arg. l. si adulterium. 38. §. Imperator. 8. ibi: ultimum supplicium remittitur, cùm sit difficillimum, justum dolorem temperare. ff. ad L. Jul. de adult. Valentin. Voltz. comment. ad L. Corn. de sicar. cap. 5. per tot. Farinac. oper. crim. part. 5. qvæst. 121. num. 115 Treutl. vol 2. disp 32. thes. 6. sub lit. c. & ibi Bachov. pag 1276.* ubi tradit, pœnam mitigari, duobus concurrentibus (1) si occisio fiat durante adhuc irâ & perturbatione (2) si justa sit iræ causa. Ratio rationis est, qvòd Lex Corneliа reqvirat dolum malum *tit. ff. & C. ad Leg. Corn. de sic.* hunc autem justus iræ calor excludat *Voltz. d. cap. 5. num. 2.* Nec enim cum Gomezio *dict. loc.* restringendus est textus *in d. §. Imperator.* ad solum casum, qvo adulteri in flagranti crimine sunt reperti: qvia ratio ejus est generalis, & ideò ipsum jus ad consimiles casus extendi poterit, *secundùm top. à ratione legis larga Everhard. loc. 79 Schickard. loc. 14.* Hinc subsumitur: Atqvi pater vel maritus taliter in prædicto casu interficit; qvippe eo ipso, qvòd illicò, post compertum adulterium hoc facit, satis arguitur calorem iræ subfuisse; sed & justam iræ causam habet; undecunqve enim & qvalitercunqve ei de adulterio constet, sive ex indicatione eorum, qvi adulterum in actu prehenderunt, sive ex rumore vulgi, aliave suspicione, dummodò probet tale adulterium commissum, non obscurè tùm elucet, causam iræ satis prægnantem subfuisse: qvid enim gravius patri ac marito hac tori contaminatione, qva toti generi, præter multa alia incommoda, sempiternum dedecus infertur? & præcipuè marito, qvi certè hac de re etiam irasci tenetur *l. marito 20 ff. ad L. g. Jul. de adult.* Exemplum qvodammodò cognatum habet *Justus Lips. lib 2. monit. polit.* de Bancbano qvi, cum uxoris suæ adulteriô comperto, qvod Gertrudis Andreæ Regis Hungariæ conjux ad explendam fratris sui lasciviam per fallacias promoverat,

verat, ſtatim in recenti dolore ipſam Reginam, ut lenam, interfeciſſet à Rege illo planè fuit abſolutus, tanqvam uxore juſtè cæsâ: Qvam Regis ſententiam, qvòd amorem conjugalem juſtitiæ poſtpoſuerit, commendat *Joan. a Chokier theſaur. politicor. aphor. lib. 2. cap. 6. pag. 70. ſub exemplo. 9.*

CIII. Eâdem ratione pœna ordinaria mitigabitur patri, qvi nudum cum nudâ filiâ in eodem lecto; & marito, qvi cum uxore taliter cubantem, nec tamen in ipſo actu inventum, occiderit, qvia & hìc calorem iræ ex juſta cauſâ procedere, manifeſtisſimum.

CIV. Objici qvidem posſit, qvòd imò pater vel maritus hoc in caſu videatur omnimodò excuſandus (1.) ſecundùm gloſſam *in l. qvod ait 23. pr. verb. in ipſis rebus Veneris. ff ad L. Jul. de adult* qvæ vel præludia adulterii ad conſeqvendam impunitatem ſufficere opinatur (2.) ex *c. literas. 12. circa fin. X. de præſumption.* Sed refellitur hæc *ex dictu ſub Num 1. lit. i & ſeqq duob. §. § huj. part 2.* Et in ſupplementum addi poteſt, qvòd pro aſſerenda impunitate hic deficiat juris authoritas: eqvidem legem extare, qvæ patrem vel maritum hoc in caſu ab omni pœnâ immunem ſtatuat, tantum abeſt ut potius contrarium manifeſtò ex Lege appareat, eo ipſo, qvòd adulterum tùm demùm impunè occidere permittat, ſi in ipſo adulterii actu h.e obſcœnâ membrorum commixtione, reperiatur *d. lit. i.* Ratio autem, qvæ habetur *in d l ſi adulterum. 38. §. imperator. ff ad L. Jul. de adult.* tantùm ad mitigationem pœnæ, non ipſam impunitatem facit, ſi legum reqviſita non impleantur: aliàs hac ratione etiam impunitatem conſeqveretur v. g. maritus, qvi necaret honeſtæ conditionis adulterum in actu prehenſum, *contra l. marito. 24. pr. ff. d. tit.* & pater, qvi extra domum ſuam aut generi adulterum in filia repertum, *contra d. l. qvod ait 23. §. qvod ait. 2. eod. tit.* Adeo ſingulare jus illud eſt, ut Lex pro obtinendâ impunitate terminos præſcriptos omninò ſervatos velit, non curans ſummam difficultatem temperandi dolorem, qvi etiam ultra illos ex deprehenſione adulteri in filia vel uxore provenire ſolet: Idq; fortaſſe hanc ob cauſam, ut diſcant pater & maritus, omni animi contentione elaborandum eſſe, ne qvis vel cupiditate vindictæ, vel aliis pravis cupiditatibus, animiq; perturbationibus facilè ſuc-

cumbat,

cumbat, ut in simili conjicit *Voltzius ad L. Cornel. de sicar. d. cap. 5. n. 23.*

CV. Ita & patrem, si filiam in præludiis adulterii inventam occiderit, ut qvæ lascivè se tractari pateretur, mitiùs puniri tradit *Decianus tr. crim. lib. 9. cap. 15. n. 15.*

CVI. Qvòd si verò occisio in adulterio prehensi fiat ab alio, qvàm patre aut marito, tunc videndum, utrùm occisor adulteræ sit conjunctus, an verò extraneus: ut hic qvidem ordinariæ Legis Corneliæ pœnæ subjaceat, cùm nullibi à regula §. *item lex Cornelia. 5. I. de publ judic.* excipiatur: ille vero mitiori; ob dolorem, cujus impetu ad hujusmodi occisionem ferri creditur *arg. l. qvamvis 30. C. ad L. Jul. de adult. junct. d. l. si adulterium. 38. §. Imperator, 8. ff. eod.* veluti si occidat filius adulterum matris vel sororis, injussu patris, si enim jubente patre occidit, planè absolvitur *l. Gracchus. 4. C. d. tit.* mater filiam. uxor maritum vel uxorem in adulterio prehensos, *de qvo suprà Num. 12. & seqq.*

CVII. Sic extraordinariâ pœna afficitur maritus, qvi uxorem in adulterio prehensam occidit nimirùm relegatione perpetuâ, si maritus sit humilis conditionis, aut relegatione ad tempus, sin honestæ *l. 1. §. sed & in eum. ult. ff. ad L. Cornel. de sicar. d. §. imperator.* Atq; hoc casu Dnn. Scabini hujus loci marito dictarunt mulctam 400. imperialium aut perpetuam relegationem, ac insuper ut occisæ agnatis vel cognatis dimidium Werigeldum solveret, & expensas judicii, præviâ liqvidatione ac moderatione judicis, restitueret. *Dn. Carpzov. part. 1. decis. 95.* ubi in fine refert verba sententiæ.

CVIII. Similiter & extraordinariâ pœna afficiendus est maritus, qvi adulterum honestæ conditionis, & simul uxorem in adulterio prehensos occidit: prout prædicti Dnn. Scabini tali marito pœnam relegationis perpetuæ cum solutione Werigeldi & impensarum dictarunt, teste *Dn. Carpz. jurisprud. forens. part 4. const. 10. definit. 8. n. 5. ibi: adulterum qvemcunq;. & seq.*

CIX. Sed uxore in adulterio occisâ, qvomodò punietur adulter, qvi prehensus in carcerem conjicitur & adulterium confitetur, si uxor non fuit confessa, nec aliunde de corpore delicti constat? Pœnâ extraordinaria, videlicet relegationis vel fustigationis

adulterum hîc plectendum esse statuit *Dn. Carpzovius d. decis. 95. n. 25. & seqq. ubi n. 31 in fine sententia habetur*, tali adultero pœnam fustigationis & perpetuæ relegationis dictatam fuisse.

CX. Cæterùm qvotiescunq; occisio adulteri in actu prehensi fit à patre vel marito ex justi doloris impetu (qvi cessat in patre & marito, qvi ipsemet est adulter vel leno *ex dict. infr. Num. 123.*) Sed contra formam legibus præscriptam, toties cessat ordinaria Legis Corneliæ pœna *arg. d. l. si adulterium. 38 §. imperator. 8. ff. ad L. Jul. de adult. junct. l. perspiciendum. 11. pr. ff. de pœn. Anton. Matthæ. comment. de criminib. ad lib. D. 48. tit. 3. n. 19.* Nisi adulter vim cum libidine conjungat *Ant. Matth. d. loc.*

CXI. Sic mitior pœna statuenda est patri, si non domi suæ aut generi ita prehensos; aut si filiam emancipatam taliter occidat: ac marito, si adulterum vilis conditionis, sed extra domum suam in actu repertum interficiat *arg. d. §. imperator.*

CXII. Porrò & mitiùs punietur pater, qvi adulterum in filia prehensum occidit, sed filiæ, qvam poterat eâdem occasione conficere, pepercit *arg. d. §. imperator.* Non obstante, qvòd pater hoc in casu lege Cornelia reus sit *l. nihil interest. 32 ff. ad L. Jul de adult.* Qvia non illicò, qvi hac lege reus est, ordinariâ illius pœna plectitur *arg. l. 1. §. 3. ibi: leniendam pœnam. ff. ad L. Cornel. de sicar.*

CXIII. Qvin etiam ordinaria pœna cessabit in marito, si, ejusmodi adultero occiso, uxorem non dimittat: qvoniam & hîc occisionem ex impetu justi doloris factam esse perspicuum est. Et qvamvis maritus non pareat hîc præcepto legis in dimittenda uxore *l. marito. 24 §. & præcipitur. 1. ff. ad L. Jul. de adult.* attamen hæc inobedientia tantum haud operabitur, ut justus ille dolor planè pro nullo sit habendus: Apparet enim justus dolor ex ipsa occisione adulteri, qvi tamen post vindictam de adultero sumptam hîc videtur fractus & sedatus.

CXIV. Contrarium tenet *Farinacius oper. criminal. part. 5. qvæst. 121. n. 97. in fin.* ubi tradit, maritum hîc nullo modo excusari. Pro cujus sententiâ stabilienda, nimirùm ut maritus uxorem in adulterio prehensam retinens ultimo supplicio afficia-

tur, videtur facere; qvòd lenoni de jure civili pœna mortis sit statuta, secundùm *Vigel. ad Constitut. Carolin. cap. 6. tit. de lenocin. pag. 236. & seq. Coler. decis. 176. num 96. 97. & 99. Berlich. part. 5. conclus. 40. num. 25. & 59.* potissimùm per *l. qui domum. 8. in fin. pr. ff. ad Leg. Jul. de adult.* ubi Papinianus ait, lenonem qvasi adulterum puniri. *junctâ l. qvamvis. 30. in fin. C. eod.* ubi adulter gladio punitur. Jam verò maritus uxorem in adulterio prehensam retinens est leno *l. crimen. 2. C. dict. tit. l. ex lege. 2. §. lenocinii. 2. in fin. l. mariti. 29. pr. ff. eod.* etsi qvæstum non fecerit *d. §. lenocinii. in fin. Vigel. d. tit. de lenocin. pag. 237. Coler d. num. 97.* ergò etiam marito uxorem in adulterio prehensam retinenti pœna mortis est statuta.

CXV. Verùm major propositio solidô juris fundamento haud nititur; qvia re penitùs inspectâ, ultimum lenonis supplicium jure civili est incognitum *Bernhard. Zieritz. in not. ad constitut. crimin. Caroli V. cap. 122. fol. 126.* nec textus, à Dd. citati contrarium evincunt, ut demonstrat *Bachov. ad Treutl. vol. 2. disput. 32. thes. 3. lit. g. fol. 1263.* Nec ex Constitut. Caroli V. id probatur, ut qvæ artic. 122. in fin. se refert ad jus commune: ibi: soll nach vermöge gemeiner Rechten gestrafft werden. *Bachov. & Zieritz. dict. loc.* Ideoqve leniùs hic punietur maritus. Et sic qvidem, ut, si ex illo Papiniani eloqvio inferamus, pœna relegationem haud superet: qvoniam JCtus respicit ad pœnam suo tempore adulteris ex Leg. Julia infligi solitam *Zieritz ibidem.* Sed tùm pœnam adulterii ad summum relegationem fuisse, constat *ex l. Divus. 8. ff. de divort. & repud.* qvæ itidem est Papiniani, ubi adulter solùm ad triennium fuit relegatus. *& l. si qvis. 5. ff de qvæstion.* ubi adulterium cum incestu non gravius, qvàm deportatione punitur. *Bachov. ad Treutl. vol. 2. disput. 32 thes 2 lit. d. pag. 1242. vers. ex Leg. Julia.* Atqve ita lenonem, si nullum qvæstum fecit, mitius puniendum esse statuit *Dn. Carpz. pract. crim qvæst. 71. n. 37.* Qvin & pœnam arbitrariam lenoni juxta delicti circumstantias, expressè dictitat Constitutio Caroli V. *art. 123 in fin.*

CXVI. At inqvies: maritum in prædicto casu omnem pœnam effugere, eò qvòd leges illæ, qvæ marito uxorem in adulterio

terio prehensam retinenti pœnam lenocinii statuunt, *velut d. l. ex lege. 2. §. lenocinii. 2. in fin. & d. l. mariti. 29. pr. ff. ad Leg. Jul. de adult.* correctæ sint per *Novell. 134. cap. 10 vers. adulteram verò. Auth. sed hodiè. C. ad Leg Jul. de adult.* ut hinc uxor in adulterio prehensa hodiè extra lenocinii crimen retineri vel reduci qveat, *secundùm Bart. in d. l. mariti. 29. ff. d. tit. Wesembec. paratitl. eod. tit. vers. Nam qvia placuit. Heig. part. 2. qvæst 29. num. 79. & seqq. Abraham* Saur im Straff-Büchlein. *cap. 13. vers. sed hoc correctum. pag. 134. Gilhaus. arb. crim. cap. 2. tit. 20. num. 2. in fin. Andr. Scheffer. part. 1. qvæst 32. Dn. Carpzov. tract. crimin. qvæst. 55. num. 13. & qvæst. 71. num. 33.*

CXVII. Verùm textus illos haud simpliciter correctos esse, ut maritus uxorem adulterii convictam propria authoritate retinens vel nondùm punitam reducens, absit à lenocinio, statuunt *Paul. de Castr. in novis prælection. ad dict. loc. mariti. sub fin. Salycet. ad d. auth. sed hodiè. num. 2. Purpurat. in l. transigere. num. 71. C. de transact. Clar. pract. crim. §. fin. qvæst. 58. num. 11. circa med. Berlich. part. 5. conclus. 40. num 40. & seq. & Gothofred. ad d. l. mariti. 29. pr. verb. lenocinium. ff. ad Leg. Jul. de adulter.* Qvorum sententia ita firmari potest: qvia *ex d. auth. sed hodiè.* ubi uxor demùm verberata, vel, ut loqvitur *d. Novell. 134. cap. 10.* competentibus vulneribus subacta, & sic pœnam adulterii passa, intra biennium à marito ex monasterio recipi potest, haud solidè infertur: uxorem in adulterio prehensam, etiam nondùm punitam, retineri vel reduci posse; siqvidem prior casus, et qvo uxor pœnam legitimam sustinuit, & sic post satisfactionem non ampliùs adultera vocari meretur *argum. c. si qvis uxorem. 32. qvæst. 1.* à posteriori qvo reipublicæ necdùm satisfecit, planè diversus est; qvod autem non est mutatum, id stare adhuc intelligitur *l. præ ipimus. 32. §. fin. C. de appellation.* cùm legum correctio in dubio sit vitanda *c. cum expediat. 29. pr. de elect. in 6.*

CXVIII. Ac ita potiùs gladii pœnam adulteris *l. qvamvis. 3. §. sacrilegos. C. ad Leg. Jul. de adult.* statutam per *d. Novell. 134. cap. 10. & auth. sed hodiè. dict. tit.* ratione adulteræ, in mitio-

rem, nempe ut virgis cæsa in monasterium trudatur, mutatam esse, tradunt *Odofred. ad dict. auth. sed hodie. circa med. vers. in hoc ergò est correctum. Salycet. ad eand. num. 1. & ibid. Cyn. in pr. & num. 2. Raphaël Cuman. ad l. 1 § lenocinii. num. 2. in fin. ff. ad Leg. Jul. de adult. Augustin. ad Angel. tr. de malefic. verb. che me hai adulterato. num 49. vers. advertas. Monter. à Cueva decis. Aragon. 15. num. 12. & seqq.*

CXIX. Cæterùm nec Leges illæ, qvæ marito uxorem in adulterio prehensam retinenti pœnam lenocinii dictitant, correctæ sunt per jus canon. qvo maritus uxori adulteræ, postqvàm remissionem peccatorum consecuta est, impunè & citra turpitudinem reconciliari potest *c. qvod autem. c. non erit turpis. 32. qvæst. 1.* Qvia id intelligitur salvo jure magistratus politici: etenim absolutio à crimine in foro ecclesiastico non tollit pœnam in foro seculari, ut *post gloss. in c. de his. X. de accusat. Panormitan. in c. 1. in fin. X. de offic. jud ordin. & Bald. in l. placet 5. num. 6. C. de sacrosanct. eccles* probat *Tiraqvellus tract. de pœn. leg. temperand. caus. 25. num. 3. 4. & 5.* atqve responsum fuit apud *Georgium Beat. de matrimonial. part. 2. tit. 17. pag. 140. in fin.* Ob gleich die Herren des Consistorii euch mit N. N. vertragen und euch derhalben öffentliche Buß in der Kirchen aufferlegt so ist doch euerm Erb-Herrn dadurch unbenommen/ euch derhalben in gebührliche Straffe zu nehmen/ V. R. W.

CXX. Qvæ deniqve nec mutantur, per Novell. Serenissimi Elect. Augusti *part. 4. constitut. 19. §.* Jedoch wollen wir/ etc. ubi conjux conjugi adulterium remittere potest: Qvia v. g. maritus tunc non planè est impunis; siqvidem eo ipso, qvòd uxorem in perpetuum relegatam extra territorium Elector. Saxon. seqvi teneatur *d. §.* Jedoch wollen wir. *in fin. ibi:* Daß der Unschuldige aus unsern Landen seinem Ehegatten folgen/ darinnen ferner nicht wohnen/ oder sich wesentlich auffhalten sol. Satis de lenocinio puniri videtur: qvid enim relegationi tam simile, qvàm necessaria cohabitatio cum conjuge relegatâ?

CXXI. Ex alio tamen capite Jus civile marito uxorem in adulterio prehensam retinenti lenocinii pœnam statuens hodiè

diè correctum dici possit, nimirùm consvetudine: Etenim cùm mariti in qvibusdam locis seu propria authoritate, seu à magistratu ecclesiastico, aliisvè persvasi, uxores adulteras necdùm punitas retinent vel reducunt, magistratu politico in favorem matrimonii connivente, & sic tacitè pœnam remittente, tùm qvòd monasteria apud Nostros in desvetudinem abierint, tùm qvòd maritus uxorem Virgis sive publicè sive in carcere cæsam non facilè recipiat; consvetudo hinc potest emergere, qvæ ubi probatur, vel per se est notoria, omnem hîc tollit controversiam. Qvando itaqve dicitur, hodie deprehensam in adulterio uxorem impunè retineri vel reduci posse, id non ex ju e scripto, sed consvetudine petendum fuerit. Qvò fortasse respiciunt aliqvi Dd qvi nullâ mentione *dict. Auth. sed hodiè. C. ad Leg. Jul. de adult.* factâ tradunt, hodiè citra crimen lenoc nii maritum tali uxori ig. oscere, eam ve propria authoritate retinere vel reducere posse, & inter illos *Bachovius ad Treutl. vol. 2. disp. 32. th. 2. lit. k. vers. qvatuor menses. in fin. pag. 1256.*

CXXII Tandem qvoqve mitior pœna erit, si maritus aliqvô contestationum, qvales *d. Novell. 117. cap. hic qvoqve. 15. pr.* reqviru tur, omissô, adulterum præsumptum interficiat: cùm & hoc casu justus dolor ad occidendum impulisse videatur *arg. d. L. si adulterium. 38 § Imperator 8 ff ad L. Jul. de adult. junct. l. qvamvis. 30 vers imprimis. ibi & ex suspicione. C. eodem.*

CXXIII Cesset autem ratio mitigandi pœnam in patre & marito, qvi ipsemet adulterii aut lenocinii convincitur; qvamvis alioqvi secundum formam legibus hîc præscriptam occidat: qvo enim justo dolore ad occidendum impelli possit, qvi suo adulterio vel lenocinio auctor fuit colendi hos mores? *l. si uxor. 13. §. judex 5 ff. ad L. Jul. de adult.* Cumq; ipsum adulterium gladio puniatur *d. l. qvamvis. 30. in fin. C. eod.* absurdum erit, si delictum illud cum homicidio concurrens mitiori pœna sit plectendum *arg. l. nunqvam. 2 ff. de privat. delict.* Qvin & lenoni taliter occidenti pœna aggravabitur *argum. d. l. nunqvam: & l. un in med. pr. ibi: & oportet a erbius. C. de rapt. virgin* e. g. ut ante decollationem aurium abscissione plectatur, vel numellis affixus cuivis

deridendus exponatur P. H. O. *artic. 123. in fin. & ibi Bernhard. Zieriz. pag. 127.* aut asino impositus per civitatem ignominiosè circumducatur, veluti in qvibusdam locis fieri, testantur citati *à Berlich. part. 5. conclus. 40. n. 27. & seq.*

CXXIV. An verò etiam ratio mitigandi pœnam locum habeat in casu, qvo pater vel maritus taliter occidens, non qvidem est leno vel adulter, sed tamen ighominiâ notatus? Affirm. Licet enim dolor non sit tantus v. g. in scenico vel simili, qvantus in viro honesto *arg. l. noverint 7. vers. & si persona. C. ut intra cert. temp. crim. qvæst. term.* Attamen dolor verus est; qvia hujusmodi infamia non tollit affectum patris vel mariti, ut ex adulterio filiæ vel uxoris neqvaqvam incendatur; cùm non solùm honestæ, sed etiam ignominiosæ conditionis homines liberos vel uxores suas amare soleant *arg. l. si uxor. 13. §. 1. ff. ad L. Jul. de adult.* & teste experientia.

CXXV. Igitur & mitiùs punietur pater vel maritus occidens filiam vel uxorem, qvæ fuit ignominiosa, anteqvàm in adulterio prehenderetur: facit etiam *arg. d. l. si uxor. §. sed & in ea. 2. junct. l. palam. 43. §. non solùm. 4. ff. de rit. nupt.*

COROLLARIUM.

EXtante consvetudine vel statuto, (*a*) qvo liceat marito occidere uxorem in adulterio prehensam, an maritus ita occidens sit capax lucri de bonis uxoris ex pacto (*b*) vel juris (*c*) provisione sibi alioqvi debiti (*d*)?

(*a*) Jure civili uxor in adulterio prehensa non potest occidi a marito *ex dict. sub Num. 1. it. h. part. 2.* adeoqve consvetudinem vel statutum id permittens nuncubi esse præsupponitur, Ad hujusmodi consvetudinem se referunt *Duaren. & Zas. supra part. 2. num. 1. § Aliter se res habet. allegati,* Et tale statutum Perusii extare testatur *Angel.*

de

de Perusio in l. si ab hostibus. §. si vir uxorem. ff. solut. matrimon. vers. si autem ex forma statutorum. Id qvod & lege 12. tab. licuisse, & apud Longobardos, Gothos, Neapolitanos & Hispanos, aliosq; licere, patet *suprà ex Num.22. & 24. part.1.* Ubi enim ejusmodi consvetudo vel statutum non habetur, ibi maritus, uxorem taliter occidens, dotem non lucratur *Angel ad d. §. si vir uxorem.* ubi refert, se in facto id vidisse. *Berlich. part. 3. concl. 29. num. 13. & part. 4. conclus. 29. num. 53. ibiq́ citati. & Hunn. in resolut. ad Treutl. vol. 2. disput. 7. thes. ult. qvæst. 61. in fin. pag 824 per dict. l. si ab hostibus 10. §. si vir. 1. ff. solut. matrim.* ubi dicitur, heredibus uxoris dandam esse dotis actionem, cùm non sit æqvum, ut vir ob facinus suum dotem lucrifaciat; Facinus autem ferè semper, si simpliciter proferatur, sumitur in malam partem pro delicto vel crimine *Decian. tract. crim. lib. 1. cap. 11. l. qvoniam. 6. C. ad Leg. Jul. de vi. l. si qvenqvam. 31. in fin. C. de Episcop. & cleric.* Atqvi committit vir etiam cùm facinus seu delictum, si uxorem in adulterio prehensam occidat, qvia jure civili punitur, licet mitiùs, qvàm alius homicida *l. si adulterium. 38. §. Imperator. 8. ff. ad Leg. Jul. de adult.* Et hujusmodi consvetudinem in foro Saxonico non haberi, adeoqve maritum & hic portione ex bonis uxoris alias debitâ privari, arguit sententia Dnn. Scabinorum Lipsiensium ita concepta: Ist ein Ehemann mit seines Weibes Bruders Weibe im Ehebruch befunden/ und durch der Ehebrecherin Mann/ seines Weibes Bruder/ alsbald auff wahrhafftiger That erstochen/ und also todt mit Zeteregeschrey beschrichen worden/ so hat sich derselbige Ehemann dadurch aller Gerechtigkeit/ die er in seines Weibes Gütern hätte haben mögen/ verlustig und fällig gemacht/ und hat die fürder auff seine Kinder nicht bringen noch
fäl-

fällen mögen. qvæ extat in fine des Sachsenspiegels oder Landrechts/ tit. Straff umb Ehebruch. circa fin. vers. Zum vierdten. *Berlich. d. part.4. concl.29. num.54.*

(b) Qvæcunqve portio marito ex bonis defunctæ uxoris in pacto dotali fuit assignata, ea ante omnia servanda est *arg. Novell.134. cap.10. ibi: si dotalia instrumenta non subsecuta sint.* eò, qvòd provisio hominis tollat provisionem legis *l. si ut certo. 5. §. si de me. 14 in fin. ff. Commodat.* ita ut marito non sit regressus ad reliqva *Dn. Carpzov. in jurisprud. forens. part.3. constit.23. definit.1.*

(c) Jure civili maritus regulariter lucratur dotem adulteræ uxoris *l. consensu. 8. §. virum. 5. C. de repud. Nov.117. cap.8. pr. & §.2. & d. Nov.134. cap.10. Berlich. part 4. d. concl.29. num.14. Dn. Carpzov. d. constit.32. defin.3. n.3. & tr. crim. part.2. qvæst.64. num 1.13.14. & 15.* Itemqve Jure Canonico *c. plerunq. 4. X. de donat. int. vir. & uxor.* Qvæ dispositio etiam in foro Sax. obtinebit, qvia non invenitur mutata. Non obstante, qvòd hoc jure maritus ex bonis defunctæ uxoris mobilia lucretur *Nov. Elect. Aug. part.3. const.22. post pr.* ibi: Weil dem Manne nach Sachsen-Recht die Fahrniß gebühret. Qvia id tantùm procedit in casu non commissi istius adulterii: cùm declaranda sit ex jure communi *Nov. Elect. Aug. part.2. const.45. §. Alldieweil aber.* ibi: Die Sächs. Recht sollen/ so viel müglich/ nach gemeinen Rechten interpretiret werden. Cæterùm uxori, non extantibus liberis, parentibus vel propinqvis, maritus in solidum succedit *l. un. C. unde vir & ux.*

(d) Variatur hîc Doctorum opinionibus, adeò ut qvatuor videre liceat diversas: Una est *Alexandri de Imol. in d. l. si ab hostibus. num.15. ff. solut. matrim. Joan. Campegii tr. de Dote part.5. qvæst.5. & Rolandi à Vall. tr. de lucr. dot. qvæst.63.* distin-

distingventium inter lucrum conventionale, scil. ex pacto mulieris constitutum, qvo casu negant marito uxorem in adulterio prehensam occidenti lucrum competere, qvia pactum sit interpretandum ex verisimili mente partium *l. non omnis. 19. pr. ff de reb. credit.* Non autem verisimile esse, qvòd mulier de hoc cogitaverit, etiamsi statutum hujusmodi occisionem permittat: & legale, atqve hîc subdistingvunt, utrum lex seu statutum marito constituerit lucrum ex delicto uxoris, velut adulterio; an verò citra mentionem delicti, nimirùm si statuat simpliciter, ut præmoriente uxore maritus dotem lucretur: Illic iterùm negant *argum. l. interdùm. 56. §. qvi furem. 1 ff. de furt.* Hic affirmant, qvòd cesset ratio odii *d. §. qvi furem* ut ait *Alexander d. loc.*

Altera est *Angeli de Perusio in d. l. si ab hostibus. §. si vir uxorem. circa fin.* qvi itidem qvidem distingvit inter lucrum conventionale & legale: Sed ut marito uxorem occidenti hoc casu lucrum legale indistinctè acqviratur, non obstante *d. §. qvi furem*, ut qvi loqvatur de eo, qvi sibi ipsi jus dixit, proseqvendo rem recuperabilem, nempe subtractam; cùm in proposito casu injuria sit irrecuperabilis ob adulterium ab uxore admissum: Conventionale verò subdistingvit hoc modo: vel convenit istud cum legali, & iterùm marito acqviratur; vel transcendit legale, & perdatur à marito sic occidente, ut de qvo mulier paciscendo non cogitârit *arg. d. l. non omnis. & l. si extraneus. 6. pr. ff. de condict. caus. dat.*

Tertia est simpliciter negantium; qvam tenet *Bald. in d. l. si ab hostibus. §. si vir uxorem. & Raphaël Cuman. ibid. n. 1.* qvi tradunt, maritum hoc casu privandum tam lucro conventionali, utpote à muliere verisimiliter non cogitato *arg. d. l. non omnis*, qvam legali: itemq; *Paul. de Castr. in*

d. l. si ab hostibus. §. *si vir. num.* 5. *Zas. ibid. n.* 6. ubi hanc opin. communem & veriorem ait, & seq. *& Gomez. ad L. Tauri.* 80. *& seqq. n.* 63. Qvorum ratio præcipua est, qvòd sibi ipsi jus dicens, haud possit conseqvi lucrum à lege statutum *arg. d. l. interdùm.* 56. §. *qvi furem.* 1. *ff. de furt.* (2) Ne maritus hic ansam capiat lucro potius inhærere, qvàm justo dolori *Zas. d. l. si vir. n.* 7. Addi possit (3) qvòd tale homicidium permittente statuto vel consvetudine patratum, non sit justum, sed tantummodò permissum, ut maritus ob dolorem excusetur à pœnâ homicidii, non verò ut simul lucrum capiat; cùm uno legis beneficio contentus esse debeat *arg. l. libertæ* 8. *C. de oper. libert.*

Qvarta est affirmantium tam de lucro conventionali, qvàm legali: qvam amplectuntur *Bartol. in d. l. si ab hostibus.* §. *si vir uxorem. n.* 5. *ff. solut. matrim.* (qvamvis leges ab eo citatæ hanc non probent, *ut observavit Jason. loc. jam d. cend.*) *Jas. in d. l. si ab hostibus.* §. *si vir. n.* 11. ubi hanc sententiam verissimam prædicat, *Philip. Dec. in l. un. n.* 11. *C. unde vir & uxor. Duaren. ad eund.* §. *si vir. Hunn. in resolut. ad Treutl. vol.* 2. *disp.* 7. *thes. ult. qvæst.* 61. *& Bachov. ad Tr. vol.* 2. *disp.* 16. *th.* 6. *lit. a. vers. non in conjuge. pag.* 1064. Ac ita se respondisse tradit *Ludovicus Carerius pract. crim. tract. de homicidio & assasinio.* §. *nonò excusatur. n.* 25.

Atqve hanc ultimam opinionem amplector, eamq; solidè confirmant seqventia: (1) qvia nuspiam in jure cautum reperitur, ut maritus uxorem in adulterio prehensam ex permissione statuti vel consvetudinis occidens privetur lucro ex re uxoriâ debito: Pœna autem privationis jurium vel rerum nunqvam locum habet, nisi expresso jure id caveatur *c. is qvi.* 18. *in pr. de sent. excom. in* 6. *Nov.* 2. *cap.* 3. *circa med. ibi: nec qvælibet est lex aliqvid tale dicens.* (2) *argum. à contrar. sensu d. l. si ab hostibus.* 10.

§. *si*

§. *si vir. 1. ff. solut. matrim.* ubi dicitur, æqvum non esse, ut vir ob facinus suum, scilicet qvod lege vetante uxorem occiderit, dotem lucrifaciat, si statuto vel consvetudine permittente, adeoqve delicto deficiente, uxorem occidat. (3) qvia legitimè factum nullam pœnam meretur *l. Gracchus. 4. C. ad L. Jul. de adult.* qvale est homicidium hoc casu perpetratum. (4) qvòd consvetudo vel statutum hîc maritum tanqvam judicem & vindicem injuriæ constituisse videatur, *secundùm Bachov. d. loc.* Ideoq; officium hoc ei damnosum esse non debeat *l sed si. 7. ff. Qvemadm. testam. aperiant. l. si servus. 61. § qvod verò. 5. ff. de furt.*

Nec obstant argumenta reliqvarum opinionum: Nam ad id, qvod sub prima opin de verisimili mente uxoris adfertur, Resp. Imò verisimile non esse, qvòd mulier, si de hoc interrogata fuisset, id excepisset aut excipere voluisset, qvod sine turpitudine excipi non potuit *Duaren. d. loc.* Ex qvo simul corruit illud Angeli, qvo sub altera opin. lucrum conventionale, qvod legale transcendit vel superat, à marito hîc perdi statuit, ex eadem consideratione, tanqvam si mulier tempore pacti de hoc casu non cogitarit.

Ad subdistinctionem primæ opinionis Resp. eam solido juris fundamento haud niti: Qvinimò nec posse dari rationem diversitatis, cur maritus in casu, qvo lex seu statutum ei dotem ex delicto uxoris tribuit, minùs sit capax ejus. qvàm si ex aliâ causâ: Eqvidem duo hic finge statuta, unum tribuens marito dotem ex bonis uxoris adulteræ; alterum marito permittens uxorem in adulterio prehensam occidere: annon maritus hic tam de dote ex illo, qvam impunitate ex hoc statuto gaudeat? Cùm utiqve nulla hic possit fieri compensatio homicidii ita permissi cum adulterio uxoris omnimodò prohibito.

Ad regulam, qvam tertia opinio ex *d. l. interdùm. 56. §. qui furem. 1. ff. de furt.* desumit, Resp. illam ex hoc §. *qui furem.* haud firmiter probari, ut qvo is, qvi ipse furem ad præsidem deduxit, sibi propria authoritate jus non dixit, qvia fur in judicio fuit condemnatus ad pecuniam restituendam *Hunn. dict. loc.* Vel qvòd statutum seu consvetudo in casu hujusmodi permissionis ipsum maritum constituisse judicem intelligatur *Bachov. d. loc.*

Ad rationem Zasii, qvæ etiam sub tertiâ opinione adducitur, Resp. maritum & tunc lucro inhærere posse, si non occidat, sed accuset, qvæ tamen accusatio jure non prohibetur, sed potiùs imperatur *l. qvamvis. 30. vers. u primis maritum. C. ad L. Jul. de adult.*

Ad ultimum, qvo adstruitur, istiusmodi homicidium tantùm videri permissum, ut maritus à pœnâ homicidii excusetur, non verò ut simul lucrum acqvirat, Resp. imò & hanc permissionem efficere, ut cesset omnis pœna, cujusmodi est lucri privatio *Bachov. ibid.* & qvidem illius, qvod propriè lucrum non est, *secundùm Jasonem d. l.* utpote ob onera matrimonii concessum *l. pro oneribus. 20. C. de jur. dot.* prout hinc maritus in lucro dotis dicitur habere titulum onerosum, *ut subdit. Jason. d. loc.* Cæterùm ex speciali casu *d. l. libertæ.* non potest extrui regula, qvòd duo legis beneficia in eâdem persona concurrere non possint.

FINIS.